

Europos
Komisija

Edukacinių priemonių rinkinys, padedantis kovoti su lyčių stereotipais vidurinėje mokykloje

Besimokančiųjų skatinimas atrasti galimybių
pasaulį pavyzdžiu imant transporto sektorių

PPMi

Learn to change
Change to learn

**Parengė Maria Luisa de Bivar Black, Maria Pilar Santos Tambo (Learn to Change)
ir Hedvika Janečková (PPMI)**

Redagavo Pascale Mompoin-Gaillard (Learn to Change)

Rengiant leidinį prisidėjo Sandra Šević, Eszter Szónyi, Aistė Vaitkevičiūtė, Cecilia Francisco Carcelén, Irma Budginaitė-Mačkinė, Cosmin Nada (PPMI), Mari Varsányi (Learn to Change) ir Tessa Wright (Londono Karalienės Marijos universitetas)

Vertė Elena Dapkūnaitė

Iliustravo Pavla Baštanová

Grafinį dizainą kūrė Michal Čepelka, Robin Michenka ir Sophie Despras

Šis dokumentas parengtas Europos Komisijai, tačiau jame išdėstytos tik autorių pažiūros, todėl Europos Komisija neatsako už bet kokias pakartotinio šio leidinio panaudojimo pasekmes. Daugiau informacijos apie Europos Sąjungą rasite interneto svetainėje <http://www.europa.eu>.

PDF ISBN 978-92-76-32889-6 doi: 10.2832/764488 MI-04-21-110-LT-N

Rankraštis baigtas rengti 2021 m. balandžio mėn.

Europos Komisija neatsako už bet kokius su pakartotiniu naudojimu susijusius padarinius.

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2021

© Europos Sąjunga, 2021

Pakartotinio Europos Komisijos dokumentų naudojimo politika įgyvendinama pagal 2011 m. gruodžio 12 d. Komisijos sprendimą 2011/833/ES dėl pakartotinio Komisijos dokumentų naudojimo (OL L 330, 2011 12 14, p. 39). Jeigu nenurodyta kitaip, šį dokumentą leidžiama pakartotinai naudoti pagal „Creative Commons Attribution 4.0 International“ (CC BY 4.0) licenciją (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Tai reiškia, kad pakartotinis naudojimas leidžiamas, jeigu tinkamai nurodoma autorystė ir visi pakeitimai.

Norint naudoti ar atgaminti elementus, kurių autorių teisės nepriklauso Europos Sąjungai, gali reikėti gauti atitinkamų teisių turėtojų leidimą.

Edukacinių priemonių rinkinys, padedantis kovoti su lyčių stereotipais vidurinėje mokykloje

Edukacinių priemonių rinkinys, padedantis kovoti su lyčių stereotipais vidurinėje mokykloje

Padėka

Šis priemonių rinkinys – bendrų pastangų ir nuolatinio grįžtamojo ryšio teikimo proceso rezultatas. Norėtume išreikšti didžiausią padėką visoms ir visiems, kas mus parėmė ir prisidėjo, juolab kad didžioji dalis darbo rengiant šį leidinį buvo atlikta nežinomybės kupinu laikotarpiu ir precedento neturinčių įvykių fone, vykstant COVID19 pandemijai.

Esam labai dėkingi visoms suinteresuotosioms šalims, atstovaujančioms švietimo sistemai ir transporto sektoriui, nes jų ekspertų indėlis ir grįžtamasis ryšys tiesiogiai paveikė šio priemonių rinkinio rengimo procesą ir padėjo geriau jį pritaikyti mokymo tikslams. Mūsų padėkos ypač nusipelnė Cristina Aguirre López-Bustos, Åsa Backman, Nerea Cañas Zarraoa, Magnusas Carlssonas, Elena García Sánchez, Georgia Gyftoula, Margit Kirss, Ildikó Lázár, Matina Loukea Ðani Mohović, Brigitte Ollier, Gunilla Rooke, Vanessa de Velasco, Foteini Veneti ir Damir Zec (išvardyta pagal abėcėlę).

Ne ką mažiau dėkingi esam visam mokytojų kolektyvui, nepagailėjusiam laiko priemonių rinkinį išbandyti ir įžvalgiomis turinį praturtinusiomis pastabomis pasidalyti; mums ypač padėjo: Filiz Bayazit, Beatriz Floristán Gurría, Hannah Hofer, Dóra Kátai, Reetta Leducq, Arancha Marqués Lorente, Mónica Mezei, Aapo Nuorva, Jelena Orlova ir Dalia Valaikienė (išvardyta pagal abėcėlę).

Taip pat norėtume padėkoti Sarah Hartleib, Gabriellai Komoly ir Armi Mustosmäki – už paramą priemonių rinkinio išbandymo procese.

Galiausiai nuoširdžiai dėkojame Europos Komisijos Mobilumo ir transporto generaliniam direktoratui už neįkainojamą pagalbą, patarimus ir tokias naudingas pastabas.

Turinys

IVADAS	7
KAM BUVO PARENGTAS ŠIS PRIEMONIŲ RINKINYS IR KODĖL DĖMESYS SUTELKIAMAS Į TRANSPORTO SEKTORIŲ?	7
KAM SKIRTAS ŠIS PRIEMONIŲ RINKINYS?	7
KAS SUDARO ŠĮ PRIEMONIŲ RINKINĮ?	8
EDUKACINIŲ PRATIMŲ STRUKTŪRA	10
NUO KO PRADĖTI?	10
REKOMENDUOJAMOS PRATIMŲ RINKIMOSI KRYPTYS	11
1 PRIEMONIŲ GRUPĖ. BENDROJI INFORMACIJA	14
SVARBI MOKYTOJAMS IR BESIMOKANTIESIEMS SKIRTA INFORMACIJA	15
PEDAGOGINIAI METODAI	17
2 PRIEMONIŲ GRUPĖ. PIRMINIS MOKYTOJŲ ĮSIVERTINIMAS	19
PIRMINIO ĮSIVERTINIMO PRIEMONĖ. KLAUSIMYNAS	20
PIRMINIO ĮSIVERTINIMO PRIEMONĖ. UŽDUOTĖLĖ	23
PIRMINIO ĮSIVERTINIMO PRIEMONĖ. REFLEKSIJA	25
3 PRIEMONIŲ GRUPĖ. LYČIŲ STEREOTIPAI	27
1 PRATIMAS. ATSKLEISKIM MOTERŲ ISTORIJĄ	28
1 PRATIMO „PASIVAIKŠČIOJIMO PO GALERIJĄ“ STEBĖJIMO LAPAS	30
2 PRATIMAS. PARAŠYK TRIS VARDUS	31
2 PRATIMO „PARAŠYK TRIS VARDUS“ UŽDUOČIŲ LAPAS	33
3 PRATIMAS. KO IŠ MANĖS TIKIMASI?	34
4 PRATIMAS. KURIAM SIENLAIKRAŠTĮ – SPECIALŲJĮ NUMERĮ LYČIŲ LYGYBĖS KLAUSIMAIS	37
5 PRATIMAS. MATAU, MANAU, MANE STEBINA	39
5 PRATIMO ILIUSTRACIJA MOKYMUISI	41
5 PRATIMO „MATAU, MANAU, MANE STEBINA“ UŽDUOČIŲ LAPAS	42
6 PRATIMAS. KOKIE DAR STEREOTIPAI?	43
7 PRATIMAS. TIKRI VYRAI NEGALI BŪTI ŠVELNŪS – AR TIKRAI?	45
7 PRATIMO DALIJAMIEJI TEKSTAI	48
4 PRIEMONIŲ GRUPĖ. DARBAS	49
8 PRATIMAS. LYČIŲ SEGREGACIJOS DARBO RINKOJE TYRIMAS	50
8 PRATIMO UŽDUOČIŲ LAPAS	52
9 PRATIMAS. KUR BŪSIU PO 10 METŲ?	53
10 PRATIMAS. APSIŽVALGYK IR PASAKYK, KĄ MATAI	55
11 PRATIMAS. DVIDEŠIMT PIRMOJO AMŽIAUS VADOVĖS IR VADOVAI	57
11 PRATIMO ASMENINĖS INFORMACIJOS LAPAS	60
11 PRATIMO „DVIDEŠIMT PIRMOJO AMŽIAUS VADOVĖS IR VADOVAI“ UŽDUOČIŲ LAPAS	61
12 PRATIMAS. GAL ČIA MANĖS IEŠKO?	62

13 PRATIMAS. ANKSČIAU MANIAU VIENAIP, BET DABAR MANAU KITAIP	64
13 PRATIMO „ANKSČIAU MANIAU VIENAIP, BET DABAR MANAU KITAIP“ UŽDUOČIŲ LAPAS	65
5 PRIEMONIŲ GRUPĖ. TRANSPORTAS	66
14 PRATIMAS. TRANSPORTO SEKTORIUS PRAEITYJE, DABARTYJE IR ATEITYJE	67
14 PRATIMO TRANSPORTO PRIEMONIŲ ILIUSTRACIJA	69
14 PRATIMO „TRANSPORTO SEKTORIUS PRAEITYJE, DABARTYJE IR ATEITYJE“ LAPAS	70
15 PRATIMAS. KĄ TURĖČIAU ŽINOTI APIE AUTOMATIZACIJĄ?	71
15 PRATIMO DALIJAMOJI MEDŽIAGA APIE STEM IR LENGVAI PRITAikomUS ĮGŪDŽIUS	73
16 PRATIMAS. KAM TA PANIKA? TAI TIK MECHANIKA!	74
16 PRATIMO UŽDUOTIES SU DARBŲ YPATYBĖMIS LAPAS	77
17 PRATIMAS. MANO IŠSVAJOTAS DARBAS	78
17 PRATIMO „MANO IŠSVAJOTAS DARBAS“ DALIJAMOJI MEDŽIAGA	80
18 PRATIMAS. IŠSKIRTINĖ TVARAUS JUDUMO MIESTE SISTEMA	81
18 PRATIMO MINČIŲ SCHEMŲ PAVYZDŽIAI	83
18 PRATIMO DALIJAMOJI MEDŽIAGA SU TEMOMIS DARBUI GRUPĖMIS	84
19 PRATIMAS. TARKIM, TRANSPORTO SEKTORIUJE – LYČIŲ PUSIAUSVYRA	85
19 PRATIMO INFOGRAFIKAI	88
20 PRATIMAS. TRANSPORTAS – TAI VILKIKAI IR JŲ VAIRUOTOJAI	89
21 PRATIMAS. MOTERIMS NE VIETA TRANSPORTO SEKTORIUJE	91
21 PRATIMO GRAFIKAI	94
21 PRATIMO INFORMACINIS LAPAS: LENGVAI PRITAikomI ĮGŪDŽIAI	95
22 PRATIMAS. TRANSPORTO SEKTORIUJE SKATINAMAS DARNUS JUDUMAS	96
22 PRATIMO INFORMACINIS LAPAS: TRANSPORTAS IR DARNAUS VYSTYMOSI TIKSLAI	99
23 PRATIMAS. ATEITYJE DARBO VIETOS TRANSPORTO SEKTORIUJE BUS EKOLOGIŠKOS IR PAŽANGIOS	100
23 PRATIMO PAGALBINĖ INFORMACIJA MOKYTOJOMS	103
23 PRATIMO LENTELE „TRANSPORTO SEKTORIUJE BESIRANDANČIOS NAUJOS PROFESIJOS“	104
23 PRATIMO DUOMENŲ APIE TRANSPORTO SEKTORIUJE BESIRANDANČIAS NAUJAS PROFESIJAS LENTELE	105
24 PRATIMAS. RENKUOSI TRANSPORTĄ	106
24 PRATIMO KLAUSIMYNAS	108
25 PRATIMAS. TRYS PLIUS TRYS	110
25 PRATIMO „TRYS PLIUS TRYS“ UŽDUOČIŲ LAPAS	112
6 PRIEMONIŲ GRUPĖ. TOLESNIS MOKYTOJŲ ĮSIVERTINIMAS	113
1 TOLESNIO ĮSIVERTINIMO PRIEMONĖ. RETROSPEKTYVI JŪRŲ ŽVAIGŽDĖ	114
2 TOLESNIO ĮSIVERTINIMO PRIEMONĖ. KĄ SAKO JŪSŲ JAUSTUKAS?	116
3 TOLESNIO ĮSIVERTINIMO PRIEMONĖ. TEIGINIŲ SERIJA	119
7 PRIEMONIŲ GRUPĖ. DAR VIENU ŽINGSNIU ARČIAU TIKSLO	122
PAPILDOMI ŠALTINIAI	123
NAUDINGI SKAITINIAI	126
NAUDOTI ŠALTINIAI	127

IVADAS

Kam buvo parengtas šis priemonių rinkinys ir kodėl dėmesys sutelkiamas į transporto sektorių?

Miela mokytoja ar mielas mokytoju,¹ jūsų rankose laikomas priemonių rinkinys – Europos Komisijos pageidavimu parengtas šviečiamojo pobūdžio dokumentas, padedantis kovoti su lyčių stereotipais pavyzdžiu imant transporto sektorių.

Pats priemonių rinkinys ir pratimai parengti remiantis keliais faktais. Pirmasis – tai, kad šiuo metu Europos Sąjungoje (ES) tik 22 proc. dirbančiųjų transporto sektoriuje sudaro moterys.²

Daugelis mergaičių net nesvarsto galimybės rinktis karjeros šiame sektoriuje dėl įsigalėjusių lyčių stereotipų ir lūkesčių, skatinančių jas žvalgytis kitomis profesinėmis kryptimis.³ Antrasis – tai, kad transporto sektorius ir visa, kas susiję su darbu jame, tiek mergaitėms, tiek berniukams išlieka nemaža paslaptimi.⁴

Tiesa ta, kad transporto sektorius, kuriame vis intensyviau naudojamos technologijos ir vis labiau ieškoma nekenksmingų aplinkai sprendimų, gali būti labai patrauklus ir naudingas karjeros pasirinkimas tiek berniukams, tiek mergaitėms.

Trečiasis – tai, kad švietimo sistema, būdama tokia svarbi mūsų visuomenės dalis, įvairiais būdais prisideda prie lyčių stereotipų kūrimo ir skleidimo, kas, pavyzdžiui, atsiskleidžia naudojamoje mokomojoje medžiagoje ar netgi mokytojų elgesyje, kai nesąmoningai iškeliami skirtingi lūkesčiai atsižvelgiant į vaiko lytį. Tačiau nagrinėjant ir diskutuojant nežinomas ar netikėtas karjeros pasirinkimo galimybes ir berniukams, ir mergaitėms būtų galima atsikratyti lyčių stereotipų ir nesivadovauti jais nei klasėje, nei už jos ribų.⁵

Kam skirtas šis priemonių rinkinys?

Šis priemonių rinkinys parengtas vidurinių klasių mokytojams ir vidurinėse klasėse besimokantiems asmenims (14–15 metų amžiaus). Jo tikslas – padėti mokytojams rengti klasės diskusijas siekiant veiksmingai kovoti su lyčių stereotipais, pavyzdžiu imant transporto sektorių.

Be vidurinių klasių mokytojų, šis priemonių rinkinys gali būti naudingas mokyklų vadovams ir socialiniams pedagogams metant iššūkį lyčių stereotipams mokyklose. Mokyklos aplinka be nusistovėjusių stereotipų padeda vaikams tvirtą pagrindą vaikams augti laisvai ir sudaro sąlygas atsiskleisti jų unikaliems interesams ir talentams.

1 Siekiant vartoti įtraukią kalbą, bet išvengti stipriai tekstą apkraunančių dvigubų formų, kurių šiame leidinyje būtų apstu, verčiant buvo pasirinkta taktika vyriškąją ir moteriškąją gimines tekste vartoti pramaišiu. Moteriškosios giminės, kaip nežymėtosios, vartojimas nėra įprasta ir standartinė praktika, todėl leidiniu besinaudojančiųjų tai neturėtų suklaidinti: susidūrus su moteriškąja gimine nereikėtų galvoti, kad ta leidinio dalis aktuali tik moteriškos lyties atstovėms. Kai kur, kur to nepavyko išvengti, paliktas dvejetainis giminės žymėjimas. (Vert. past.)

2 Europos Sąjungos statistikos tarnybos (Eurostato) duomenimis (užimtumo lygis pagal lytį, amžių ir ekonominę veiklą): European Statistical Office (Eurostat). Employment by sex, age and economic activity (NACE Rev. 2) - 1 000 (lfsa_egan2). 2019. Prieiga internete: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_egan2&lang=en.

3 Lyties ir profesinių siekių sąsaja akivaizdi jau nuo penkerių metų amžiaus. Pavyzdžiui, žr. EBPO leidinį: OECD. *The Future at Five. Gendered aspirations of five-year-olds*. 2021. Prieiga internete: <http://www.oecd.org/education/school/early-learning-and-child-well-being-study/>.

4 Pavyzdžiui, žr. Europos Komisijos leidinį: European Commission. *Study on a Pilot Project: Making the EU Transport Sector Attractive to Future Generations*. 2017. Prieiga internete: https://ec.europa.eu/transport/themes/social/studies/social_mt.

5 Pavyzdžiui, žr. Europos lyčių lygybės instituto leidinį: European Institute for Gender Equality. *Gender in education and training*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2016. Prieiga internete: <https://eige.europa.eu/publications/gender-education-and-training>.

Taip pat raginame mokytojus, mokyklų vadovus ir socialinius pedagogus, kai tik tai įmanoma, pasidalyti savo darbu remiantis priemonių rinkiniu be minėtų tikslinių grupių ir su besimokančiųjų tėvais.

Nuoširdžiai tikimės, kad visiems šio priemonių rinkinio naudotojams patiks su juo dirbti ne ką mažiau, nei mums patiko jį rengti.⁶

Kas sudaro šį priemonių rinkinį?

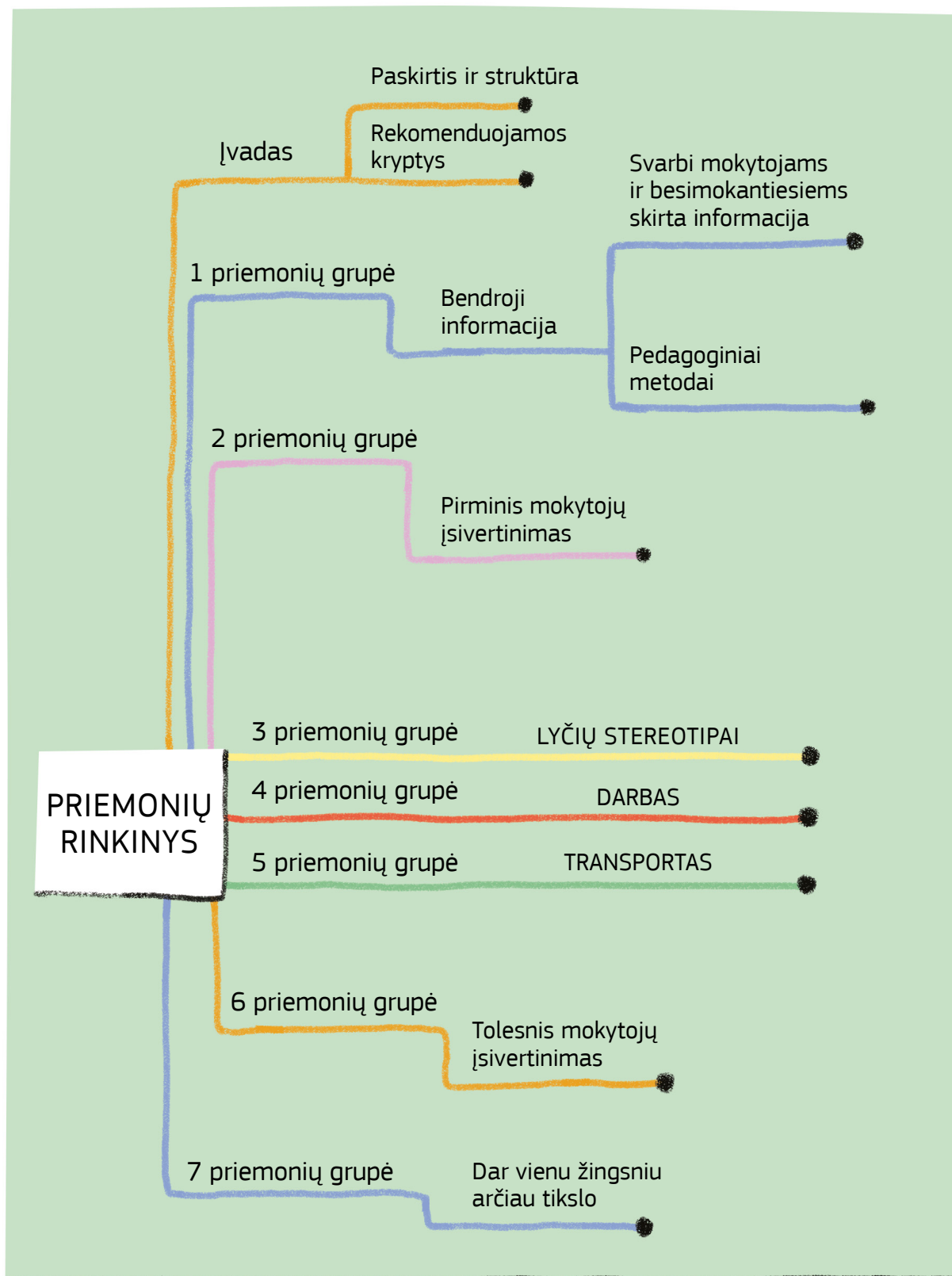
Šis priemonių rinkinys suskirstytas į tokias grupes:

- **1 priemonių grupė. Bendroji informacija.** Ši priemonių grupė – svarbus įvadas į visą priemonių rinkinį. Čia pateikiama svarbi mokytojoms bei besimokančiosioms skirta informacija ir pedagoginiai metodai, kuriais grindžiamas šis priemonių rinkinys.
- **2 priemonių grupė. Pirminis mokytojų įsivertinimas.** Šioje grupėje pateikiamos priemonės, padėsiančios jums išanalizuoti savo požiūrį į lytims jautrią pedagogiką ir į visus priemonių rinkinyje iškeltus klausimus. Prieš pradėdant naudotis šio priemonių rinkinio turiniu klasėje raginame išbandyti vieną arba visas iš toliau pateiktų įsivertinimo priemonių. Toks įsivertinimas turėtų sužadinti poreikį savianalizei ir padėti susidaryti visapusišką įspūdį apie pagrindinių pratimuose iškeliamų klausimų kompleksiskumą.
- **3 priemonių grupė. Lyčių stereotipai.** Šią grupę sudaro edukacinių pratimų rinkinys, padėsiantis jums ir besimokančiosioms kovoti su skirtingais lyčių stereotipais ir išsinagrinėti mastą, kiek (ne) stipriai mokyklas varžo stereotipai.
- **4 priemonių grupė. Darbas.** Šios grupės edukaciniai pratimai padės išsinagrinėti du pagrindinius aspektus. Visų pirma, galėsite paanalizuoti, kiek lyčių stereotipai apskritai būdingi darbo pasauliui. Visų antra, pagvildensite, kokie svarbūs žmogaus gyvenime priimami sprendimai dėl karjeros ir kokią įtaką jie daro ateičiai bei asmeniniam tobulėjimui – galimybei lengviau derinti profesinį ir asmeninį gyvenimą, naudotis prekėmis ir paslaugomis ir kt.
- **5 priemonių grupė. Transportas.** Nenukrypstant nuo to, kas aptarta 3ioje ir 4oje grupėje, šios grupės edukaciniai pratimai padės jums toliau nagrinėti lyčių lygybės klausimus ir geriau susipažinti su kai kuriomis dabartinėmis transporto sektoriaus profesijomis. Šios grupės pratimai taip pat suteikia galimybę susipažinti su būsimų profesijų perspektyvomis transporto sektoriuje ir įgūdžiais, kokių tos profesijos reikalauja.
- **6 priemonių grupė. Tolesnis mokytojų įsivertinimas.** Šios grupės priemonės skatina įsivertinti, kaip sekėsi dirbti su priemonių rinkiniu klasėje ir kaip ši patirtis pakeitė jūsų požiūrį į lytims jautrią pedagogiką ir visus kitus priemonių rinkinyje keliamus klausimus.
- **7 priemonių grupė. Dar vienu žingsniu arčiau tikslo.** Ši paskutinė priemonių grupė suteikia galimybę dar papildomai patyrinėti visus šiame priemonių rinkinyje aptartus klausimus, jei tik to norėsite. Čia pateikta terminų žodynėlių, esminės informacijos šaltinių, atrinktų naudingų šaltinių ir naudingų skaitinių.

⁶ Taip pat žr. Europos Komisijos leidinį: European Commission (2021). *Educational toolkits to help fight gender stereotypes based on the example of the transport sector: Final study report on the development of the toolkits*. DOI: 10.2832/11827.

1 pav. Vaizdinė priemonių rinkinio schema

EDUKACINIŲ PRATIMŲ STRUKTŪRA

3-ia, 4-a ir 5-a grupės – tai **25 įvairūs pratimai**, skirti su besimokančiosiomis atlikti klasėje arba mokantis nuotoliniu būdu. Edukaciniai pratimai susiję su esmine trijų priemonių grupių (t. y. lyčių stereotipai, darbas ir transportas) informacija, kurią siekiama perteikti. Be to, šių pratimų tikslas – tobulinti besimokančiųjų mąstymo įgūdžius ir lavinti jų empatinius gebėjimus. Jie taip pat supažindina su įvairiomis bendradarbiavimo strategijomis ir mąstymo metodais.

Kad būtų lengviau naudotis, visi 3ios, 4os ir 5os grupių edukaciniai pratimai pasižymi tais pačiais trimis aspektais:

✓ **Bendras šablonas:** Visi pratimai parengti pagal tą patį šabloną. Jų apraše pateikiama aiški informacija, nurodomi šaltiniai, dalijamoji medžiaga, žingsniais suskirstyta eiga, kurios reikia laikytis atliekant pratimus, patariama ir pasiūloma, kaip juos pajvairinti ar praplėsti.⁷

✓ **Metakognicijos akcentavimas:** Kiekvieno pratimo pabaigoje išskiriamas atskiras skirsnis, skirtas **aptarimui**, kuris yra labai svarbi pratimo dalis, nes taip jis baigiamas reflektuojant apie mokymosi patirtį. Pagrindinis aptarimo principas – tvirtinimas, kad mokomasi ne iš patirties, o **galvojant apie patirtį** (metakognityvinė refleksija). Taigi aptarimas padeda besimokančiosioms apdoroti ir įprasminti išmoktas pamokas; tai paprastai daroma užduodant klausimus, kurie įgalina besimokančiąsias suprasti, apmąstyti ir maksimaliai išnaudoti mokymosi patirties naudą. Svarstant, kas buvo gerai ir ką būtų galima patobulinti kitam kartui, kai vėl reikės atlikti pratimą, mokytojos gauna naudingos informacijos vertinimui ir įsivertinimui, skatinant besimokančiųjų tobulėjimą ir nusimanymą (vertinimas mokymuisi).

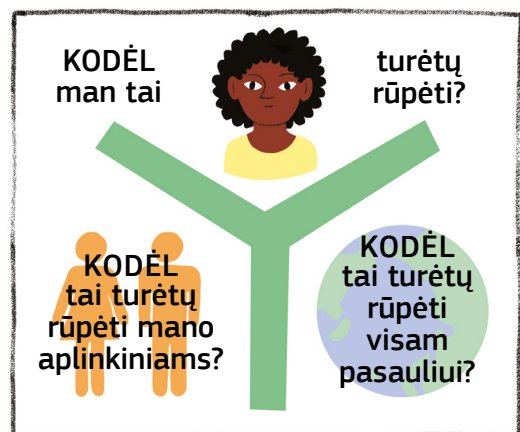
✓ **Daugiadiscipliniškumo skatinimas:** Šis priemonių rinkinys yra svarbus šaltinių, kuriuos **galima įtraukti į bendrą mokymo programą**, rinkinys – tiek mokymo kalba, tiek užsienio kalbomis –, nes priemonių rinkinį **galima atsisiųsti 24iomis skirtingomis kalbomis**.

Nuo ko pradėti?

Šio priemonių rinkinio grupių ir pratimų eilės tvarka nuo pradžių iki galo pateikiama remiantis **logine seka**. Kita vertus, priemonių rinkinys buvo paruoštas taip, kad jūs galėtumėt patys **susikurti kryptį**. Priemonių rinkinyje pateikiamas kontekstas ir turinys, turintis padėti pasiekti konkrečios naudos. Medžiagą galite rinktis atsižvelgdami į savo poreikius ir įkvėpimą. Peržvelgiant puslapius su priemonių grupėmis ir edukaciniais pratimais ir renkantis savarankiškai galima užduoti sau **tris klausimus „Kodėl...?“** (žr. 2 pav).⁸

Šiame priemonių rinkinyje pateikiamos **rekomenduojamos pratimų rinkimosi kryptys** (žr. kitą poskyrį), orientuotos į tam tikrus mokymo tikslus, tiksliai nurodytus prie kiekvienos krypties. Skiriasi jų apimtis, kryptys papildo skirtingus mokymo tikslus ir atitinkamas sekas. Galima laikytis vienos arba kelių rekomenduojamų krypčių.

2 pav. Mąstymo metodas „Trys kodėl“

⁷ Įkvėpimo semtais iš įvairių „Learn to Change, Change to Learn“ sukurtų šablonų: <https://www.learnchange.eu/>.

⁸ Mąstymo modelį „Trys kodėl“ sukūrė „Project Zero“, Harvardo aukštosios edukologijos mokyklos tyrimų centro grupė. Daugiau informacijos rasite internete adresu <https://pz.harvard.edu/sites/default/files/The%203%20Whys.pdf>.

Rekomenduojamos pratimų rinkimosi kryptys

Edukaciniuose pratimuose laikomasi vidinio nuoseklumo, lydėsiančio jus iriantis į priekį nuo vienos iš trijų aptarinėjamų pagrindinių sąvokų prie kitos (t. y. lyčių stereotipai, darbas ir transportas). Tačiau, kad būtų lengviau naudotis, pateikiamos **aštuonios rekomenduojamos kryptys**, kurios skiriasi savo apimtimi ir kurias galima papildyti atliepiant specifinius toliau pateiktus interesus. Rekomenduojamos kryptys paruoštos siekiant užtikrinti lankstumą, kad galimybę pritaikyti edukacinius pratimus atsižvelgiant į konkrečias situacijas.

1. Sąmoningumas apie lyčių stereotipus

Rinkitės šią kryptį siekdamas didinti besimokančiųjų sąmoningumą apie lyčių stereotipus.

- **2 pratimas. Mokymasis apie lyčių stereotipus.** Besimokančiosios supranta lyčių stereotipų ir lyčių lygybės sąvokas.
- **6 pratimas. Ar aš atitinku stereotipą?** Besimokančiosios kritiškai plečia supratimą, kas yra lyčių stereotipai.
- **7 pratimas. Nugalėtojų pakyla.** Besimokančiosios apsversto įvairias mintis, sąvokas, klausimus ir kt.
- **10 pratimas. Laiškas sau.** Besimokančiosios mąsto apie savo ateitį ir ją planuoja remdamosi darbo pasauliu.

2. Savęs ir kitų pažinimas

Ši kryptis suteikia besimokantiesiems galimybę stebėti juos supančią realybę ir mokytis geriau suprasti kitus iš lyčių lygybės perspektyvos.

- **3 pratimas. Susipažinimas.** Besimokantiesiems paaiškėja, kad jie tik iš dalies pažįsta kitus ir kad dažnai sprendžia apie kitus vadovaudamiesi stereotipais ir manydami, kad tai taikoma ir jiems patiems.
- **5 pratimas. Kas ką daro namuose?** Besimokantieji stebi įlytintus mergaičių ir berniukų elgesio modelius namų ruošoje.
- **7 pratimas. Nugalėtojų pakyla.** Besimokantieji apsversto įvairias mintis, sąvokas, klausimus ir kt.

3. Besimokančiųjų kūrybinių įgūdžių lavinimas

Šios krypties tikslas – žadinti besimokančiųjų susidomėjimą gamtos mokslais, technologijomis, inžinerija ir matematika (angl. STEM).

- **9 pratimas. Mes – inžinierių komanda!** Besimokančiosios susipažįsta su STEM veikla (praktinės žinios ir kūrybinė veikla).
- **11 pratimas. Nupiešk profesiją, sutik tikrus žmones.** Besimokančiosios susipažįsta su tam tikromis STEM srities profesijomis ir darbu transporto sektoriuje.
- **16 pratimas. Kokią įsivaizduoji transporto ateitį?** Besimokančiosios apgalvoja, koks transportas naudojamas dabar, palygina jį su naudotu praeityje ir įsivaizduoja, kaip jis galėtų atrodyti ateityje.

4. Besimokančiųjų mąstymo įgūdžių lavinimas

Ši kryptis išskiria diferencijuotą mokymą, numatantį įvairius mąstymo ir mokymosi stilius.

- **12 pratimas. Spalva, simbolis, paveikslėlis** Besimokantieji mąsto neverbaliniu būdu ir išbando skirtingus metakognicijos kelius.
- **16 pratimas. Kokią įsivaizduoji transporto ateitį?** Besimokantieji apgalvoja, koks transportas naudojamas dabar, palygina jį su naudotu praeityje ir įsivaizduoja, kaip jis galėtų atrodyti ateityje.
- **19 pratimas. Mano dviratis – jėga!** Besimokantieji susipažįsta su objektu atidžiai jį stebėdami.

5. Besimokančiųjų empatijos lavinimas

Ši nedidelės apimties kryptis suteikia besimokančiosioms galimybę pažvelgti iš kitų perspektyvų ir lavinti empatinius gebėjimus.

- **1 pratimas. Kito kailyje.** Besimokančiosios susipažįsta su įvairiais požiūriais.
- **3 pratimas. Susipažinimas.** Besimokančiosioms paaiškėja, kad jos tik iš dalies pažįsta kitas ir kad dažnai sprendžia apie kitas vadovaudamosi stereotipais ir manydamos, kad tai taikoma ir joms pačioms.
- **21 pratimas. Ką pasakoja istorija už kadro?** Besimokančiosios mokosi priimti kitų žmonių požiūrį, gali žvelgti net iš objekto perspektyvos.

6. Darbo svarba mūsų visuomenėje ir proporcingas moterų ir vyrų atstovavimas

Padiskutuokite, kokią svarbią vietą darbas užima mūsų gyvenime, ir paanalizuokite, ar moterims vienodai atstovaujama visose profesinėse srityse.

- **8 pratimas. Pagalvok, susiporuok, pasidalyk.** Besimokantieji diskutuoja apie tai, kokį svarbų vaidmenį darbas vaidina žmonių gyvenime.
- **9 pratimas. Mes – inžinierių komanda!** Besimokantieji supažindinami su praktine ir kūrybine STEM veikla.
- **11 pratimas. Nupiešk profesiją, sutik tikrus žmones.** Besimokantieji susipažįsta su tam tikromis STEM srities ir transporto sektoriaus profesijomis ir supranta, kad moterys būna bet kokių profesijų atstovės.
- **12 pratimas. Spalva, simbolis, paveikslėlis.** Besimokantieji nustato esmines krypties mintis ir ieško įvairių būdų, kaip jas išreikšti.

7. Transporto svarba mūsų gyvenime

Pasirinkus šią kryptį galima panagrinėti, kokį svarbų vaidmenį transportas atlieka skirtingose, kartais visai netikėtose, mūsų gyvenimo srityse.

- **13 pratimas. Sustok, pažiūrėk, paklausk!** Besimokančiosios susipažįsta su kelių eismo taisyklių egzistavimo faktu ir supranta jų svarbą.
- **14 pratimas. Ką žinom apie transportą?** Besimokančiosios stebi ir identifikuoja įvairias transporto priemones, savais žodžiais nusako, kam transportas reikalingas.
- **15 pratimas. Noriu važiuoti dviračiu.** Besimokančiosios svarsto apie transporto poveikį aplinkai ir susipažįsta su važiavimo dviračiu nauda ir malonumu.
- **18 pratimas. Paskubėk – traukinys nelaukia!** Besimokančiosios giliau pažvelgia į kai kuriuos darbus, susijusius su geležinkelių transportu, ir išsiaiškina, kokie jie kompleksiški; taip pat ugdo mąstymo ir metakognityvinius įgūdžius.
- **20 pratimas. Einam į parduotuvę.** Besimokančiosios supranta ir išmoksta vertinti transporto svarbą savo gyvenime.
- **22 pratimas. Renkuosi transportą.** Besimokančiosios išmoksta vertinti transporto svarbą ir svarsto apie galimybes dirbti transporto sektoriuje.

8. Užbaigtas ciklas: nuo sąmoningumo apie lyčių stereotipus didinimo iki darbo transporto sektoriuje

Pasirinkite šią kryptį, jei norite apžvelgti visus tris šiame rinkinyje nagrinėjamus aspektus: lyčių stereotipų, darbo ir transporto.

- **1 pratimas. Kito kailyje.** Besimokantieji supranta, kad berniukams ir mergaitėms keliami skirtingi lūkesčiai.
- **2 pratimas. Mokymasis apie lyčių stereotipus.** Besimokantieji supranta lyčių stereotipų ir lyčių lygybės sąvokas.
- **4 pratimas. Nupiešk profesija.** Besimokantieji atpažįsta tam tikras kalbos subtilybes, kurios paverčia moteris nematomomis.
- **9 pratimas. Mes – inžinierių komanda!** Besimokantieji supažindinami su praktine ir kūrybine STEM veikla.
- **11 pratimas. Nupiešk profesija, sutik tikrus žmones.** Besimokantieji supranta, kad moterys būna bet kokių profesijų atstovės ir susipažįsta su tam tikromis STEM srities ir transporto sektoriaus profesijomis.
- **16 pratimas. Kokią įsivaizduoji transporto ateitį?** Besimokantieji apgalvoja, koks transportas naudojamas dabar, palygina jį su naudotu praeityje ir įsivaizduoja, kaip jis galėtų atrodyti ateityje.
- **17 pratimas. Kai užaugsiu.** Besimokantieji ieško, kokios profesijos galėtų juos dominti ateityje.
- **22 pratimas. Renkuosi transportą.** Besimokantieji išmoksta vertinti transporto svarbą ir svarsto apie galimybes dirbti transporto sektoriuje.

1 PRIEMONIŲ GRUPĖ. BENDROJI INFORMACIJA

Svarbi mokytojams ir besimokantiems skirta informacija

Logiškas priemonių rinkinio išdėstymas grįstas dviem aspektais, įvardijamais kaip *priemonės* ir *praktinė dalis* (1 lentelė). Priemonių rinkinyje pateikiamos visos reikiamos *priemonės*. Skirtingais įgūdžiais, talentais, kompetencijomis pasižymintys ir nevienodai jautriai reaguojantys mokytojai plėtoja ir praktiškai įgyvendina priemonių rinkinio *praktinę dalį* atsižvelgdami į savo kontekstą.

1 lentelė. Priemonių rinkinio aspektų apžvalga

	Formuojančios sampratos	Metodai	Edukaciniai tikslai	Lytims jautri pedagogika
Priemonės	<ul style="list-style-type: none"> Mokymo programos nėra neutralios (formalusis, paslėptasis ir nesamasis ugdymo turiniai)⁹ Mokyklos – stabilios ir solidžios institucijos, turinčios susiformavusią kultūrą 	<ul style="list-style-type: none"> Mokymo programa Kryptys Priemonių grupės Terminų žodynelis Nuorodos į išorinius šaltinius 	<ul style="list-style-type: none"> Suteikti priemones mokymui(si) Plėsti besimokančiųjų akiratį (realios patirtys) Būti sektinu pavyzdžiu: vaikai atkartoja tai, ką mato 	<ul style="list-style-type: none"> Ugdyti savimonę apie savo mintis, įsitikinimus, jausmus, motyvaciją ir šališką nusistatymą Ugdyti gebėjimus suvokti aplinkybes ir įsijausti į kitus
Praktinė dalis	<ul style="list-style-type: none"> Reikia skatinti lyčių pusiausvyrą Mokytojai padeda įgyvendinti pokyčius Mokymasis – kognityvinis, emocinis ir socialinis procesas. 	<ul style="list-style-type: none"> Suvokimas, kad pokytis yra procesas Kultūrai atviras mokymas(is) Skatinantys dalyvauti ir aktyviai įsitraukti metodai 	<ul style="list-style-type: none"> Lyčių stereotipų griovimas Besimokančiųjų įgalinimas Bendrujų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų ugdymas Lyčių pusiausvyrą 	<ul style="list-style-type: none"> Sąmoningumas lyčių klausimais¹⁰ Lytims jautrios aplinkos skatinimas

9 Formalusis ugdymo turinys paprastai gali būti suprantamas kaip apgalvotai perduotos žinios ir įgūdžiai kursuose, pamokose ir mokomojoje veikloje; paslėptasis ugdymo turinys apima normas, vertybes ir įsitikinimus, nesąmoningai perduodamus klasėje ir socialinėje aplinkoje; nesamasis, arba nulinis, ugdymo turinys apima tai, ko besimokantieji net neturi galimybės išmolti: sąvokas ir įgūdžius, kurie nėra jų mokymo(si) dalis.

10 Čia ši sąvoka suprantama kaip gebėjimas, galėjimas ir noras spręsti lyčių klausimus, apmąstyti ir keisti savo suvokimą, stereotipus ir šališką nusistatymą.

Edukaciniai pratimai sukuria kontekstą, skatinantį refleksiją ir dialogą, kuriame dalyvaujantys besimokantieji turi galimybę suabejoti savo stereotipiniu mąstymu bei šališku nusistatymu, susidurti su jais ir, būdami grupėje ar individualiai, permąstyti savo įžvalgas. Mokytojai turėtų reaguoti į besimokančiųjų elgesį, išduodantį, kad toks mokymosi procesas sėkmingai vyksta. Tai galėtų būti įsitikinimų ir jausmų reiškinys, kritiško grįžtamojo ryšio priėmimas, aktyvus klausymasis, nuomonės persvarstymas išklausus kitų argumentus, reagavimas į verbalinę ir neverbalinę komunikaciją, noras bendradarbiauti, o ne konkuruoti.

Pratimai, supažindinantys su galimybėmis, kokias tiek mergaitėms, tiek berniukams suteikia transporto sektorius karjeros rinkimosi kelyje, sukurti galvojant apie lyčių stereotipų griovimą.

Svarbi informacija apie lyčių stereotipų griovimą

- Stereotipais vadovaujantis keliama lūkesčiai, sukurti remiantis visuomenėje įsitvirtinusiomis normomis, nustatytoms berniukams ir mergaitėms, yra pagrindinė lyčių nelygybės priežastis. Jie paveikia mūsų savęs vertinimą ir gerovę, tarpusavio santykius, lemia, ar ir kaip dalyvaujame mokslo ir darbo pasaulyje.
- Ribodami asmeninius siekius, pasirinkimus ir laisvę, lyčių stereotipai neigiamai atsiliepia tiek mergaitėms, tiek berniukams. Mokykloje lyčių stereotipai stipriai veikia jauno žmogaus patirtį pamokose, bendrą gebėjimų suvokimą, trukdo ir berniukų, ir mergaičių polinkiams tam tikroms disciplinoms formuotis.
- Lyčių stereotipai dažnai eina koja kojon su kitais stereotipais, pavyzdžiui, rasės, etninės kilmės, religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar lytinės orientacijos pagrindu.
- Su lytimi susijusios prielaidos gali būti keliamos sąmoningai arba nesąmoningai, o tai gali tapti skirtingo elgesio su viena grupe santykyje su kita rezultatu.
- Visą mokymo(si) ciklą trunkantis klausimų, susijusių su lyčių stereotipais, sprendimas yra esminis veiksnys siekiant suteikti vaikams vienodas galimybes nepriklausomai nuo jų lyties. Tai apima normų, vertybių ir įsitikinimų, nesąmoningai perduodamų klasėje ir socialinėje aplinkoje (*paslėptasis ugdymo turinys*), gvildinimą ir tai, ko besimokantieji net neturi galimybės išmokti (*nesamasis ugdymo turinys*).
- Metus iššūkį lyčių stereotipams mokykloje galima sumažinti lyčių disbalansą ir kitose gyvenimo srityse, pavyzdžiui, namuose ar darbe.
- Mergaitėms ir berniukams turint sektinų pavyzdžių daromas teigiamas poveikis, padedantis kuo geriau išnaudoti jų potencialą.
- Aplinkoje už mokyklos ribų ir šeimose dažnai sklinda daug užslėptų žinučių, susijusių su lytimis; mokytojai yra atsakingi už tai, kad tų išsakytų minčių potekstės būtų ištrauktos į dienos šviesą ir užginčytos.

Svarbi informacija apie transporto sektoriaus svarbą

- Judumas ir transportas yra svarbūs mums visiems. Judumas užtikrina galimybę kurti ekonominį ir socialinį gyvenimą: nuo kasdienio važinėjimo į darbą, šeimos ir draugų lankymo, turizmo iki tinkamo pasaulinių tiekimo grandinių, užtikrinančių prekių mūsų parduotuvėms ir pramonei gamybai pristatymą, veikimo.
- Laisvas žmonių ir prekių judėjimas kertant vidaus sienas yra pagrindinė ES ir jos bendrosios rinkos laisvė. Keliavimas ES užtikrina didesnę sanglaudą ir sustiprina europietišką identitetą.
- Transporto sektorius, sudarydamas antrą pagal dydį išlaidų dalį Europos namų ūkiuose, 5 proc. prisideda prie Europos BVP, jame tiesiogiai dirba apie 10 milijonų darbuotojų.

- Transporto sektorius yra didesnis ir platesnis, nei jį mato ir suvokia jauni asmenys. Ypač nepastebima lieka tai, kas vyksta kasdinių organizacinių pastangų, įdedamų teikiant paslaugas, užkulisiuose.
- Rimčiausias iššūkis, su kuriuo susiduria transporto sektorius, yra tai, kaip stipriai sumažinti išmetamų teršalų kiekį ir tapti tvaresniu. Pokyčiai sektoriuje, ypač susiję su automatizacija ir skaitmeninimu, kelia naujų iššūkių, tačiau nuolat vykstantis skaitmeninis virsmas taip pat suteikia naujų galimybių.
- Tikimasi, kad kai kurios transporto sektoriaus sritys ateityje augs ir jose dirbs daugiau žmonių, taigi reikės naujų labai kvalifikuotų darbuotojų, turinčių kompetencijos inžinerijos ir technologijų srityse.

Pedagoginiai metodai

Toliau pateikti pagrindiniai šio priemonių rinkinio pedagoginiai principai.

Bendrieji mokymosi visą gyvenimą gebėjimai

Priemonių rinkinio tikslas – skatinti bendruosius mokymosi visą gyvenimą gebėjimus, reikalingus asmens saviraiškos vystymuisi, apsisprendimui dėl sveiko ir tvaraus gyvenimo būdo, įsidarbinimo galimybių plėtrai, aktyvaus pilietiškumo skatinimui ir socialinės įtraukties didinimui, atsižvelgiant į plačiai paplitusius gebėjimais grįstus Europos švietimo sistemų metodus ir vadovaujantis **Tarybos rekomendacija**.¹¹ Be šių gebėjimų galime išskirti dar kelis:

- matematiniai, mokslo ir inžineriniai įgūdžiai;
- skaitmeninis raštingumas ir gebėjimai naudotis technologijomis;
- bendravimo įgūdžiai ir gebėjimas taikyti naujai įgytas kompetencijas;
- aktyvus pilietiškumas;
- verslumas.

Aktyvaus mokymo(si) metodai

Nors aktyvaus mokymo(si) priemonės, žinomos kaip Sokrato metodas, buvo taikomos jau Senovės Graikijoje, tik paskutiniaisiais dešimtmečiais galime stebėti ryškia tendencija, kai besimokantieji savo pačių mokymosi procese yra iškelti į centrą. Kaip teigė Barnesas (1989), aktyvus mokymas(is) tikslingas, refleksyvus, išdiskutuotas, kritinis, kompleksinis, orientuotas į situaciją ir įtraukus.¹²

Mokymas(is) bendradarbiaujant

Iš plataus spektro aktyvaus mokymo(si) metodų mums artimiausias mokymas(is) bendradarbiaujant dėl to, kad labiausiai atitinka šio priemonių rinkinio tikslus. Mokytojai iš esmės sutinka, kad šis metodas, formuodamas pozityvią tarpusavio priklausomybę tarp besimokančiųjų, skatina juos mokytis, kelia jų savivertę, padeda formuoti teigiamą požiūrį į mokymąsi ir priimti skirtumus. Mokymo(si) bendradarbiaujant procese tikslas nėra individuali sėkmė. Sėkmė dalijasi visi, ji priklauso nuo kiekvieno prie jos prisidedančio mokymosi bendruomenės nario (tarpusavio priklausomybė). Mokymas(is) bendradarbiaujant suteikia daugiau motyvacijos, todėl pradedama labiau gilintis į tai, ko mokomasi, pagerėja besimokančiųjų tarpusavio santykiai, skatinamas kritinis mąstymas ir savęs bei kitų priėmimas.

Mokymasis mokyti

Mokymasis mąstyti ir savireguliacijos įgūdžių formavimas – vienas svarbiausių dalykų jauno asmens gyvenime siekiant tapti efektyvaus ir savarankiško mokymosi proceso dalyve ar dalyviu. Šį metodą derinant

11 2018 m. gegužės 22 d. Tarybos rekomendacija dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų (OL C 189, 2018 6 4, p. 1–13), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2018.189.01.0001.01.ENG.

12 Barnes, D. R. (1989). *Active Learning*. Leeds University TVEI Support Project.

su mokymusi bendradarbiaujant įgaunama nepaprastai galinga priemonė. Taikant vizualinio mąstymo modelį¹³ siekiama padėti besimokantiesiems geriau suprasti, koks mokymasis jiems priimtinausias ir kaip didinti jų vidinius gebėjimus mokytis.

Mokytojai padeda besimokantiesiems lavinti įgūdžius, reikalingus kritiniam ir kūrybiniam mąstymui išsivystyti, kelti hipotezes, lyginti skirtingas alternatyvas ir svarstyti apie galimas pasekmes. Jei padeda besimokantiesiems lavinti empatiją susiduriant su skirtingais požiūriais, suprasti, kaip mąsto ir ką jaučia kiti.

Patirtinis mokymas(is)

Siekiant skatinti gilesnę mokymosi patirtį ir labiau įtraukti besimokančiuosius į jų mokymo(si) procesą, į šį priemonių rinkinį taip pat buvo įtrauktas Kolb ir Kolbo patirtinio mokymosi ciklas.¹⁴ Šis mokymo(si) modelis pasižymi tuo, kad po mokytojų suteikto tiesioginio patyrimo seka individuali arba grupinė refleksija (metakognityvinė veikla). Po jos – konceptualizavimo etapas. Paskutiniame etape besimokantieji turi apsvarstyti, kaip gyvenime pritaikyti tai, ko jiems pavyko išmokti.

Vertinimas

Priemonių rinkinyje pateikiamos paprastos mokytojams ir besimokantiesiems mokymo(si) procesą lengvinančios vertinimo priemonės, kurias galima taikyti skirtingose pratimų atlikimo stadijose. Vertinimas šiame priemonių rinkinyje suprantamas kaip pagalbini procesas refleksijos ir mokymo(si) veikloje, mokytojams ir besimokantiesiems pateikiamos įvairios priemonės ir rekomenduojamos kryptys.

---

13 Vizualinio mąstymo modelį sukūrė „Project Zero“, Harvardo aukštosios edukologijos mokyklos tyrimų centro grupė. Daugiau informacijos rasite internete adresu <http://www.pz.harvard.edu/projects/visible-thinking>.

14 Kolb, Alice ir Kolb, David. „Eight Important Things to Know About the Experiential Learning Cycle.“ ACEL National Conference, 2018. Prieiga internete: <https://experientiallearning.net/listing/8-important-things-to-know-about-the->

2 PRIEMONIŲ GRUPĖ. PIRMINIS MOKYTOJŲ ĮSIVERTINIMAS

Pirminio įsivertinimo priemonė. Klausimynas

Priemonės esmė

Mūsų, mokytojų, darbas nebūna visada tik sąmoningas žinių perteikimas. Mūsų besimokančiosios išmoksta ne tik to, ko mes tiesiogiai jas mokom. Jos mokosi ir darydamos išvadas apie dalykus, kurių sąmoningai nemokom, bet jie vyksta mokyklose.

Besimokančiosios išmoksta, kad jei berniukai užima daugiau erdvės žaidimų aikštelėje arba jei jie garsiau reiškiasi klasėje ir gauna daugiau dėmesio iš mokytojų, taip yra todėl, kad jų vaidmuo gyvenime labiau dominuojantis. Šis pavyzdys atspindi reiškinį, vadinamą *paslėptuoju ugdymo turiniu*.

Besimokančiosios išmoksta, kad jei moterys mokymo programoje nepakankamai atstovaujamos, jei nėra mokoma apie moteris menininkes, mokslininkes ar rašytojas, jos galbūt nėra to vertos, jų yra mažai arba jos blogos. Šis pavyzdys sugestijuoja *nesamąjį, arba nulinį, ugdymo turinį*. Siunčiant tokią žinią iš mergaičių ne tik atimami joms reikalingi atspirties taškai, bet ir jos (ir berniukai) mokomos, kad moterys gyvenime atlieka antraeilį vaidmenį.

Šios priemonės esmė – paskatinti mokytojas atkreipti dėmesį į paslėptąjį ir nesamąjį ugdymo turinius, o ne tik į formalųjį.

Į ką reikia atsižvelgti?

Jei nenorite, į klausimus neprivalote atsakyti raštu. Pirminį įsivertinimą galima atlikti mintyse. Vis dėlto naudojantis atspausdintu lapu ir rašikliu galima tikėtis gilesnės refleksijos.

Klausimynas		Pritariu	Nepritariu	Nesu tikra (as)
1	Mano mokykloje nėra diskriminacijos dėl lyties.			
2	Normalu, kad berniukai užima daugiau erdvės žaidimų aikštelėje, nes jie žaidžia futbolą.			
3	Per pamokas su berniukais ir mergaitėmis elgiuosi vienodai.			
4	Jei besimokančioji (tysis) kelia problemų, paprastai sakau: „Pasakyk mamai, kad ateitų pas mane pasikalbėti.“			
5	Esu linkusi (ęs) daugiau dėmesio skirti berniukams, nei jie kelia daugiau triukšmo. Mergaitės nereikalauja tiek daug dėmesio.			
6	Mokykloje vartoju įtraukią kalbą.			
7	Žaidimai nėra skirstomi į „mergaitiškus“ ir „berniukiškus“.			
8	Visi mokytojai, tiek moterys, tiek vyrai turi vienodas paaukštinimo ir profesinio tobulėjimo galimybes.			
9	Visi mokytojai, tiek moterys, tiek vyrai, turi vienodą tikimybę užimti lyderio pozicijas mokykloje.			
10	Mano mokomoji medžiaga (įskaitant vadovėlius, iliustracijas, skaitymo medžiagą, užduotis raštu) vaizduoja moteris ir vyrus vienodai pagarbiai, atspindi vienodas jų galimybes ir įvairovę.			
11	Nemanau, kad žaislai turėtų būti skirstomi į „berniukiškus“ ir „mergaitiškus“.			
12	Nieko čia tokio, jei vartoji vyriškas formas ir žodžius „vyras“, „berniukai“, kai kreipiesi bendrai į abiejų lyčių asmenis (vyrus ir moteris, berniukus ir mergaites). Visi supranta, kad vyriška forma atspindi abi lytis.			
13	Mokykla nedaug ką gali nuveikti dėl lytinės diskriminacijos. Tokių dalykų besimokančiosios (tieji) turi mokyti namuose.			
14	Normalu, kad mokytojų susirinkimuose mokytojos (ai) gerus pažymius gaunančius berniukus įvardija kaip „labai protingus“, o mergaites – kaip „labai stropias“.			
15	Mano naudojamoje mokomojoje medžiagoje tiek pat reprezentuojamos ir moterys, ir vyrai, vienodai atspindi tiek mergaičių, tiek berniukų poreikiai ir gyvenimo patirtys.			
16	Berniukams paprastai geriau sekasi gamtos mokslai ir matematika. Mergaitės gablesnės kalboms.			

Jei kai kurie teiginiai sukėlė dvejonių, kurį atsakymą pasirinkti, arba jei yra aspektų, į kuriuos norėtumėte labiau ir sąmoningiau įsigilinti, kol naudojate priemonių rinkinį dirbami su besimokančiosiomis, galite toliau esančiame laisvame plote žymėti pastabas ir įvertinimus.

Į ką reikėtų labiau atkreipti dėmesį?	Ką naujo sužinojau?

Pirminio įsivertinimo priemonė. Užduotėlė

Priemonės esmė

Šia užduotėle galima papildyti bet kokią šiame rinkinyje pasiūlytą ar bet kokią kitą laisvai pasirinktą priemonę. Ja siekiama atkreipti jūsų dėmesį į *paslėptojo* ir *nesamojo ugdymo turinių*, taikomų kartu su formaliojo ugdymo turiniu ir labai dažnai liekančių nepastebėtų tiek mokytojų, tiek besimokančiųjų, egzistavimo faktą.

Besimokantieji išmoksta, kad jei berniukai užima daugiau erdvės žaidimų aikštelėje arba jei jie garsiau reiškiasi klasėje ir gauna daugiau dėmesio iš mokytojų, taip yra todėl, kad jų vaidmuo gyvenime labiau dominuojantis. Šis pavyzdys atspindi reiškinį, vadinamą *paslėptuoju ugdymo turiniu*.

Besimokantieji išmoksta, kad jei moterys mokymo programoje nepakankamai atstovaujamos, jei nėra mokoma apie moteris menininkes, mokslininkes ar rašytojas, jos galbūt nėra to vertos, jų yra mažai arba jos blogos. Šis pavyzdys sugestijuoja *nesamąjį, arba nulinį, ugdymo turinį*. Siunčiant tokią žinią iš mergaičių ne tik atimami joms reikalingi atspirties taškai, bet ir jos (ir berniukai) mokomos, kad moterys gyvenime atlieka antraeilį vaidmenį.

Į ką reikia atsižvelgti?

Jei nenorite, į klausimus neprivalote atsakyti raštu. Pirminį įsivertinimą galima atlikti mintyse. Vis dėlto naudojantis atspausdintu lapu ir rašikliu galima tikėtis gilesnės refleksijos.

Kaip pavadinta jūsų mokykla? Daug mokyklų pavadintos istorinių asmenybių vardais. Galite šiek tiek panaršyti internete: raskite informacijos apie tai, kiek mokyklų jūsų regione yra įgavusios istorinių asmenybių vyrų, ir kiek – moterų vardus, ir pasidomėkite jų biografijomis. Vardus galite užsirašyti čia.

Per vieną ar kelias pertraukas pasivaikščiokite prie mokyklos žaidimų aikštelės ir paanalizuokite, kaip vaikai ją naudoja ir kas ten žaidžia. Kiek erdvės užima berniukai, o kiek – mergaitės? Kokius žaidimus jos ir jie žaidžia? Kokios sporto šakos figūruoja, ką jos ir jie ten veikia? Kokias aikštelės vietas naudoja? Kaip bendrauja tarpusavyje? Ar pastebite kokių ryškesnių skirtumų mergaičių ir berniukų elgesyje arba jaunesnių ir vyresnių besimokančiųjų elgesyje? Pastebėjimus galite užsirašyti čia.

Galite peržiūrėti savo pamokose naudojamą priemonę ir patikrinti, ar jose yra lyčių stereotipų. Kaip jose vaizduojamos moterys, o kaip – vyrai? Ar jos ir jie vienodai reprezentuojamos (i), tokiu pačiu santykiu, taip pat pagarbiai, atspindint vienodas galimybes ir įvairovę? Ar jūsų pamokų medžiagos temos ir iliustracijos atspindi tiek berniukų, tiek mergaičių poreikius ir dera ir su vienu, ir su kitų gyvenimo patirtimis. Pastebėjimus galite užsirašyti čia.

Prieš pradėdami dirbti su priemonių rinkiniu turėtumėte kelias dienas labai sekti save ir stebėti, kiek laiko skirate bendravimui su besimokančiais. Ar tiek su mergaitėmis, tiek su berniukais pamokose bendraujate, elgiatės vienodai, taip pat juos mokote? Pastebėjimus galite užsirašyti čia.

Galiausiai galite pasižymėti bet kokius pastebėjimus, sukėlusius apmąstymus atliekant šią užduotėlę ir galimai turėsiančius naudos naudojantis šiuo priemonių rinkiniu.

Pirminio įsivertinimo priemonė. Refleksija

Priemonės esmė

Refleksija – svarbi mokymo(si) dalis. Prieš pereinant prie naujų temų atlikta refleksija suteikia galimybę atsinaujinti žinių bagažą bei įžvalgas ir sutelkti dėmesį į tai, kas pasiūlyta priemonių rinkinyje ir kokie argumentai pateikiami siūlant rinktis vieną ar kitą pratimą.

Ši refleksijos priemonė priverčia atkreipti dėmesį į lyčių stereotipus, didinti sąmoningumą apie juos, apie žabangas, tykančias profesinių sprendimų priėmimo procese, ir apie pedagogikos metodus, įspėja, kad reikėtų skirti dėmesio tam, kas vyksta už klasės durų ir kas susiję su lyčių klausimais darbo pasaulyje. Tai taip pat apima bendrus aspektus, susijusius su mokytojų ir besimokančiųjų santykiais.

Į ką reikia atsižvelgti?

Šios priemonės pavidalu pateikiamos refleksijos tikslas – padėti mokytojoms nesijausti nejaukiai atliekant pasiūlytus pratimus. Šią priemonę reikėtų taikyti prieš atliekant pratimą, bet ji gali praversti mokytojoms ir pratimų atlikimo procese.

Klausimai sąmoningumui didinti ir dėmesiui atkreipti

Kam reikia išskirti į dėmesio centrą lyties aspektą?

- Kaip gali lyties samprata padėti mums susimąstyti apie nesibaigiantį nelygybės tarp berniukų ir mergaičių, vyrų ir moterų egzistavimą švietimo sistemoje ir darbo pasaulyje?
- Į ką mes, švietimo darbuotojos, turėtume kreipti dėmesį ir kaip galim padėti sprendžiant lyčių nelygybės problemas?
- Koks švietimo darbuotojų vaidmuo dekonstruojant stereotipinį elgesį ir skatinant visoms prieinamą galimybių įvairovę?
- Ar skiriam pakankamai dėmesio kalbai (jei toje kalboje išskiriamos lytys), kurią vartojam bendraudami su besimokančiosiomis, kad visos ir visi jaustųsi reprezentuojami?

Profesiniai sprendimai ir pedagogikos metodai

- Kaip išskirstyta klasių fizinė erdvė?
- Kaip pasirenkam, kas per mūsų pamokas kalba?
- Ar mergaitėms ir berniukams suteikiama vienodai erdvės reikštis, ar jos ir jie vienodai reiškiasi?
- Ar keliam tokius pačius lūkesčius ir berniukams, ir mergaitėms pažymių ir elgesio atžvilgiais?
- Ar stengiamės neskirti mergaitėms ir berniukams skirtingų užduočių?
- Ar visiems vaikams leidžiam ieškoti naujų interesų, net jei tai neatitinka stereotipinių vaidmenų?
- Ar susimąstom apie tai, ar mūsų pamokose naudojama medžiaga tik dar labiau neprisideda prie lyčių stereotipų gajumo? Kokios savybės priskiriamos moterims ir vyrams mokomojoje medžiagoje? Ar jos ir jie vienodai reprezentuojamos (i), tokiu pačiu santykiu, taip pat pagarbiai, atspindint vienodas galimybes ir įvairovę?

Kas vyksta už klasės durų?

- Ar išlaikoma pusiausvyra berniukų ir mergaičių lyderiavimo vaidmenų pasidalijime?
- Ar mokyklos žaidimų aikštelė – saugi erdvė visiems?
- Ar užklausinėje veikloje sudaroma palanki aplinka vaikams ieškoti naujų interesų nepaisant tradicinių lyčių vaidmenų?
- Ar mergaičių sporto komandos nėra mažiau pripažįstamos nei berniukų?
- Kiek moterų ir kiek vyrų, užimančių ne mokytojų pareigas, dirba jūsų mokykloje?
- Kokie ne mokytojų pareigas užimančiųjų lūkesčiai mergaičių ir berniukų elgesiui jiems bendraujant su besimokančiosiomis?

Lytis ir darbo pasaulis

- Ar kada nors susimąstėte apie tai, kaip lyčių stereotipai formuoja berniukų ir mergaičių, vyrų ir moterų išsilavinimo ir karjeros pasirinkimus bei siekius?
- Ar kada stebėjotės, kodėl moterys dominuoja tam tikrose sferose, pavyzdžiui, švietime ir slaugos sektoriuje, bet nėra pakankamai atstovaujamos kitose srityse, tokiose kaip inžinerija arba technologijų sektorius, kuriose dominuoja vyrai?
- Ar kada nors susimąstėte apie tai, kodėl moterys vis dar uždirba mažiau nei vyrai ir kaip lyčių stereotipai prisideda prie vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumo?
- Ar kada nors susimąstėte apie tai, kad yra per mažai moterų, atstovaujančių geriau apmokomoms profesijoms, nors universitetus ES baigia daugiau moterų nei vyrų, ir kad diskriminuojančios socialinės normos ir stereotipai apie moterų ir vyrų įgūdžius bei moterų darbo nuvertinimas yra vieni iš pagrindinių prie to prisidedančių veiksnių?
- Ar kada nors susimąstėte, kad vyrų dominuojamuose sektoriuose, pavyzdžiui, transporto sektoriuje, moterys dažnai užima mažiau apmokamas ir žemesnes pozicijas, neturėdamos palankių galimybių būti paaukštintos ar kilti tarnyboje, o tai yra pagrindinis veiksnys, lemiantis vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą transporto sektoriuje?
- Ar žinojote, kad Europos Komisija pripažino, jog moterų, dirbančių transporto sektoriuje, yra gerokai mažiau nei bendrai visoje rinkoje, todėl ji ėmėsi konkrečių priemonių siekdama padaryti šį sektorių patrauklesnį moterims?

Kiti bendro pobūdžio aspektai

- Mokantis mokykloje teigiamas požiūris tam tikrais klausimais siejasi su pozityviais mokytojų ir besimokančiųjų santykiais, nes bendravimas su mokytojais padeda vykti pažintinei raidai ir įsitraukti į protinę veiklą.
- Jausdami, kad mokytojos rimtai į juos žiūri, berniukai ir mergaitės linkę daugiau mokytis, nes įgauna pasitikėjimo savimi ir pasiekia geresnių rezultatų.
- Mergaitės ir berniukai, geriau informuotos (i) apie tai, kas gali padėti mokantis, taip pat dažnai pasiekia geresnių rezultatų.

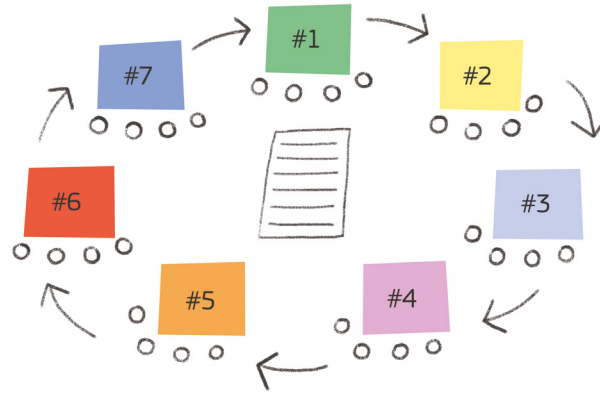
Atliekant pratimus

- Stenkitės besimokančiosioms ir besimokantiems neskirti stereotipinių lyčių vaidmenų, kurie gali prisidėti prie „moteriškos“ ar „vyriškos“ tapatybės perėmimo, pavyzdžiui, berniukams skiriant užduotis kažką konstruoti, o mergaitėms – kažką žymėtis. Pasirūpinkite, kad besimokančiosios keistųsi vaidmenimis, kurie nurodyti pratimo apraše.

3 PRIEMONIŲ GRUPĖ. LYČIŲ STEREOTIPAI

± 85 min.

1 pratimas. Atskeiskim moterų istorija

Mokomieji dalykai

Pilietiškumo pagrindai, socialiniai mokslai, istorija, menai, kalbos.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokančiosios galės:

- įgyti žinių apie įspūdingų moterų indėlį kuriant mūsų visų istoriją ir temomis, kurių paprastai neaprepia dabartiniai istoriniai naratyvai (pvz., moters statusas, moterų teisių judėjimas);
- suprasti, kaip skirtingas vadovėlių ir mokymo programų turinys gali tapti svarbiu būdu lygybei siekti švietimo srityje, kokią didelę įtaką tai turi vėliau sprendžiant dėl išsilavinimo ir karjeros.

Esmė ir baigtis

Pagrindiniuose istorijos puslapiuose palikta tiek mažai vietos (jei išvis palikta) moterų indeliui į įvairias sritis ir tam, kokią poveikį istoriniai įvykiai turėjo moterų padėčiai visuomenėje. Šis pratimas suteikia galimybę peržiūrėti istorinius naratyvus, suabejoti tuo, kas mums paprastai pasakojama, ir praturtinti jau girdėtas istorijas. Tai gali atverti mums vartus į mūsų sąmonę supratęs, kad lyčių lygybė turėtų būti ne tik pačių moterų, bet visuotinis tikslas, duodantis naudos visoms ir visiems.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Prieš atliekant pratimą prireikus galite pasižiūrėti, [kaip surengti „pasivaikščiojimą po galeriją“](#).¹⁵ Nuostatose galite įjungti automatinio vertimo funkciją ir pridėti subtitrus reikiama kalba.
- Reikės: didelių lapų (bloknoto stovams), spalvotų žymiklių, žirklių, klijų, kuriuos besimokančiosios naudos kurdamos plakata.
- Informacijos apie moterų istoriją šaltiniai (pavyzdžiui, svetainė [Europeana](#),¹⁶ kurioje pateikti vietinės reikšmės informacijos, susijusios su Moterų istorijos mėnesiu, moterų istorijos (angl. herstory) kampanija ir kt., rinkiniai) internetinei paieškai (besimokančiosioms).
- [1 pratimo „pasivaikščiavimo po galeriją“ stebėjimo lapas](#), atspausdintas ir jo kopijos išdalijamos visoms besimokančiosioms.

15 https://www.youtube.com/watch?v=dPLk_aVhYwg.

16 <https://www.europeana.eu/en/blog> arba <https://www.europeana.eu/lt>.

PAMOKOS EIGA

1
Žingsnis
20 min.

Paašškinkite besimokančiosioms, kad reikės sukurti plakata, kuris paskui kabos galerijoje.

Besimokančiosios atlieka internetinę paiešką stengdamosi atskleisti įspūdingų moterų indėlį kuriant mūsų visų istoriją ir atrasti temų, kurių paprastai neaprėpia dabartiniai istoriniai naratyvai (pvz., moters statusas, moterų teisių judėjimas). Remdamosi turima informacija ir medžiaga jos ant didelių lapų kuria plakatus. Besimokančiosios sugalvoja plakatui pavadinimą, nusprendžia, kiek vietos jame užims vaizdinė medžiaga, užrašo ir užakcentuoja svarbiausią informaciją.

Pasirinkite „pasivaikščiavimo po galeriją“ datą, aptarkite su besimokančiosiomis visas reikiamas detales.

2
Žingsnis
20 min.

Prieš „pasivaikščiavimo po galeriją“ dieną paruoškite galerijos erdvę:

sunumeruokite ir sukabinkite plakatus ant skirtingų patalpos sienų – palikite pakankamai vietos tarp plakatų, kad būtų patogu apžiūrėti visą galeriją.

Išdalykite visoms besimokančiosioms

3
Žingsnis
25 min.

stebėjimo lapus ([1 pratimo „pasivaikščiavimo po galeriją“ stebėjimo lapas](#)).

„Pasivaikščiavimo po galeriją“ dieną paašškinkite grupėms, kad reikės vaikščiavimui po galeriją sustoti prie kitų grupių sukurtų plakatų.

Skirkite grupėms apie tris minutes laiko vienam plakatui stebėti ir stebėjimo lapams užpildyti. Pabrėžkite, kad pagrindinis stebėjimo tikslas yra išryškinti svarbiausią žinutę, kurią perduoda plakato informacija.

4
Žingsnis
20 min.

Palikite plakatus ant sienos. Aptarkite rezultatus (galima per kitą pamoką).

Patarimai ir pastabos

- Laisvai galite rinktis bet kokias kitas informacijos priemones.
- Vykstant „pasivaikščiavimo po galeriją“ grupės tyrinėja plakatus, kuriuose pateikta įvairios rašytinės ir vaizdinės informacijos.
- Stebėjimo lapai padeda besimokančiosioms sutelkti dėmesį į stebėjimo procesą.

IDĖJOS APTARIMUI

- Surenkite klausimų ir atsakymų sesiją: leiskite kiekvienai grupei pasidalyti pastebėjimais, užduoti klausimus apie kitų grupių plakatus, prašyti paaiškinimų ir tuomet atitinkamoms grupėms reaguoti.
- Idant įsitikintumėte, kad besimokančiosios supranta, jog daugelis moterų istorijos aspektų nėra įtraukti į istorijos knygas, apibendrinkite pagrindines mintis. Suvokimas apie tokį aplaidumą padeda lengviau suprasti, kaip lyčių stereotipai yra tvirtai įsišakniję mūsų visuomenėje.

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

- Vietoj stebėjimo lapų naudokite lipnius lapelius: skirkite besimokančiosioms užduotį užrašyti ant jų savo klausimus ir užklijuoti prie kiekvieno plakato. Atlikite aptarimą – taip pat, lyg klausimai būtų rašyti stebėjimo lapuose.
- Pakvieskite kitas klases ir mokytojas „pasivaikščiavimui po galeriją“.
- Nepamirškite ir dar mažiau girdimų istorijų apie socialinę atskirtį patiriančias moteris ir jų problemas (pavyzdžiui, etninių mažumų grupėms priklausančių, queer moterų, migrančių ir pabėgėlių).

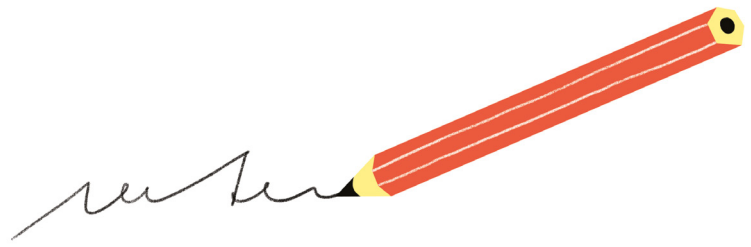
1 PRATIMO „PASIVAIKŠČIOJIMO PO GALERIJĄ“ STEBĖJIMO LAPAS

Besimokančiosios sustoja prie kiekvieno „eksponato“ su tokiu savo asmeniniu stebėjimo lapu ir jį užpildo.

Aprašyk, ką matai:		
1	Parašyk, kas tave stebina.	
2	Parašyk, kas tave sudomino.	
3	Parašyk, kas tau patinka.	
4	Parašyk vieną klausimą, kurį norėtum užduoti.	
5	Parašyk vieną dalyką, kurio norėtum neužmiršti.	
6	Parašyk vieną dalyką, kuriuo norėtum pasidalyti.	
7	Kokią pagrindinę žinutę plakatas perduoda (vertinimas)?	

± 30 min.

2 pratimas. Parašyk tris vardus

Mokomieji dalykai

Socialiniai mokslai, istorija, pilietiškumo pagrindai, menai, tutoriavimas ir visi kiti mokomieji dalykai naudojami kaip papildomą veiklą.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokantieji galės:

- sužinoti apie nepaprastas moteris ir vyrus (su pastarųjų veikla greičiausiai bus geriau susipažinę) iš praeities ir dabarties siekiant kompensuoti galimas mokymo programos spragas;
- pasiaiškinti, kaip lyčių nelygybė visuomenėje siejasi su tuo, ko mokoma mokyklose, ir pamatyti, kiek nedaug moterų yra vadovėliuose ir kitose mokymosi priemonėse;
- paaiškinti, kaip skirtingas vadovėlių ir mokymo programų turinys gali tapti svarbiu būdu (ne)lygybei skleistis švietimo srityje, kokią didelę įtaką tai turi vėliau sprendžiant dėl išsilavinimo ir karjeros.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Besimokantieji pasiskirsto grupelėmis po tris ar keturis.
- 2 pratimo „Parašyk tris vardus“ užduočių lapas, kurio kopijos išdalijamos grupėms (po vieną).
- Grupės gali varžytis tarpusavyje (kas surinks daugiausiai taškų arba kas įrašys daugiausiai moterų vardų).

Esmė ir baigtis

- Moterų indėlis iš esmės buvo ignoruojamas, todėl pamirštas įtraukti ir į mokymo programas, daugumos kultūros ir istorijos puslapius. Šis pratimas padeda užpildyti spragą pabrėžiant moterų pasiekimus istorijoje, sugretinus jas su vyrais. Besimokantieji susipažįsta su galimais sektiniais pavyzdžiais, leidžiant suprasti, kad užaugę jie gali būti kuo tik nori, nepaisydami lyties ar kitų žmonių nuomonės.
- Taip pat jo esmė – apsvarstyti priežastis, kodėl tam tikrose srityse yra tiek mažai moterų (pavyzdžiui, nevienodas moterų ir vyrų namų ruošos darbų ir priežiūros dalijimasis, lyčių stereotipai ir įstatymai, kurie sprendė, kas gali patekti į tam tikras švietimo sritis ir profesijas, ar net draudė jas rinktis moterims) ir skirtingus būdus, kuriais jų indėlis buvo paverstas nematomu (pavyzdžiui, mokslininkės, kurių nuopelnus už tyrimus ir išvadas prisiėmė jų vyrai, menininkės ir rašytojos, turėjusios slėptis po vyriškais vardais).

PAMOKOS EIGA

1
žingsnis
15 min.

Išdalykite užduočių lapus (2 pratimo „Parašyk tris vardus“ užduočių lapas) visoms grupėms ir skirkite besimokantiesiems laiko jiems užpildyti.

2
žingsnis
5 min.

Paprašykite besimokančiųjų padiskutuoti grupėmis apie lentelę. Atlikite aptarimą su

3
žingsnis
10 min.

visa klase.

IDĖJOS APTARIMUI

Padiskutuokite toliau pateiktais klausimais.

- Kokiose kategorijose patyrėt sunkumų galvodamos (-i) vardus?
- Kas buvo paprasčiau / sunkiau: galvoti dar gyvų ar istorinių asmenybių vardus?
- Ar sunku buvo užpildyti moterų vardams skirtus langelius? Jei taip, kodėl? Ar tai dėl to, kad svarbių istorinių veikėjų moterų šiaip yra mažiau, ar dėl to, kad mes apie jas nežinom? Bet kuriuo atveju, kodėl taip yra?
- Ar moterys deramai atstovaujamos vadovėliuose?
- Kodėl svarbu, kad žymios moterys vadovėliuose ir kitoje mokomojoje medžiagoje būtų lygiai atstovaujamos?

Patarimai ir pastabos

- Naudokitės internetu, jei reikia patikrinti nežinomus vardus, kuriuos užrašė besimokantieji.
- Nustatykite laiką, per kurį besimokantieji turi užpildyti lentelę.
- Atsižvelgdami į mokomąjį dalyką priderinkite pagal poreikį kategorijas arba nustatykite geografines ribas ar tam tikrą laikotarpį.

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

- Skirkite besimokantiesiems užduotį atskirai arba grupėmis pasiruošti ir trumpai pristatyti svarbių veikėjų biografijas.
- Paprašykite besimokančiųjų paanalizuoti savo skirtingų dalykų vadovėlius lyginti, kaip juose atstovaujamos moterys ir vyrai. Kiek juose moterų ir vyrų? Kaip jos ir jie vaizduojami?
- Išrinkite tiek naratyvą apie moterų priespaudą, tiek teigiamą vyrų, aktyviai siekiančių lyčių lygybės, vaidmenį. Beveik kiekvienos žymios moters biografijoje rasime vyrą (pavyzdžiui, brolių, tėvą, draugą, mokytoją), laikiusį ją lygiaverte, palaikiusį jos svajones ir talentus. Ir atvirkščiai – į vyro sėkmę dažnai didelį indėlį ir daug nepastebimo darbo būna įdėjusi moteris.
- Suorganizuokite filmo peržiūrą – parodykite filmą apie kurią nors iš tokių įkvepiančių moterų. Daug pasiūlymų galima rasti šiek tiek panašius internete.

2 PRATIMO „PARAŠYK TRIS VARDUS“ UŽDUOČIŲ LAPAS

Kiekviename langelyje parašykite po vieną – tris vardus. Asmenys gali būti iš bet kokio istorinio laikotarpio, jūsų ar bet kokios kitos šalies atstovės ir atstovai. Už kiekvieną teisingą atsakymą gausite po tašką.

Mokslininkės	Mokslininkai	Nobelio premijos laureatės	Nobelio premijos laureatai
Menininkės	Menininkai	Rašytojos	Rašytojai
Kompozitorės	Kompozitoriai	Išradėjos	Išradėjai
Politikės	Politikai	Istorinės veikėjos	Istoriniai veikėjai

Taškų suma : _____ /48

± 90 min.

3 pratimas. Ko iš manęs tikimasi?

Mokomieji dalykai

Pilietiškumo pagrindai, socialiniai mokslai, istorija.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokančiosios galės:

- apsvarstyti, kaip visuomenėje kuriami lyčių stereotipai, ir suabejoti savo pačių įsivaizdavimais apie internalizuotas socialines normas, atsižvelgiant į asmenų lytis;
- susipažinti su lyčių stereotipų sąvoka;
- suprasti, kad prielaidos apie berniukus / vaikus ir mergaites / merginas gali būti keliamos sąmoningai arba nesąmoningai ir kad tai gali tapti skirtingo elgesio su viena grupe santykiyje su kita rezultatu.¹⁷

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Prieš atliekant pratimą galite panagrinėti terminų žodynėlius ir kitą medžiagą ([7 priemonių grupė. Dar vienu žingsniu arčiau tikslo](#)), kur rasite svarbiausias sąvokas, tokias kaip „lyčių stereotipai“ (angl. *gender stereotypes*) ir „lyčių lygybė“ (angl. *gender equality*).
- Parodykite besimokančiosioms filmų [The Mask You Live In](#)¹⁹ ir [Miss Representation](#)²⁰ anonsus. Nuostatose galite įjungti automatinio vertimo funkciją ir pridėti subtitrus reikiama kalba.
- Reikės lipniųjų lapelių.

Esmė ir baigtis

Šis pratimas didina sąmoningumą apie lyčių stereotipų kūrimą bei primetimą pasitelkiant internalizuotas socialines normas ir apie žalą, kurios jos pridaro mergaitėms ir berniukams, merginoms ir vaikams, vyrams ir moterims. Lyčių stereotipai gali apriboti berniukų ir mergaičių, vaikų ir merginų, moterų ir vyrų talentų ir gabumų atsiskleidimą, taip pat jų sprendimus dėl išsilavinimo bei karjeros ir apskritai galimybes gyvenime. Visa tai kyla iš giliai įsišaknijusių požiūrių, vertybių, normų ir išankstinių nuostatų, o ir yra viso to priežastis.¹⁸

17 Tai yra pagrindinis pratimas lyčių stereotipų tema. Internete galima rasti įvairių jo versijų ir variantų. Pavyzdžiui, žr. <https://www.pcc.edu/illumination/wp-content/uploads/sites/54/2018/05/gender-role-boxes-glbtc-and-sexism-exercise.pdf> ir <https://www.usip.org/sites/default/files/files/Exercise-2-Act-like-a-Man-Act-like-a-Lady.pdf>.

18 <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1222>.

19 <https://www.youtube.com/watch?v=hc45-ptHMxo>.

20 <https://www.youtube.com/watch?v=W2UZZV3xU6Q>.

PAMOKOS EIGA

1
žingsnis
20 min.

Užrašykite vienoje lentos pusėje „Būk vyras“.

Skirkite besimokančiosioms užduotį poromis padiskutuoti apie žodžius, mintis ar lūkesčius, kurie ateina į galvą mąstant apie tai, ką reiškia būti vyru. Galima vadovautis tokiais klausimais:

Ką reiškia pasakymas „elkis kaip vyras“? Ar elgesys kinta užsiiminėjant skirtingomis veiklomis, pavyzdžiui, sportuojant, dirbant, einant į pasimatymus, auginant vaikus ir t. t.?

Paprašykite besimokančiųjų užrašyti atsakymus ant lipniųjų lapelių ir priklijuoti juos ant lentos po užrašu „Būk vyras“.

2
žingsnis
20 min.

Užrašykite kitoje lentos pusėje „Būk moteris“.

Skirkite besimokančiosioms užduotį poromis padiskutuoti apie žodžius, mintis ar lūkesčius, kurie ateina į galvą mąstant apie tai, ką reiškia būti moterimi. Galima vadovautis tokiais klausimais:

Ką reiškia pasakymas „elkis kaip moteris“? Ar elgesys kinta užsiiminėjant skirtingomis veiklomis, pavyzdžiui, sportuojant, dirbant, einant į pasimatymus, auginant vaikus ir t. t.?

Paprašykite besimokančiųjų užrašyti atsakymus ant lipniųjų lapelių ir priklijuoti juos ant lentos po užrašu „Būk moteris“.

3
žingsnis
1 min.

Besimokančiosioms baigus klijuoti lapelius abiejose pusėse, perrašykite užrašus ant lentos ir pasakykite, kad dabar ant lentos turit du sąrašus: vienas iš jų – stereotipų apie vyrus, kitas – apie moteris.

Apibrėžkite kiekvieną sąrašą (įrėminkite juos).

4
žingsnis
5 min.

Paaiškinkite besimokančiosioms, kad rėmuose yra surašytos nuostatos ir elgsena, ką visuomenės tradiciškai stengiasi perduoti mergaitėms / merginoms ir berniukams / vaikinams augant.

Paaiškinkite, kad tokių internalizuotų socialinių normų yra išmokstama socializacijos procese ir kad tai nėra kažkas įgimta.

5
žingsnis
20 min.

Inicijuokite diskusiją paklausdamos besimokančiųjų: iš kur ateina visi šie stereotipai?

Paskirstykite besimokančiąsias grupėmis.

Vienai grupei skirkite užduotį padiskutuoti apie tai, iš kur stereotipai išvis kyla (pavyzdžiui, iš žiniasklaidos, mokyklų ir kitų institucijų, šeimos ir bendraamžių aplinkos) ir kaip jie susiję su ant lentos surašytomis elgsenomomis ir nuostatų sąrašais.

Kitai grupei pasakykite padiskutuoti apie tai, kokiais žodžiais yra vadinamos mergaitės / merginos ir berniukai / vaikinai, netelpantys į stereotipų rėmus. Tuos žodžius jie turi užrašyti ant lipniųjų lapelių ir juos suklijuoti ant lentos už rėmų, šalia tų dviejų sąrašų.

6
žingsnis
10 min.

Paaiškinkite, kad mes galim būti susidariusios klaidingą vaizdą, jog lyčių lygybė jau yra pasiekta. Pabrėžkite, kad norint įsisąmoninti lyčių lygybę reikia nueiti ilgą ir sudėtingą kelią, kurio žmonija dar tikrai nėra įveikusi. Pasiekus lyčių lygybę teigiamus pokyčius pajustų visos ir visi. Dėl to kiekviena ir kiekvienas turėtų įdėti pastangų, kad tai įvyktų.

7
žingsnis
20 min.

Atlikite aptarimą.

IDĖJOS APTARIMUI

Padiskutuokite toliau pateiktais klausimais.

- Kokį dalyką galėtumėt įvardyti kaip svarbiausią, kurio šiandien išmokt? Kodėl?
- Ką buvo sunkiausia suprasti? Kodėl?
- Kokie gyvenimo būdai, vertybės ir požiūriai buvo aptarti? Kokius dar reikėtų aptarti? Ar daugiau jokių?
- Kas kuria stereotipus? Koks jų tikslas? Kaip mums prieš juos atsilaikyti?
- Dar kartą pažvelkit į įrėmintus sąrašus. Kaip, jūsų manymu, jaučiasi neatitinkančios ir neatitinkantys tokių stereotipų?

Patarimai ir pastabos

- Apsvarstykite lyčių stereotipų vaidmenį mokyklos kultūroje ir pasekmes, kokios laukia jų neatitinkant.
- Pasiaiškinkite sąsajas tarp vadovavimosi lyčių stereotipais ir nelygybės.

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

- Dar kartą parodykite filmų anonsus ir paprašykite besimokančiųjų parefleksuoti, ko šiandien išmoko. Galite šią užduotį skirti namų darbams arba aptarimą atlikti per kitą pamoką.
- Jei norite pratimą pritaikyti jaunesnėms besimokančiosioms, prisiimkite atsakomybę už terminų ir klausimų surašymą ir supaprastinimą.

± 55 min. ir projektinis darbas

4 pratimas. Kuriam sienlaikraštį – specialųjį numeri lyčių lygybės klausimais

Mokomieji dalykai

Pilietiškumo pagrindai, socialiniai mokslai, istorija, informacinės technologijos, kalbos, menai.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokantieji galės:

- mokyti atlikti mokslinius tyrimus ir kurti laikraščio turinį;
- ugdyti kritinį mąstymą, kūrybinę kalbą, literatūrinius ir socialinius įgūdžius;
- mokyti dirbti komandoje, bendradarbiauti ir priimti sprendimus.

Esmė ir baigtis

Besimokantieji kurdami laikraštį gilinasi į įvairias lyčių lygybės problemas. Šį pratimą galima puikiai panaudoti kaip pagrindą projektiniam darbui, kurio ašimi tampa bendradarbiavimas, ir daugiadisciplinio mokymo(si) skatinimui apjungiant įgūdžius, žinias ir mąstymo modelius.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Prieš atliekant pratimą galite panagrinėti terminų žodynėlius ir kitą medžiagą ([7 priemonių grupė. Dar vienu žingsniu arčiau tikslo](#)), kur rasite svarbiausias sąvokas.
- Parodykite besimokantiems laikraščio pavyzdį, kad pamatytų, kokios dalys jį sudaro (dizainas ir maketas), ir žinotų, kokią informaciją jiems rinkti.
- Bus reikalinga prieiga prie interneto, kur besimokantieji galėtų ieškoti informacijos, ir, jei įmanoma, spausdintuvus (arba seni laikraščiai ir nuotraukos, kurias besimokantieji galėtų panaudoti).
- Reikės: popieriaus, žymiklių, pieštukų, žirklių.
- Reikalinga laisva siena, kur bus kabinami besimokančiųjų parengti sienlaikraščiai.

PAMOKOS EIGA

1
Žingsnis
20 min.

Paašškinkite, kaip reikės atlikti pratimą. Aptarkite su besimokančiais, kaip reikėtų viską praktiškai įgyvendinti. Paprašykite besimokančiųjų apsitarti ir nuspręsti dėl laikraščio turinio (dėl tikslinės auditorijos, maketo ir dizaino, pagrindinės norimos perduoti informacijos, vaidmenų pasidalijimo ir kt.). Paskirstykite besimokančiuosius nedidelėmis grupelėmis. Nurodykite, kad kiekvienai grupelė bus atsakinga už tam tikros laikraščio rubrikos rengimą.

2
Žingsnis

Paašškinkite besimokantiems, kad pasirinkus temas, kuriomis bus rašoma laikraštyje, jie turėtų atlikti tyrimą, parašyti straipsnius ir pridėti vizualinės medžiagos. Pasiderinę su besimokančiais, suplanuokite grupelių ir visos klasės susitikimus, kad galėtumėte sekti, kaip vyksta darbas, ir prireikus grupelėms padėti.

3
Žingsnis
10 min.

Paprašykite besimokančiųjų sujungti savo parengtas rubrikas į vieną klasės laikraštį ir pakabinkite jį ant sienos.

4
Žingsnis
25 min.

Atlikite aptarimą.

Patarimai ir pastabos

- Galite paskirti atskiras grupes, kurios nerašė straipsnių, atsakingas už redagavimą ir korektūrą, kad mokytoji duoti grįžtamąjį ryšį.
- Aptarkite su besimokančiais, kaip atliekant projektinį darbą sekėsi dalytis vaidmenimis. Ar atliekant vaidmenis buvo atkurti lyčių stereotipai? Kodėl?
- Įsitinkite, kad grupelės supranta savo vaidmenis ir su juo susijusias atsakomybes. Pavyzdžiui, korektūrą atliksiantys besimokantieji turi žinoti, kad jiems reikės atidžiai patikrinti tekstą ieškant spausdinimo, gramatikos, stiliaus ir rašybos klaidų.

IDĖJOS APTARIMUI

- Leiskite besimokantiems pasidalyti, ką jie patyrė atlikinėdami šią užduotį. Užduokite susimąstyti verčiančių klausimų, pavyzdžiui: Kokias rubrikas sukūrėte ir kodėl būtent tokias? Kokius sprendimus teko priimti, koku būdu tai padarėte? Kas jums visai gerai pavyko, o ką būtų galima patobulinti kitą kartą?
- Pasigilinkite į skirtingų grupių darbą: atskleiskite, kaip besimokantieji naudojo žinias ir priemones atsižvelgdami į savo patirtį.
- Paskirstykite besimokančiuosius mažomis grupelėmis arba poromis, paprašykite išsirinkti iš sienalaikraščio tris rubrikas, kurios jiems pasirodė reikšmingiausios ar įdomiausios, ir paaiškinti, kodėl.

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

Galite supaprastinti projektinį darbą – tegul besimokantieji sukuria tik vieną laikraščio rubriką arba tik pirmąjį puslapį.

± 20 min.

5 pratimas. Matau, manau, mane stebina

Mokomieji dalykai

Socialiniai mokslai, pilietiškumo pagrindai, kalbos, tutoriavimas ir kt. mokomieji dalykai (pritaikius pagal juos pratimą).

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokančiosios galės:

- diskutuoti apie žaidimų aikšteles ir kitus mokyklos struktūrinius vienetus kaip įtakingus mechanizmus, veikiančius vaikų įsivaizdavimą apie lytis;
- paaiškinti, kaip lytis gali daryti įtaką savisegregacijai (berniukai daugiausia žaidžia su berniukais, mergaitės – su mergaitėmis), talentų ir gabumų atsiskleidimui, sprendimams dėl išsilavinimo ir karjeros;
- atidžiai stebėti ir giliai interpretuoti.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- [5 pratimo iliustracija mokymuisi](#), rodoma pamokoje.
- [5 pratimo „Matau, manau, mane stebina“ užduočių lapas](#), kurio kopijos išdalijamos besimokančiosioms.

Esmė ir baigtis

Mąstymo modelis „Matau, manau, mane stebina“²¹ priverčia besimokančiąsias kritiškai pažvelgti į tai, kiek nevienodai erdvės užima berniukai / vaikinai ir mergaitės / merginos ir kokias pasekmes tai gali turėti jų asmeniniam tobulėjimui, savęs suvokimui ir net karjeros perspektyvoms. Taip pat šiuo pratimu siekiama nukreipti besimokančiąsias tinkama linkme mąstymo procese padedant atskirti tai, ką objektyviai mato ir gali apibūdinti, nuo to, ką mano ar norėtų žinoti apie tai, ką mato (t. y. tai, kas objektyvu, nuo to, kas subjektyvu).

21 Šį mąstymo modelį sukūrė „Project Zero“, Harvardo aukštosios edukologijos mokyklos tyrimų centro grupė. Daugiau informacijos rasite internete adresu https://pz.harvard.edu/sites/default/files/See%20Think%20Wonder_2.pdf.

PAMOKOS EIGA

1
Žingsnis
3 min.

Parodykite iliustraciją (5 pratimo iliustracija mokymuisi) ir sakykite besimokančiosioms asmeniškai parašyti atitinkamame užduočių lapo (5 pratimo „Matau, manau, mane stebina“ užduočių lapas) lentelės langelyje, ką mato. Pasirūpinkite, kad rašytų tik tai, ką mato objektyviai.

2
Žingsnis
3 min.

Pasakykite padaryti tą patį, tik rašyti, ką mano.

3
Žingsnis
3 min.

Pasakykite padaryti tą patį, tik rašyti, kas domina.

4
Žingsnis
3 min.

Besimokančiosios lygina savo mintis su tuo, ką parašė bendraklasės.

5
Žingsnis
8 min.

Atlikite aptarimą su visa grupe.

Patarimai ir pastabos

- Pasirūpinkite, kad besimokančiosios rašytų tik tai, ką mato, mano ir kas jas domina.
- Priverskite suabejoti kai kuriais atsakymais, jei objektyvūs ir subjektyvūs dalykai susipynę tarpusavyje.

IDĖJOS APTARIMUI

Padiskutuokite toliau pateiktais klausimais.

- Ar šita žaidimų aikštelė panaši į tą, kur jūs lankotės? O gal skiriasi? Kaip?
- Kaip jums iš patirties atrodo, ar mergaitės / merginos ir berniukai / vaikinai aikštelėse žaidžia tokius pačius (sporto) žaidimus? Kuo jie panašūs ar skiriasi?
- Kas turi įtakos tam, kaip ir kokius (sporto) žaidimus mergaitės / merginos ir berniukai / vaikinai žaidžia?
- Kokios galėtų būti pasekmės, jei mergaitės / merginos ir berniukai / vaikinai panašiai ar skirtingai naudotų žaidimų aikšteles, kaip tai paveiktų jūsų interesus, talentų skleidimąsi ar net būsimą karjerą?

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

- Nueikite į savo mokyklos žaidimų aikštelę ir palyginkite ją su pavaizduota iliustracijoje (5 pratimo iliustracija mokymuisi). Prieš tai besimokančiosios gali paruošti stebėjimų sąrašą.
- Priverskite besimokančiąsias suabejoti, tuo kam reikalingas toks fizinis ir erdvinis atskyrimas pagal lytį, ir teigiamai nušvieskite sveikus, palaikymu grįstus ir visaverčius santykius bei skirtingų lyčių asmenų draugystę.
- Išsamiau kartu su besimokančiosiomis panagrinėkite ir patyrinėkite, kokius įgūdžius ir kompetencijas galima išsiugdyti pakeitus žaidimų aikštelių naudojimo praktiką ir kokių pasekmių galima tikėtis vėliau, sprendžiant dėl būsimos karjeros (pavyzdžiui, ar berniukai / vaikinai labiau nei mergaitės / merginos išsilavina orientaciją erdvėje dėl to, kokius (sporto) žaidimus jie žaidžia, ir todėl vėliau renkasi atitinkamus karjeros kelius?).

5 PRATIMO ILIUSTRACIJA MOKYMUISI

Pažiūrėkit į šią iliustraciją ir pakalbėkit su bendraklasėmis ir bendraklasiais, ką matot, manot ir kas jus stebina.

5 PRATIMO „MATAU, MANAU, MANE STEBINA“ UŽDUOČIŲ LAPAS

 <p>Ką čia matai? Kas iš karto krinta į akis?</p>	<p>Matau...</p>
 <p>Kaip manai, kas čia vyksta? Kodėl tau taip atrodo?</p>	<p>Manau, kad...</p>
 <p>Kas tave stebina? Kokių dar klausimų tau sukelia ši iliustracija?</p>	<p>Mane stebina, kad...</p>

± 25 min.

6 pratimas. Kokie dar stereotipai?

Mokomieji dalykai

Socialiniai mokslai, istorija, pilietiškumo pagrindai, tutoriavimas, menai.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokantieji galės:

- panagrinėti sektinus pavyzdžius (vyrų ir moterų) popkultūroje ir pramogų versle, pavyzdžiui, televizijos serialuose, skaitmeninėje žiniasklaidoje, muzikoje, žurnaluose, komiksuose ir žaidimuose;
- aptarti ryšį tarp to, kaip vyrams ir moterims priskiriamos tam tikros savybės, ir to, kaip tam tikri mokomieji dalykai ir profesijos siejami su konkrečia lytimi.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

Besimokantieji pasiskirsto grupelėmis po keturis. Jei tik išeina, grupelėmis turėtų būti pasiskirstyta išlaikant lyčių pusiausvyrą.

Esmė ir baigtis

Popkultūra, žiniasklaida ir naujos technologijos vaidina itin svarbų vaidmenį vaikų gyvenime. Šio pratimo tikslas – padėti besimokantiems susimąstyti, kaip šiose srityse lyčių stereotipai tik dar labiau sustiprinami ir kokios to pasekmės (pavyzdžiui, kokią įtaką tai daro tam, kaip jie vertina kitas ir kitus, sprendimams dėl karjeros).

PAMOKOS EIGA

1
žingsnis
4 min.

Skirkite besimokantiesiems užduotį asmeniškai sudaryti penkių mėgstamiausių žurnalų, komiksų, skaitmeninės žiniasklaidos, kompiuterinių žaidimų (internete), dainų ir televizijos serialų sąrašą. Arba paprašykite besimokančiųjų atsinešti atitinkamos medžiagos (mėgstamiausiųjų penketuką) į pamoką.

2
žingsnis
4 min.

Pasakykite besimokantiesiems palyginti sąrašus grupėje.

3
žingsnis
5 min.

Skirkite visų grupių besimokantiesiems užduotį surašyti 10 būdvardžių, labiausiai tinkamų aprašyti jų medžiagoje vaizduojamus vyrus, ir 10 – moteris.

4
žingsnis
12 min.

Atlikite aptarimą.

Patarimai ir pastabos

Galite pasidomėti besimokantiesiems patinkančiomis dainomis, žaidimais, žurnalais, skaitmeninės žiniasklaidos priemonėmis ir t. t.

IDĖJOS APTARIMUI

Padiskutuokite toliau pateiktais klausimais.

- Mažose grupelėse:
Ar berniukai / vaikinai ir mergaitės / merginos mėgsta tokias pačias dainas, kompiuterinius žaidimus, žurnalus, skaitmeninės žiniasklaidos priemones? Prisiminkite neseniai žaistus kompiuterinius žaidimus, žiūrėtus muzikinius vaizdo klipus, skaitytus žurnalus – kaip jie vaizduoja berniukus ir mergaites, vaikus ir merginas, vyrus ir moteris?
- Didelėse grupėse:
Kaip toks vaizdavimas atsiliepia jūsų gyvenimui? Kokią tai turi įtaką jūsų daromiems sprendimams, elgesiui ir būsimos karjeros pasirinkimams?

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

- Paskatinkite besimokančiuosius permąstyti ar perrašyti analizuojamą medžiagą į tokią versiją, kurioje nebūtų šališko nusistatymo kažkurios konkrečios lyties atžvilgiu.
- Pabandykite besimokančiųjų medžiagoje ar gyvenimiškose situacijose rasti nestereotipizuotų veikėjų, pavyzdžiui, moterų, turinčių tikrovę atitinkančius kūnus ar labai besidominčių matematika ir gamtos mokslais, ir neagresyvių vyrų, kuriems patinka rūpintis kitais ir šokti. Kaip tokie veikėjai prieštarauja tam, ko iš jų tikimasi visuomenėje?
- Panagrinėkite problemas, su kuriomis susiduria translyčiai ir standartinio visuomenės įsivaizdavimo apie tai, koks turi būti berniukas / vaikinai ar mergaitė / mergina, neatitinkantys moksleiviai, ir pažiūrėkite vaizdo įrašą apie tai, kaip būti trans* asmenų palaikytoja ir palaikytoju: [How to be a trans* ally](https://www.youtube.com/watch?list=PLyfdph9z-mJwZBVa0bqN6wzSaXlgOezeY&v=E05VTkknW6E&feature%20=youtu.be&ab_channel=AshHardell)²². Nuostatose galite įjungti automatinio vertimo funkciją ir pridėti subtitrus reikiama kalba.

22 https://www.youtube.com/watch?list=PLyfdph9z-mJwZBVa0bqN6wzSaXlgOezeY&v=E05VTkknW6E&feature%20=youtu.be&ab_channel=AshHardell.

± 80 min.

7 pratimas. Tikri vyrai negali būti švelnūs – ar tikrai?

Mokomieji dalykai

Pilietiškumo pagrindai, civilinė teisė, istorija, socialiniai mokslai, geografija, menai.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokančiosios sužinos, kad skirtingų lyčių santykiai yra kompleksinė daugiapakopė skirtumų ir nelygybių sistema, apimanti (bet tuo neapsiribojanti) vaidmenis ir tapatybes asmeniniu lygmeniu, elgsenas ir organizacines praktikas bendruomenės lygmeniu, kultūrinius įsitikinimus, išteklių paskirstymą ir galią visuomenės lygmeniu.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Prieš atliekant pratimą galite panagrinėti terminų žodynėlius ir kitą medžiagą ([7 priemonių grupė. Dar vienu žingsniu arčiau tikslo](#)), kur rasite svarbiausias sąvokas.
- Reikės: didelių lapų (bloknoto stovams), klijų ir žymiklių.
- Skirtingų tekstų ([7 pratimo dalijamieji tekstai](#)) kopijos skirtingoms grupėms.
- Žurnalai ar laikraščiai su moterų ir vyrų nuotraukomis.
- Reikia perstatyti klasę sugrupuojant stalus taip, kad prie jų tilptų po 3–5 besimokančiašias.
- Jei išeina, išskirstyti besimokančiašias į šešias grupes po tris – penkis asmenis (dvi mergaičių / merginų grupės, dvi berniukų / vaikinių grupės ir dvi mišrios grupės). Jei neišeina, visos besimokančiosios išsidalija į mišrias grupes.

Esmė ir baigtis

Atliekant šį pratimą skatinamas darbas grupėmis ir kolektyvinis dalijimasis. Jo esmė – apžvelgti pagrindines sąvokas, tokias kaip lyčių stereotipai, normos, diskriminacija ir vaidmenys. Pastarieji apima daugybę elgsenų ir nuostatų, kurios paprastai nurodo, kaip yra priimtina, tinkama ar pageidaujama asmeniui elgtis ar atrodyti, atsižvelgiant į lytį. Tokie su socialine lytimi susiję lūkesčiai yra plačiai paplitę mūsų visuomenėse, jais vadovaujantis kuriama vaikų švietimo sistema ir tiesiami karjeros keliai.

PAMOKOS EIGA

1
Žingsnis
2 min.

Duokite mergaičių / merginų grupėms 1-ą ir 2-ą tekstus (**7 pratimo dalijamieji tekstai**).

Duokite berniukų / vaikinų grupėms 3-ą ir 4-ą tekstus.

Duokite mišrioms grupėms 5-ą tekstą, žurnalus ir laikraščius.

Jei visos grupės mišrios, tekstus grupėms išdalykite atsitiktinai.

2
Žingsnis
3 min.

Paaiškinkite, kad atliekant pratimą reikės dirbti grupėmis, dalytis mintimis su kolektyvu ir bus ugdomas kritinis požiūris į tai, kokio elgesio visuomenė tikisi iš mergaičių ir berniukų, merginų ir vaikinų, moterų ir vyrų.

3
Žingsnis
30 min.

Paaiškinkite skirtingas užduotis.

- Berniukų / vaikinų ir mergaičių / merginų grupės perskaito ir aptaria tekstus. To tikslas – reflektuoti, padiskutuoti ir rasti bendrą kritišką požiūrį į tekstą. Norėdamos išreikšti savo kritišką požiūrį besimokančiosios gali naudoti žymiklius ir didelius popieriaus lapus. Lapo viršuje turėtų užrašyti, kaip įvardija savo refleksiją.
- Mišrios grupės, naudodamos žurnalų ir laikraščių medžiagą, sukuria koliažą, atspindintį sutartinai mergaitėms ir berniukams, merginoms ir vaikinams, moterims ir vyrams priskirtus ar su jomis ir jais siejamus vaidmenis, elgesį ir nuostatas. Lapo viršuje turėtų užrašyti savo koliažo pavadinimą.

4
Žingsnis
25 min.

Berniukų / vaikinų ir mergaičių / merginų grupėms pasakykite, kad jų pristatymams skiriamos penkios minutės, per tą laiką jos ir jie turi atskleisti savo bendrą kritinį požiūrį ir paaiškinti, kaip tokį pasiekė ir kodėl jis būtų toks.

Besimokančiųjų iš mišrių grupių paprašykite pristatyti visą koliažą ir paaiškinti, kodėl buvo pasirinkta tokia medžiaga. Galima visus plakatus pakabinti ant sienos.

5
Žingsnis
20 min.

Atlikite aptarimą.

Patarimai ir pastabos

Turėkite omenyje, kad nors ir gyvename progresyvesnėje visuomenėje nei mūsų protėviai, negalime pamiršti, kad su socialine lytimi susiję lūkesčiai vis dar giliai įsišakniję mūsų kultūroje. Dažnai žmonėms sunku juos pastebėti, kol į juos neatkreipiamas dėmesys. Mokykla gali būti ta svarbi vieta, kurioje bus pradėti griauti lyčių stereotipai ar jiems bus išvis užkertamas kelias.

IDĖJOS APTARIMUI

Padiskutuokite toliau pateiktais klausimais.

- Ar galit įvardyti dar kokių tekste nepaminėtų elgsenų, kokių tikimasi iš mergaičių ir berniukų, merginų ir vaikinų, vyrų ir moterų arba kokie su jomis ir jais siejami?
- Kodėl jums tai turėtų rūpėti? Kodėl tai turėtų rūpėti jūsų aplinkoje esantiems asmenims (šeimai, draugėms (-ams), mokytojoms (-ams) ir kt.)?
- Ar jums patiko užduotys? Ar naudinga buvo diskusija? Kodėl?
- Ar pratimas pakeitė jūsų požiūrį į lytis?
- Kaip jaučiatės po šio pratimo?

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

Perskaitykite su besimokančiosiomis po vieną tekstą ([7 pratimo dalijamieji tekstai](#)) ir padiskutuokite apie juos.

7 PRATIMO DALIJAMIEJI TEKSTAI

1 tekstas. Tikri vyrai neverkia

Vyrai auga galvodami, kad verkia tik silpni žmonės. Nors suaugę asmenys dažnai sako kažką, kas nuramintų verkiančius vaikus, berniukai iš mamų ir tėčių, mokytojų ir savo bendraamžių dažniau išgirsta, kad jie turėtų neverkti ir būti drąsūs. Taip berniukai priverčiami tramdyti savo emocijas, jie negali jų iki galo išjausti. O mergaitėms kaip tik leidžiama verkėti, ir verkimas žmonėms asocijuojasi su moteriškumu ir silpnumu. Nepaisant šio lyčių stereotipo, mokliškai įrodyta, kad verkimas padeda reguliuoti emocinį stresą, ir, kaip teigiama, padeda sveikai išlieti emocijas.

2 tekstas. Tikri vyrai – tie, kurie gali išmaitinti šeimą

Nors tiek moterys, tiek vyrai dalyvauja profesiniame gyvenime, daugelis vyrų vis tiek save laiko šeimų maitintojais. Paprastai iš jų tikimasi, kad jie finansiškai labiau prisidės prie šeimos nei moterys, atliekančios tradicinį vaidmenį. Toks lūkestis neleidžia nykti tradiciniams lyčių vaidmenims ir sumažina tikimybę, kad vyrai prisidės prie neapmokamo darbo, kurį dažniausiai atliekama moterys, pavyzdžiui, namų ruošos, vaikų ir kitų nesavarankiškų asmenų priežiūros. Be to, vis daugiau tyrimų rodo žalingą tradicinių lyčių vaidmenų poveikį vyrams, ypač jų psichinei sveikatai.

3 tekstas. Moterys būna ramios ir pasyvios

Nemažai mergaičių augdamos iš gyvybingų, šnekių vaikų virsta ramiomis ir kukliomis moterimis. Atrodo, lyg vos mergaitėms ir berniukams įžengus į paauglystę staiga jų požiūris ir įsitikinimai lyties atžvilgiu visiškai apsiverčia. Kai mergaitės tampa paauglėmis, jos pradėdamos laikyti trapiomis ir tokiomis, kurias reikia globoti, todėl daugelis jų siekdamos atitikti visuomenės įsitikinimus ima slėpti savo tvirtą charakterį. Lyčių stereotipais pagrįstos normos, sakančios, kad moterys turėtų būti mandagios ir ramios, priverčia daugelį moterų slopinti savo jausmus santykiuose ir elgtis santūriai bei atsargiai darbe.

4 tekstas. Moterys turi visada atrodyti nepriekaištingai

Jei iš vyrų tikimasi, kad jų kūnai bus tvirti ir raumeningi, tai moterys patiria didžiulį visuomenės spaudimą atrodyti patraukliai. Moteris tiesiog užplūsta reklama apie kosmetikos priemones, kurias paprastai televizijoje ir žurnaluose reklamuoja žavūs supermodeliai. Šie vaizdai įsismelkia į pašąmonę ir siunčia moterims žinią, kad jų vertė matuojama pagal išvaizdą. Spaudimas atrodyti nepriekaištingai veikia visas moteris, nepaisant jų užimamų pareigų.

5 tekstas. Lyčių stereotipai ir žiniasklaida

Popkultūra, pramogų verslas ir skaitmeninė žiniasklaida daro baisiai didelę įtaką ir nulemia savybes, požiūrį ir elgseną, kurių tikimasi iš berniukų ir mergaičių, vaikų ir merginų, vyrų ir moterų.

4 PRIEMONIŲ GRUPĖ. DARBAS

± 65 min. ir projektinis darbas

8 pratimas. Lyčių segregacijos darbo rinkoje tyrimas

Vertikalią lyčių segregaciją

Moterys ir vyrai dalijasi įvairiais rangais, atsakomybės lygiais ar pareigomis, bet daugiausia moterys užima žemo rango ir blogiau apmokomas pozicijas.

Horizontalią lyčių segregaciją

Moterys ir vyrai dalijasi skirtingomis profesijomis, bet daugiausia moterys dirba tokius darbus, kuriuose darbo sąlygos ir karjeros perspektyvos blogesnės nei vyrų.

Mokomieji dalykai

Pilietiškumo pagrindai, civilinė teisė, istorija, socialiniai mokslai, anglų kalba, matematika, informacinės technologijos.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokantieji galės:

- tirti ir atskleisti lyčių segregacijos reikšmę darbo rinkoje;
- susieti lyčių segregaciją su vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumu ir įsigilinti į problemą, kad daugiausia moterys dirba labai svarbius, tačiau ekonomiškai ir socialiai nepakankamai įvertintus darbus;
- pripažinti faktą, kad moterys susiduria su kliūtimis darbo rinkoje.

Esmė ir baigtis

Besimokantieji renka informaciją įvairiomis temomis ir pasiskirstę grupėmis atlieka projektinį darbą. Baigusios darbą grupės pasidalija savo tyrimo faktais, bet bendra gilesnė analizė paliekama aptarimui.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Prieš atliekant pratimą galite panagrinėti terminų žodynėlius ir kitą medžiagą (**7 priemonių grupė. Dar vienu žingsniu arčiau tikslo**), kur rasite svarbiausias sąvokas, tokias kaip „profesinė ir vertikali lyčių segregacija darbo rinkoje“ (angl. *occupational and vertical gender segregation in the labour market*), „vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas“ (angl. *gender pay gap*) ir „stiklo lubos“ (angl. *glass ceiling*).
- Besimokantieji pasiskirsto nedidelėmis grupelėmis (po ne daugiau kaip keturis ar penkis, pageidautina mišriomis).
- Įvairūs šaltiniai, pavyzdžiui, leidiniai, laikraščiai ir žurnalai, knygos, duomenų bazės.
- Prieiga prie interneto literatūros paieškai.
- Po užduočių lapą (**8 pratimo užduočių lapas**) visiems besimokantiesiems.

PAMOKOS EIGA

1
žingsnis
5 min.

Paaiškinkite besimokantiesiems, kad visoms grupelėms skiriama apie mėnesį laiko tyrimui apie lyčių nelygybę darbo rinkoje atlikti. Informuokite besimokančiuosius, kad turėtų kas savaitę pranešti mokytojui, kaip sekasi su projektiniu darbu, tada galės ir išspręsti visus iškilusius klausimus ar išsklaidyti abejones. Informuokite besimokančiuosius, kad grupėms baigus atlikti tyrimą jie savo tyrimo faktais dalysis su visa klase.

2
žingsnis
15 min.

Pasiūlykite grupėms tokias temas, kurias nagrinėjant reikėtų gilintis į situacijas ir ieškoti faktų:

- horizontalioji lyčių segregacija ir galimos jos priežastys;
- vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas skirtinguose sektoriuose ir galimos to priežastys;
- vertikalioji lyčių segregacija ir stiklo lubos – kokios būna kliūtys ir kaip jas įveikti;

3
žingsnis

- sąsajos tarp lyčių segregacijos darbo rinkoje ir švietime.

Informuokite besimokančiuosius, kad tyrimas gali apsiriboti situacija savoje šalyje arba kad galima praplėsti jo geografines ribas. Pasakykite besimokantiesiems, kad atlikdami tyrimą turėtų naudoti įvairius šaltinius ir žymėtis rastus faktus užduočių lape (8 pratimo užduočių lapas). Paprašykite besimokančiųjų pateikti tyrime naudojamų šaltinių sąrašą. Informuokite besimokančiuosius, kad jie taip pat galėti remtis šeimos narių, pažįstamų ir kt. nuomonėmis.

4
žingsnis
45 min.

Kas savaitę tikrinkite, kaip vyksta darbas.

Skirkite laiko rasta tyrimo faktais pasidalyti ir rezultatams aptarti.

IDĖJOS APTARIMUI

Padiskutuokite toliau pateiktais klausimais.

- Kaip jums atrodo, ar moterys ir vyrai šioje šalyje vienodai traktuojami darbo pasaulyje? Ar jos ir jie vienodai traktuojami kažkur kitur? Kaip jūs jaučiatės dėl tokios situacijos?
- Kaip manot, kokią įtaką rūpinimasis kitais daro vyrų ir moterų karjeroms? Ar tai nors kiek pasikeitė?
- Ar jus nustebino kokie nors rasti tyrimo faktai? Kodėl?
- Ar jūsų dabartinę nuomonę šiais klausimais kaip nors nulėmė atliktas tyrimas?
- Ar jums patiko atlikinėti tokį tyrimą? Kokių apibendrinamųjų pastabų turite?
- Kokiais dar klausimais norėtumėt padiskutuoti ar atlikti tyrimą?

Patarimai ir pastabos

- Siekdami skatinti daugiadiscipliniškumą apsvarstykite galimybę suvienyti jėgas su kitais mokytojais. Per matematikos ir informacinių technologijų pamokas galima atlikti statistinius tyrimus, per anglų kalbos – naršyti internete.
- Pakartokite kartu su besimokančiaisiais pagrindinius principus, kaip dirbti su įvairiais šaltiniais ir kaip žinoti, ar jie patikimi.

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

Kiekvienam grupės nariui gali būti priskirtos tam tikros atsakomybės. Grupė turėtų pasakyti mokytojui, už ką kiekvienas narys atsakingas grupėje.

8 PRATIMO UŽDUOČIŲ LAPAS

Šaltinis ir data	Tyrimo faktai

± 30 min. ir besimokančiųjų prezentacijoms skirtas laikas

9 pratimas. Kur būsiu po 10 metų?

Mokomieji dalykai

Pilietiškumo pagrindai, civilinė teisė, istorija, socialiniai mokslai.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokančiosios galės:

- panagrinėti, kaip įsivaizduoja savo karjerą po 10 metų, susipažinti su savo pasirinkimų pasekmėmis ir palyginti savo pasirinkimus su kitų bendraklasių pasirinkimais;
- ugdyti kūrybinį mąstymą, mokytis spręsti problemas, ieškoti sąsajų su realiomis gyvenimiškomis situacijomis ir suprasti, kokios jos kompleksiškos;
- mokytis laviruoti tarp skirtingų nuomonių ir požiūrių, įsivertinti.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

Suderinkite su besimokančiosiomis, kokių priemonių reikės prezentacijoms paruošti (jei išvis reikės).

Esmė ir baigtis

Šio pratimo pagrindas – žvelgiant į ateitį kuriamas pasakojimas. Juo skatinamas praktinis mokymasis siekiant padėti besimokančiosioms sutelkti dėmesį į tai, kas tikrai svarbu, kitaip sakant, teigiamai mąstyti apie mokykloje praleidžiamą laiką ir palyginti galimus ateities karjeros pasirinkimus ar planus.

PAMOKOS EIGA

1
žingsnis
10 min.

Paaiškinkite besimokančiosioms, kad šis pratimas – tai pasakojimo kūrimas ir kad jos turės nupasakoti, kaip įsivaizduoja savo profesinį gyvenimą po 10 metų, ir tai, kaip ten pateko. Paprašykite besimokančiųjų aiškiai paaiškinti kiekvieno pasakojime minimo pasirinkimo priežastis. Informuokite besimokančiąsias, kad jos gali laisvai nuspręsti, kaip nori pasakoti savo istoriją (pavyzdžiui, užrašyti raštu, atlikti kaip *stand-up* komediją, padaryti vaizdo įrašą, koliažą, plakata, minčių schemą, interviu, parašyti ant kažkam adresuoto atvirlaiškio). Beišmokančiųjų prezentacijoms skirkite po 5 minutes.

2
žingsnis
5 min.

Paskirkite datą prezentacijoms. Paraginkite besimokančiąsias nebijoti kūrybingai pažvelgti į istorijų pasakojimą. Priminkite besimokančiosioms, kad turėtų laikytis geros istorijos struktūros: turi būti įžanga (smalsumo sužadimas), dėstymas (istorijos vystymas) ir pabaiga (išvados).

3
žingsnis

Besimokančiosios pristato savo pasakojimus.

4
žingsnis
15 min.

Atlikite aptarimą.

IDĖJOS APTARIMUI

Padiskutuokite toliau pateiktais klausimais ir pareflektuokite, ar pasikeitė besimokančiųjų mąstymas. Jei taip, tada kaip ir kodėl?

- Ar jums patiko šis pratimas? Kodėl?
- Ar sunku buvo mąstyti apie save ir savo profesiją ateityje? Kodėl?
- Kokių naujų minčių ar klausimų kilo?
- Ką galėsit pritaikyti savo asmeniniame gyvenime iš to, ko išmokot?
- Ar atsižvelgėt į savo lytį, kai bandėt numatyti ateitį?

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

Bet koks pratimas, kurį atliekant tenka atsakinėti į klausimus „Kas būtų, jei...?“, padeda ugdyti pasakojimo kūrimo įgūdžius.

± 20 min.

10 pratimas. Apsižvalgyk ir pasakyk, ką matai

Mokomieji dalykai

Pilietiškumo pagrindai, socialiniai mokslai, istorija, tutoriavimas, konsultavimas dėl karjeros planavimo.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokantieji galės:

- gilintis į horizontaliosios lyčių segregacijos darbo rinkoje modelius ir tai, kaip ji susijusi su sprendimais dėl išsilavinimo bei pasirinkamo karjeros kelio;
- suprasti, kad lyčių stereotipai prisideda prie siekių formavimo.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

Dalis pratimo atliekama individualiai, dalis susigrupavus po tris ar keturis.

Esmė ir baigtis

Lyčių stereotipai, panašu, veikia jau penkerių metų amžiaus vaikų siekius.²³ Berniukai siekia tradiciškai vyrų dominuojamų profesijų, o mergaitės labiau domisi su priežiūra susijusiais darbais. Šios tendencijos išlieka ir suaugus, o lyčių stereotipai daro didelę įtaką jaunų asmenų sprendimams dėl pasirinktinių mokomųjų dalykų ir karjeros galimybių, kurios jiems yra žinomos ir kokias jie siekia rinktis. Šis pratimas skatina priešintis stereotipams apie darbą, labiausiai orientuojantis į besimokančiųjų siekių, nevaržomų apribojimų dėl lyties, išsikėlimą, akiračio plėtimą ir parodymą, kaip tai, ko dabar mokosi, bus aktualu vėlesniame gyvenime.

23 EBPO. *The Future at Five. Gendered aspirations of five-year-olds*. 2021. Prieiga internete: <http://www.oecd.org/education/school/early-learning-and-child-well-being-study/>.

PAMOKOS EIGA

1
žingsnis
5 min.

Paprašykite besimokančiųjų sudaryti du sąrašus. Pirmame sąraše turėtų išvardyti darbus, kuriuos dirba 10–20 jų asmeniškai pažįstamų moterų (pavyzdžiui, šeimos narės, kaimynės, draugės). Antrame – daryti tą patį, tik vardyti vyrus (irgi 10–20).

2
žingsnis
15 min.

Skirkite besimokantiesiems užduotį grupėmis paanalizuoti sąrašus, nustatyti tendencijas ir paaiškinti pastebėtų skirtumų priežastis.

3
žingsnis
10 min.

Atlikite aptarimą.

IDĖJOS APTARIMUI

Padiskutuokite toliau pateiktais klausimais.

- Kokių skirtumų pastebėjot tarp dviejų sąrašų? Kokius jausmus jums kelia tokie skirtumai?
- Ar moterys ir vyrai gali dirbti tokius pačius darbus?
- Kodėl, jūsų manymu, vyrai ir moterys renkasi skirtingus karjeros kelius?
- Ar pastebit tokias pačias tendencijas mokykloje? Ar mergaitės / merginos ir berniukai / vaikinai yra linkusios (-ę) rinktis mokomuosius dalykus, kurie siejami su jų lytimi? Ar jūs (kaip mergaitė / mergina ar berniukas / vaikinai) atitinkat tokį modelį?
- Kokie veiksniai daro įtaką mergaičių / merginų ir berniukų / vaikinų išsilavinimo ir karjeros rinkimuisi (šeimų nurodymai ir lūkesčiai, patinkantys ir nepatinkantys mokomieji dalykai, darbo sąlygos)?
- Kodėl taip svarbu, kokie sprendimai dėl karjeros priimami? Kaip jie paveikia žmogaus gyvenimą?

Patarimai ir pastabos

Pasvarstykite su besimokančiais apie horizontaliąją ir vertikaliją lyčių segregacijas.

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

- Pasiūlykite besimokantiesiems sudarant darbų sąrašus naudoti įvairią medžiagą (pavyzdžiui, žurnalus, reklamas).
- Pasakykite besimokantiesiems paimti iš kelių į sąrašus įtrauktų moterų ir vyrų interviu. Iš anksto su visa klase suderinkite klausimų, padedančių paanalizuoti tai, kodėl jos ir jie priėmė tokius sprendimus karjeros kelyje, sąrašą.
- Pakvieskite klasėje apsilankyti ir pabendrauti su besimokančiais kelias moteris, vyrų dominuojamų profesijų atstoves, arba kelis vyrus, moterų dominuojamų profesijų atstovus.

± 45 min.

11 pratimas. Dvidešimt pirmojo amžiaus vadovės ir vadovai

Mokomieji dalykai

Pilietiškumo pagrindai, socialiniai mokslai, istorija, tutoriavimas, konsultavimas dėl karjeros planavimo, informacinės technologijos.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokančiosios galės:

- ugdyti socialinius, bendradarbiavimo ir sprendimų priėmimo įgūdžius;
- patirs besimokančiosioms keičiantis vaidmenimis, kas yra bendradarbiavimas komandoje, įskaitant vadovavimo praktiką, nepriklausomą nuo lyties.

Esmė ir baigtis

Šis pratimas skatina besimokančiąsias įsivaizduoti pagrindines savybes, kokiomis turėtų pasižymėti XXI-ojo amžiaus organizacijų vadovės ir vadovai, ir jų atliekamus vaidmenis.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Dalis pratimo atliekama individualiai, dalis susigrupavus po tris ar keturias.
- [11 pratimo asmeninės informacijos lapas](#) visoms besimokančiosioms.
- [11 pratimo „Dvidešimt pirmojo amžiaus vadovės ir vadovai“ užduočių lapas](#) kiekvienai grupei.

PAMOKOS EIGA

1
Žingsnis
2 min.

Paprašykite besimokančiųjų užpildyti užduočių lapą ([11 pratimo asmeninės informacijos lapas](#)).

2
Žingsnis
5 min.

Pasakykite besimokančiosioms pasivaikščioti klasėje ir pasiskirstyti grupelėmis (po tris ar keturias): susigrupuoti su tomis bendraklasėmis, su kuriomis sutampa kokie nors mėgstamiausi dalykai.

3
Žingsnis
4 min.

Nurodykite besimokančiosioms susėsti kartu ir pasidalyti savo asmenine informacija.

4
Žingsnis
2 min.

Pasakykite besimokančiosioms, kad svarbi transporto bendrovė (pageidautina kokia nors, apie kurią žinotų) ieško direktorės (-iaus).

Skirkite besimokančiosioms užduotį įsijausti į darbuotojų atrankos komandos narės vaidmenį ir sukurti geriausios kandidatės ar kandidato profilį.

5
Žingsnis
7 min.

Paprašykite besimokančiųjų taikant bendradarbiavimo prie apskritojo stalo strategiją ir naudojantis užduočių lapu (11 pratimo „Dvidešimt pirmojo amžiaus vadovės ir vadovai“ užduočių lapas) sudaryti savybių, kuriomis turėtų pasižymėti XXI-ojo amžiaus

6
Žingsnis
7 min.

vadovės ir vadovai, sąrašą (įtraukiant įgūdžius, bruožus, tinkamą požiūrį). Pavyzdžiui, viena besimokančioji parašo kažką ta tema ir perduoda užduočių lapą kitai, kuri perskaito tai, kas parašyta, ir prirašo kažką naujo. Lapas kelis kartus apsisuka grupėje, kol besimokančiosios baigia rašyti savo mintis.

Paraginkite grupę bendrai išrinkti 10 svarbiausių savybių, kuriomis turėtų pasižymėti XXI-ojo vadovės ir vadovai.

7
Žingsnis
3 min.

Pasakykite visoms grupėms savo lapus pakabinti ant sienos ir balsu perskaityti sąrašus. Arba surenkite „[pasivaikščiojimą po galeriją](#)“.²⁴

8
Žingsnis
5 min.

Skirkite visai klasei užduotį tarpusavyje suderinti ir padaryti vieną bendrą sąrašą.

9
Žingsnis
10 min.

Atlikite aptarimą.

Patarimai ir pastabos

- 1–3 žingsniuose skatinama pozityvi grupės narių tarpusavio priklausomybė, padedanti joms dalytis mintimis vienos apie kitas; tai gali būti naudinga ypač tokioje aplinkoje, kur besimokančiosios nėra įpratusios dirbti grupėmis.
- Praleiskite 1–3 žingsnius, jei besimokančiąsias nusprendėte suskirstyti į grupes kažkaip kitaip.

IDĖJOS APTARIMUI

- Ką naujo sužinojot apie kitas grupės nares ir narius, kas jums pasirodė įdomu?
- Ar kokie nors mokomieji dalykai labiau siejasi su savybėmis, kokiomis turi pasižymėti XXI-ojo amžiaus vadovės ir vadovai? Kaip jos siejasi?
- Kaip manot, ar mokykla išugdo tokius įgūdžius?
- Ar sąrašė yra tokių savybių, kurios būtų būdingos tik vyrams arba tik moterims?
- Ar, jūsų manymu, vyrų ir moterų vadovavimo stiliai skiriasi? Pagrįskite savo nuomonę.

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

- Atlikite pratimą kartu su kitu ([12 pratimas. Gal čia manęs ieško?](#)), kuriame besimokančiosios gilinais į savo pačių įgūdžius ir požiūrį.
- Apsilankykite tikroje įmonėje ir paimkite interviu iš vykdančiųjų darbuotojų atranką. Besimokančiosios turėtų iš anksto pasiruošti klausimus, pageidautina bendradarbiaujant.
- Pritaikykite pratimą bet kokia kitai pareigybei, geriau būtų tokiai, kuri nėra labai gerai jaunimui žinoma arba apie kurią sklendo daug lyčių stereotipų.

11 PRATIMO ASMENINĖS INFORMACIJOS LAPAS

Įrašykite informaciją apie save.

Mano vardas
Mėgstamiausia sporto šaka
Mėgstamiausias naminis gyvūnas
Mėgstamiausia vieta
Mėgstamiausias pomėgis

11 PRATIMO „DVIDEŠIMT PIRMOJO AMŽIAUS VADOVĖS IR VADOVAI“ UŽDUOČIŲ LAPAS

Dvidešimt pirmojo amžiaus vadovės ir vadovai:

± 30 min.

12 pratimas. Gal čia manęs ieško?

Mokomieji dalykai

Pilietiškumo pagrindai, socialiniai mokslai, istorija, tutoriavimas, konsultavimas dėl karjeros planavimo, informacinės technologijos.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokantieji galės:

- padiskutuoti, kodėl svarbu priimti gerai apgalvotus sprendimus renkantis karjerą;
- paanalizuoti ir įvertinti jiems labiausiai tinkančias karjeros galimybes.

Esmė ir baigtis

Šio pratimo esmė – skatinti besimokančiuosius analizuoti savo žinias, įgūdžius bei požiūrį, stipriąsias bei silpnąsias puses ir įvertinti savo karjeros galimybes.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Geriausia atlikti po 11 pratimo ([11 pratimas. Dvidešimt pirmojo amžiaus vadovės ir vadovai](#)), kurį atlikdami besimokantieji aptarė savybes, kuriomis turėtų pasižymėti XXI-ojo amžiaus vadovės ir vadovai.
- Dalis pratimo atliekama individualiai, dalis susigrupavus po tris ar keturis.
- Grupės gali likti tokios pačios sudėties, kaip atliekant 11 pratimą ([11 pratimas. Dvidešimt pirmojo amžiaus vadovės ir vadovai](#)).

PAMOKOS EIGA

1
žingsnis
2 min.

Pasakykite, kad matėte laikraštyje skelbimą: „Regione pirmaujanti transporto bendrovė ieško generalinės (-io) direktorės (-iaus).“ Paprašykite besimokančiųjų peržvelgti savybių, kuriomis turėtų pasižymėti XXI-ojo amžiaus vadovės ir vadovai, sąrašą.

2
žingsnis
7 min.

Pasakykite į grupes pasiskirsčiusiems besimokantiejiems, kad turėtų aptarti specifinius įgūdžius, žinias ir požiūrius, kurių reikia norint vadovauti transporto bendrovei. Taikykite bendradarbiavimo prie apskritojo stalo strategiją (kaip atliekant 11 pratimą – [11 pratimas. Dvidešimt pirmojo amžiaus vadovės ir vadovai](#)). Besimokantieji kelis kartus apsuka lapą ir įrašo tris savybes.

3
žingsnis
8 min.

Vienas besimokantysis parašo kažką ta tema ir perduoda užduočių lapą kitam, kuris perskaito tai, kas parašyta, ir prirašo kažką naujo. Lapas kelis kartus apsisuka grupėje, kol besimokantieji baigia rašyti savo mintis.

Išdalykite sąrašus klasėje, kad besimokantieji galėtų nuspręsti, kokias mintis įtraukti į bendrą sąrašą.

4
žingsnis
5 min.

Pasakykite besimokantiejiems individualiai apsvarstyti savo, kaip potencialių šios bendrovės vadovų, stipriąsias ir silpnąsias puses.

5
žingsnis
7 min.

Atlikite aptarimą.

IDĖJOS APTARIMUI

- Ar kurie nors mokomieji dalykai galėtų būti laikomi svarbesniais ugdant transporto bendrovei vadovausiančios generalinės direktorės ar direktoriaus savybes? Ar galite pateikti atitinkamų pavyzdžių?
- Ar sąrašė yra tokių savybių, kurios būtų būdingos tik moterims arba tik vyrams? Pagrįskite savo nuomonę.
- Ar jus nustebino kurios nors jūsų stipriosios ar silpnosios pusės?

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

Pritaikykite pratimą bet kokia kitai pareigybei, geriau būtų tokiai, kuri nėra labai gerai jaunimui žinoma arba apie kurią sklendo daug lyčių stereotipų.

± 30 min.

13 pratimas. Anksčiau maniau vienaip, bet dabar manau kitaip

Mokomieji dalykai

Pilietiškumo pagrindai, socialiniai mokslai, istorija, tutoriavimas, konsultavimas dėl karjeros planavimo, kalbos.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokančiosios galės:

- palyginti ankstesnę ir dabartinę nuomonę ir apmąstyti, ar ir kaip pasikeitė jų suvokimas, idėjos ir mintys;
- ugdyti metakognityvinius įgūdžius aiškinantis, ką kitos žino, ir bendraujant su jomis apie tai.

Esmė ir baigtis

Pratimo esmė – taikant mąstymo modelį paskatinti besimokančiąsias apmąstyti savo prielaidas apie aptartas lyčių lygybės problemas ir išspręsti bet kokius klausimus, kurių besimokančiosioms gali būti kilę.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Prieš pradėdant šį pratimą jau turi būti atlikti kiti šio priemonių rinkinio pratimai.
- Greitai apžvelkite jau atliktus pratimus ir pagrindinius klausimus, aptartus su besimokančiosiomis.
- Reikės lipniųjų lapelių.
- **13 pratimo „Anksčiau maniau vienaip, bet dabar manau kitaip“ užduočių lapas**, kurio kopijos išdalijamos visoms besimokančiosioms.
- Dalis pratimo atliekama individualiai, dalis susigrupavus po tris ar keturias.

PAMOKOS EIGA

1
žingsnis
5 min.

Greitai apžvelkite pratimus 4-os priemonių grupės (**4 priemonių grupė, Darbas**) pratimus (arba 3-ios ir 4-os).

2
žingsnis
5 min.

Išdalykite užduočių lapus (**13 pratimo „Anksčiau maniau vienaip, bet dabar manau kitaip“ užduočių lapas**) ir paprašykite besimokančiųjų apmąstyti, kokios buvo jų mintys ir nuomonės prieš atliekant pratimus ir juos atlikus.

3
žingsnis
5 min.

Nurodykite besimokančiosioms palyginti ir aptarti pratimo užduočių lapus grupėmis.

4
žingsnis
3 min.

Pasakykite visoms besimokančiosioms savarankiškai pasirinkti sąvokas, pakeitusias jų nuomones, užrašyti jas ant lipniųjų lapelių ir juos priklijuoti prie lentos.

5
žingsnis
5 min.

Perskaitykite ant lentos suklijuotus lipniuosius lapelius.

6
žingsnis
5 min.

Atlikite aptarimą.

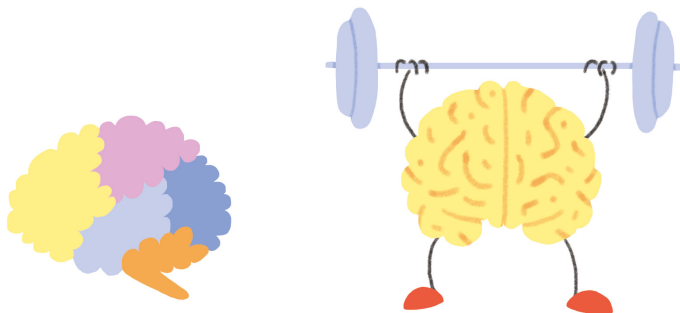

IDĖJOS APTARIMUI

Paruoškite klausimų aptarimui pagal besimokančiųjų lapelius.

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

Galima remtis nagrinėjant bet kokius kitus kilsius klausimus ir temas.

13 PRATIMO „ANKSČIAU MANIAU VIENAIP, BET DABAR MANAU KITAIP“ UŽDUOČIŲ LAPAS

Anksčiau maniau, kad...
<ul style="list-style-type: none">
•
•
•
Bet dabar manau, kad...
<ul style="list-style-type: none">
•
•
•

5 PRIEMONIŲ GRUPĖ. TRANSPORTAS

± 65 min.

14 pratimas. Transporto sektorius praeityje, dabartyje ir ateityje

Mokomieji dalykai

Pilietiškumo pagrindai, istorija ir socialiniai mokslai, geografija ir gamtos mokslai, dizainas ir technologijos, informacinės technologijos, tutoriavimas ir konsultavimas dėl karjeros planavimo.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokančiosios aptars ir supras transporto sektoriaus svarbą mūsų kasdienybėje.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Prieš atliekant pratimą galite peržvelgti esminę informaciją apie transporto priemones, vežančias ir daiktus, ir žmones: oro, geležinkelių, kelių, vandens (jūrų ir vidaus vandeny) transportą, įskaitant viešąjį keleivių transportą (miesto ir užmiesčio).
- [14 pratimo transporto priemonių iliustracija](#), rodoma klasėje.
- Visi besimokantieji sėdi aplink kelis sujungtus stalus.
- Reikės vieno ar dviejų didelių lapų (bloknoto stovams), vertikaliai padalytų į tris dalis (žr. pavyzdį – [14 pratimo transporto priemonių iliustracija](#)).
- [14 pratimo „Transporto sektorius praeityje, dabartyje ir ateityje“ lapas](#) ir trijų spalvų žymikliai (mėlynas, juodas ir žalias).
- Internete paskelbti vaizdo įrašai [An Animated History of Transportation](#)²⁵ ir [Transport Trends for Today and Beyond](#),²⁶ rodomi klasėje – kaip viena iš aptarimo dalių, kad besimokantieji geriau suprastų, kaip vystėsi transportas bėgant laikui. Nuostatose galite įjungti automatinio vertimo funkciją ir pridėti subtitrus reikiama kalba.

Esmė ir baigtis

Vienas iš pagrindinių iššūkių sprendžiant lyčių disbalansą transporto sektoriuje (jame tik 22 proc. sudaro moterys) yra tai, kad berniukai / vaikinai ir mergaitės / merginos yra linkusios ir linkę rinktis išsilavinimą ir karjeros kelią pagal tradicinius lyčių vaidmenis. Taip pat jauni asmenys nėra gerai susipažinę su transporto sektoriaus profesijomis – besimokančiosios būtų labiau susidomėjusios šiuo sektoriumi, jei joms būtų suteikta tinkamos informacijos. Šiuo pratimu siekiama užpildyti tą tuštumą supažindinant besimokančiąsias su transporto sektoriumi per ilgą laiko tarpą, ir grįžtant į praeitį, ir žvelgiant į ateitį.

25 <https://www.youtube.com/watch?v=FaLCQo8NJFA>.

26 https://www.youtube.com/watch?v=AasAQ3EA_9w.

PAMOKOS EIGA

1
Žingsnis
10 min.

Parodykite visai klasei iliustraciją (**14 pratimo transporto priemonių iliustracija**) ir paminėkite kitus transporto subsektorius: oro, kelių, geležinkelių, vandens (jūrų ir vidaus vandenu) transportą, įskaitant viešąjį keleivių transportą (miesto ir užmiesčio).

2
Žingsnis
5 min.

Paklauskite besimokančiųjų, koks būtų jų gyvenimas, jei nebūtų transporto. Besimokantieji kolektyviai pateikia spontaniškų minčių (greitai, nes tai motyvacinis pratimas).

3
Žingsnis
10 min.

Paklauskite besimokančiųjų, ką jie žino apie transporto sektorių. Susiskirstę poromis besimokantieji greitai dalijasi mintimis ir žymi, ką jų manymu, jau žino. Besimokantieji ant didelių lapų mėlynais žymikliais rašo, ką jau žino. Viską reikia rašyti viena kryptimi, pavyzdžiui, nuo viršaus į apačią.

4
Žingsnis
10 min.

Paprašykite besimokančiųjų įsivaizduoti, koks buvo transportas praeityje: prieš 10, 50 ir 100 metų. Tada besimokantieji vėl poromis pasidalija savo mintimis ir jas juodais žymikliais užrašo ant didelių lapų.

5
Žingsnis
10 min.

Paprašykite besimokančiųjų įsivaizduoti ateitį ir pagalvoti apie transportą, koks jis galėtų būti po 10, 50 ir 100 metų. Tada besimokantieji vėl poromis pasidalija savo mintimis ir jas žaliais žymikliais užrašo ant didelių lapų. Šiam pratimui atlikti reikalinga vaizduotė, bet vaizdai turėtų išlikti realūs.

6
Žingsnis
5 min.

Pakabinkite lapus ant sienos arba lentos.

7
Žingsnis
15 min.

Atlikite aptarimą.

IDĖJOS APTARIMUI

- Pirma parodykite vaizdo įrašą **An Animated History of Transportation**²⁷ ir skirkite besimokantiesiems užduotį poromis palyginti savo mintis su vaizdo įrašė pateikta informacija. Reikėtų orientuotis į skirtumus, panašumus ir spragas. Tada parodykite vaizdo įrašą **Transport Trends for Today and Beyond**²⁸ skirkite tokią pačią užduotį.
- Padiskutuokite toliau pateiktais klausimais.
  - Ar sunku buvo įsivaizduoti praeitį ir ateitį? Kodėl?
  - Kaip mes sužinom apie tai, kas buvo praeityje?
  - Kokius didžiausius pokyčius išvelgėte transporto sektoriuje? Kodėl jie įvyko?
  - Kaip dabar vertinat transportą po to, kai palyginot savo turimus faktus su vaizdo įrašuose pateikta informacija?

Patarimai ir pastabos

- Pasirūpinkite, kad visi gerai matytų iškabintus lapus ir skirtingomis spalvomis išskirstytas kategorijas. Tokiu būdu iš karto matysis visos besimokančiųjų mintys.
- Nukreipkite kalbą taip, kad besimokantieji suprastų, koks transporto sektorius svarbus visų mūsų kasdienybėje.
- Iškelkite sau tikslą savo prezentacijoje mesti iššūkį lyčių stereotipams, priskiriamams transporto sektoriui, padiskutuokite apie tai atliekant pratimą su besimokančiaisiais.
- Vietoj didelių lapų galite naudoti lentą – padalykite ją statmenai į tris dalis.

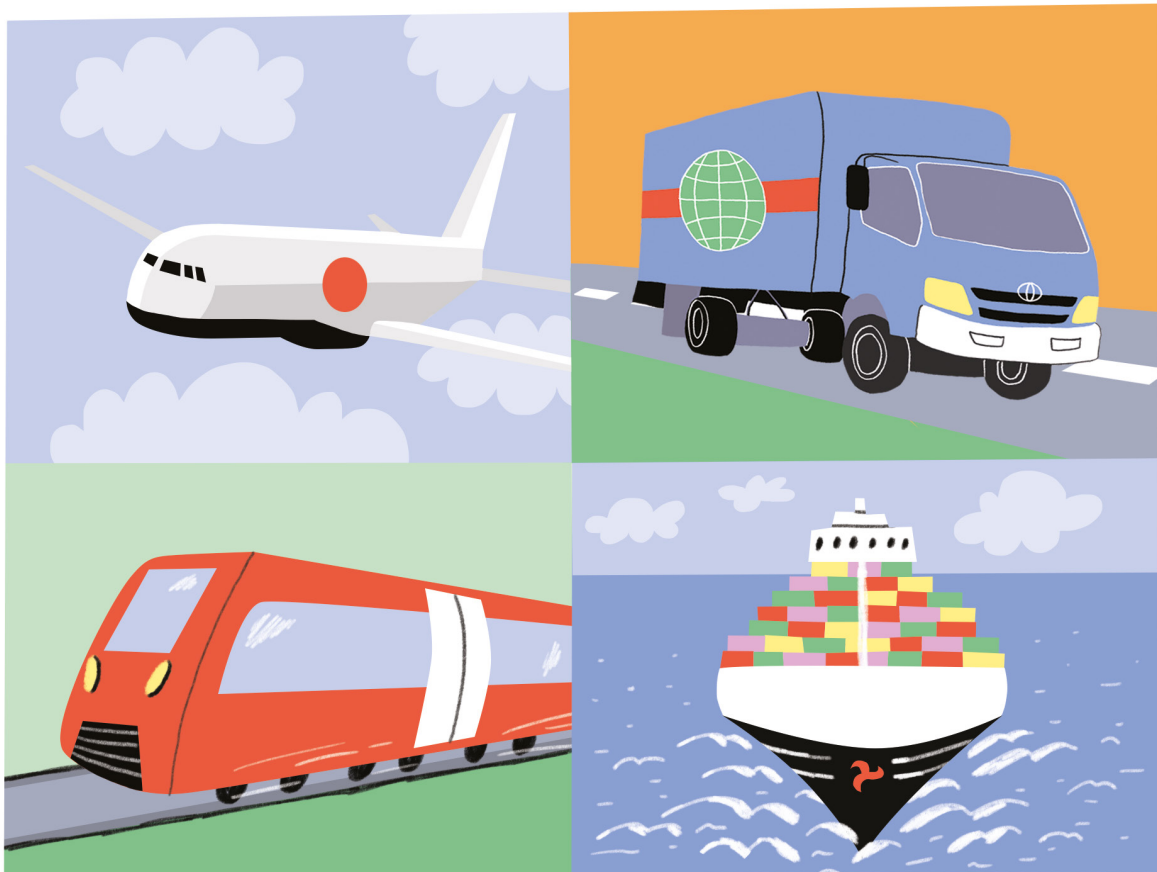
27 <https://www.youtube.com/watch?v=FaLCQo8NJFA>.

28 https://www.youtube.com/watch?v=AasAQ3EA_9w.

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

- Apsvarstykite galimybę atskleisti besimokantiems, kokios naudos viešasis transportas suteikia jūsų bendruomenei ir aplinkai, kokių ir dėl kokios priežasties būna infrastruktūros, pritaikytos specialiųjų poreikių turintiems keleiviams, sprendimų, kodėl nevienodos taisyklės galioja keliaujant skirtingomis transporto priemonėmis (autobusu, tramvajumi, metro ir kt.).
- Galite prisijungti prie programos Kipre, Lenkijoje ir Graikijoje [Adopt a Ship](http://www.adoptaship.org/)²⁹ ir sužinoti, kaip jūsų dabarties ir ateities gyvenimo kokybė priklauso nuo jūrininkų, laivybos ir jos bendruomenės.
- Susipažinkite su visa palete šiuolaikinių ir ateities profesijų transporto sektoriuje. Jums padės „Skillful Project“ plakatai, susiję su [aviacija nuo 2020 iki 2035 m.](http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15223)³⁰, [kelių statyba 2020 m.](http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15221)³¹ ir [2035 m.](http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15222)³² [traukinių ir darbo geležinkelių srityje nuo 2020 iki 2035 m.](http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15225) ateitimi, [darbu jūrų sektoriuje 2020 m.](http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15226)³³ ir [2035 m.](http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15226)³⁴

14 PRATIMO TRANSPORTO PRIEMONIŲ ILIUSTRACIJA

29 <http://www.adoptaship.org/>.

30 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15223>.

31 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15221>.

32 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15222>.

33 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15225>.

34 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15226>.

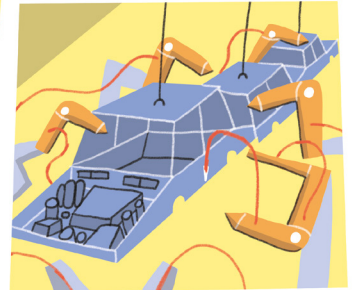
14 PRATIMO „TRANSPORTO SEKTORIUS PRAEITYJE, DABARTYJE IR ATEITYJE“ LAPAS

Didelis lapas turi būti vertikaliai padalytas į tris dalis:

Mėlyna	Juoda	Žalia

± 55 min. ir projektinis darbas

15 pratimas. Ką turėčiau žinoti apie automatizaciją?

Mokomieji dalykai

Informacinės technologijos, fizika, dizainas ir technologijos, gamtos mokslai, matematika, pilietiškumo pagrindai, tutoriavimas ir konsultavimas dėl karjeros planavimo.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokančiosios galės:

- rinkti informaciją apie automatizavimą ir susidaryti nuomonę, kokią įtaką automatika galėtų turėti jų karjeros pasirinkimui;
- susieti STEM dalykus su karjeros galimybėmis;
- susieti automatizavimą su teigiamu pokyčiu darbe lyčių pusiausvyros atžvilgiu (pavyzdžiui, kai darbas tampa fiziškai nebe toks sunkus arba kai darbas nebereikalauja būti labai ilgai išvykus iš namų).

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Prieš atliekant pratimą galite apžvelgti [automatizacijos](https://www.britannica.com/technology/automation)³⁵ sąvoką atskirai ir [transportavimo](https://www.britannica.com/technology/automation/Transportation) kontekste.³⁶
- Internete paskelbti vaizdo įrašai [What Is Automation?](https://www.youtube.com/watch?v=xb6Xj1gfljc)³⁷ ir [There Is More to STEM Than You Think](https://www.youtube.com/watch?v=wwzmF-8o724&feature=emb_logo),³⁸ rodomi klasėje. Nuostatose galite įjungti automatinio vertimo funkciją ir pridėti subtitrus reikiama kalba.
- 15 pratimo dalijamoji medžiaga apie STEM ir lengvai pritaikomus įgūdžius, lapo kopijos išdalijamos visoms besimokančiosioms.

Esmė ir baigtis

Automatizacija ir skaitmenizacija keičia mūsų įsivaizdavimą apie profesijas. Darbdavių reikalaujami įgūdžiai labiausiai būna orientuoti į STEM. Tikimasi, kad ateities karjeros labai priklausys nuo XXI-ojo amžiaus įgūdžių, tokių kaip kritinis mąstymas, kūrybingumas, kultūrinis sąmoningumas, bendradarbiavimas ir mokėjimas spręsti problemas. Atsižvelgiant į tai, šio pratimo esmė – automatikos tendencijos darbo pasaulyje ir jos galima įtaka besimokančiųjų sprendimams dėl karjeros. Tyrinėdamos padidėjusio automatizacijos masto pasekmes besimokančiosios įsisąmonina, į kokias karjeros pasirinkimų galimybes reikia atsižvelgti.

35 <https://www.britannica.com/technology/automation>.

36 <https://www.britannica.com/technology/automation/Transportation>.

37 <https://www.youtube.com/watch?v=xb6Xj1gfljc>.

38 https://www.youtube.com/watch?v=wwzmF-8o724&feature=emb_logo.

PAMOKOS EIGA

1
žingsnis
5 min.

Paaiškinkite, kaip reikės atlikti pratimą: poromis pasiskirsčiusios besimokančiosios turės parengti projektinį darbą. Kiekvienai porai reikės vykdyti tyrimą tam tikra tema, susijusia su technologijų plėtra ir inovacijomis, darančiomis poveikį darbo ateičiai. Atlikusios pratimą besimokančiosios aiškiau suvoks tendencijas, darančias įtaką jų ateičiai, ir bus labiau pasirengusios orientuotis sprendimų priėmimo dėl išsilavinimo ir karjeros procese.

2
žingsnis
20 min.

Parodykite vaizdo įrašą [What Is Automation?](#)³⁹ ir padėkite besimokančiosioms pasirinkti temas projektui, pavyzdžiui:

- Kokių galimybių suteikia automatizacija ir kokių iššūkių dėl jos kyla transporto srityje?
- Kaip technologijų taikymas ir inovacijos prisidėjo prie lyčių lygybės skatinimo transporto sektoriuje?
- Kokių naujų iššūkių iškėlė technologijų taikymas ir inovacijos lyčių lygybei transporto sektoriuje?
- Kokie darbai išnyks ir kokių naujų darbo vietų bus sukurta transporto sektoriuje?
- Ar robotai perima moterų ir vyrų darbo vietas transporto sektoriuje? Ar moterims ir vyrams dėl automatizacijos gresia vienoda rizika?

3
žingsnis
10 min.

Pasiderinkite su besimokančiomis ir nustatykite projekto terminus. Išdalykite visoms besimokančiosioms medžiagą ([15 pratimo dalijamoji medžiaga apie STEM ir lengvai pritaikomus įgūdžius](#)) ir praneškite, kad poros turi rengti darbą atsižvelgdamos į dalijamojoje medžiagoje paminėtus įgūdžius.

Informuokite besimokančiąsias, kad visi projektai bus pristatyti skiriant 5 minutes prezentacijai, per kurias reikės papasakoti, kad sekėsi nagrinėti temas, kaip išsprendė kilusias problemas, kaip pavyko dirbti komandoje ir t. t.

Sekite, kaip vyksta darbas, ir padėkite besimokančiosioms atlikti projektinį darbą.

4
žingsnis

Paprašykite porų pristatyti savo darbus.

5
žingsnis
20 min.

Atlikite aptarimą.

Patarimai ir pastabos

- Automatizacija ir skaitmenizacija sumažino fizinės jėgos būtinumą daugelyje profesijų, todėl jauniems žmonėms labiau nei bet kada suteikiama galimybė rinktis karjeros kelią atsižvelgiant į savo polinkius.
- Svarbu, kad besimokančiosios suprastų, ką STEM dalykai gali suteikti karjeros rinkimosi ir lengvai pritaikomų įgūdžių, kokių pageidauja darbdaviai, ugdymo atžvilgiu.

IDĖJOS APTARIMUI

- Padiskutuokite toliau pateiktais klausimais.
  - Ar jums patiko rengti projektą? Kodėl?
  - Ar dirbdamos (-i) atsižvelgėt į STEM ir lengvai pritaikomus įgūdžius? Pateikite pavyzdžių.
  - Ar sunku buvo pasirinkti temą ir nuspręsti, kokią prezentaciją rengti? Pateikite pavyzdžių.
  - Kas buvo labiausiai akcentuojama visose prezentacijose?
  - Ar ta informacija daro kokią nors įtaką jūsų mintims apie būsimą karjerą? Koku būdu?
  - Ar dar turit kokių minčių, kuriomis norėtumėt pasidalyti?
- Pabaigai parodykite internete paskelbtą vaizdo įrašą [There Is More to STEM Than You Think](#).⁴⁰

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

Galite apsilankyti įmonėje, kurioje naudojamos automatizuotos technologijos, ir pabendrauti su darbuotojais – taip suteiksite jaunimui puikią galimybę kažko išmolti.

15 PRATIMO DALIJAMOJI MEDŽIAGA APIE STEM IR LENGVAI PRITAIKOMUS ĮGŪDŽIUS

Lavinkite ir ugdykite savo STEM ir lengvai pritaikomus įgūdžius (STEM (angl. <i>science, technology, engineering, mathematics</i>) – tai gamtos mokslai, technologijos, inžinerija ir matematika)	
Darbdavės ir darbdaviai ieško darbuotojų, turinčių tokių įgūdžių:	Lengvai pritaikomi įgūdžiai ... realaus pasaulio problemoms spręsti
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Analitiniai įgūdžiai</i> – sugebėjimas analizuoti ir interpretuoti informaciją, numatyti geriausią veiksmų eigą. • <i>Moksliniai įgūdžiai</i> – sugebėjimas analizuoti sudėtingas mokslines sąvokas ir sistemas. • <i>Matematiniai įgūdžiai</i> – sugebėjimas tiksliai rinkti ir analizuoti duomenis. Paprastų ir sudėtingų lygčių taikymas sprendžiant problemas. • <i>Techniniai įgūdžiai</i> – sugebėjimas šalinti ir derinti sudėtingas technologinių sistemų triktis ar taisyti mašinas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Problemų sprendimas, • kūrybingumas, • kritiškas vertinimas, • bendradarbiavimas, • laisvas mąstymas, • iniciatyvos ėmimasis, • bendravimas, • skaitmeninis raštingumas.

± 45 min.

16 pratimas. Kam ta panika? Tai tik mechanika!

Mokomieji dalykai

Fizika, dizainas ir technologijos, anglų kalba, istorija ir socialiniai mokslai, informacinės technologijos, tutoriavimas ir konsultavimas dėl karjeros planavimo.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokantieji galės:

- apsvarstyti įgūdžius, reikalingus tam tikram darbui transporto sektoriuje atlikti, ir aptarti, ar tokius įgūdžius galima laikyti neutraliais lyčių atžvilgiu;
- susipažinti su įvairiais darbais transporto sektoriuje;
- susieti STEM dalykus su karjeros galimybėmis.

Esmė ir baigtis

Nepaisant panašių mergaičių / merginų ir berniukų / vaikinų pasiekimų, didžioji dauguma STEM srityse studijuojančiųjų ir dirbančiųjų yra vyrai. Lyčių stereotipai daro didelę įtaką mokinių / studentų susidomėjimui STEM dalykais ir jų siekiams siekti karjeros STEM srityse. Šio pratimo esmė – didinti sąmoningumą apie mažiau žinomus karjeros kelius, kuriuos gali rinktis tiek berniukai / vaikinai, tiek mergaitės / merginos. Jame remiamasi moters mechanikės pavyzdžiu, bet paliekama erdvės ir kitokioms galimybėms.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Prieš atliekant pratimą galite pažiūrėti vaizdo įrašą [STEM Alliance — Bringing Industry and Education Together](#).⁴¹ Nuostatose galite įjungti automatinio vertimo funkciją ir pridėti subtitrus reikiama kalba.
- [16 pratimo užduoties su darbų ypatybėmis lapas](#), atspausdintas ir jo kopijos išdalijamos po tris ar keturis susiskirsčiusiems grupelėms.
- Internete paskelbtas vaizdo įrašas [A Female Mechanic Hopes to Inspire Girls to Get into the World of Vehicle Repair](#),⁴² rodomas klasėje. Arba pabandykite rasti kitą jūsų aplinkybės atitinkantį vaizdo įrašą, įkvepiantį mergaites / merginas siekti transporto mechanikų karjeros.
- Besimokantieji pasiskirsto grupelėmis po tris ar keturis.

PAMOKOS EIGA

1
žingsnis
5 min.

Išdalykite lapus ([16 pratimo užduoties su darbų ypatybėmis lapas](#)) visoms grupėms ir paaiškinkite, kad kiekviena grupė turės parašyti po tris žinomas profesijas, atitinkančias lape pateiktas darbų ypatybes.

2
žingsnis
5 min.

Paprašykite besimokančiųjų pasidalyti savo surašytomis profesijomis – surašyti jas vienoje lentos pusėje.

3
žingsnis
5 min.

Pasakykite besimokantiems dar kartą peržvelgti darbų ypatybes ir išvardyti tris žinomas profesijas, kurios neatitinka daugelio šių ypatybių, tada tęskite kartodami 2 žingsnį, tik naudodamiesi kita lentos puse.

4
žingsnis
5 min.

Paaiškinkite, kas yra STEM dalykai ir kodėl jie tokie svarbūs. Tada paprašykite besimokančiųjų grupėmis aptarti, kokioms ant lentos išvardytoms profesijoms reikalingas STEM išsilavinimas.

5
žingsnis
5 min.

Paprašykite besimokančiųjų pasidalyti savo išvadomis ir išbraukti tas ant lentos surašytas profesijas, kurioms nereikalingas STEM išsilavinimas.

6
žingsnis
5 min.

Parodykite vaizdo įrašą [A Female Mechanic Hopes to Inspire Girls to Get into the World of Vehicle Repair](#)⁴³ ir atidžiai išklausykite besimokančiųjų pastabas. Paklauskite besimokančiųjų (jei klausimai tinka atsižvelgiant į tai, kokios profesijos išvardytos ant lentos):

- Ar svarstėt apie darbą mechanikos srityje?
- Kodėl svarstėt / nesvarstėt apie darbą mechanikos srityje?

7
žingsnis
15 min.

Atlikite aptarimą.

41 <https://www.youtube.com/watch?v=RTsF02n1I7Q>.

42 <https://www.youtube.com/watch?v=VP8nZ1UmV4c>.

43 <https://www.youtube.com/watch?v=VP8nZ1UmV4c>.

IDĖJOS APTARIMUI

Padiskutuokite toliau pateiktais klausimais.

- Ko šiandien išmokot? Atsakykite detaliau.
- Ar kažkas nustebino? Kodėl?
- Ar tokia informacija buvo aktuali / svarbi / naudinga? Kodėl?
- Kaip tai galėtų praversti jūsų gyvenime? Pateikite pavyzdžių.
- Ar galite pateikti kitų pavyzdžių iš vyrų dominuojamų profesijų, kurias gali rinktis moterys?

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

- Paprašykite besimokančiųjų pakomentuoti šią „Women in Trades Network Ireland“ įkūrėjos Jen Kelly citatą, kurią jiems perskaitysite: „Gali būti baugu pradėti karjerą vyrų dominuojamoje aplinkoje, tačiau viskas keičiasi. Kažkada gal ir buvo priešinamasi tokius darbus dirbančioms moterims, bet dabar jos palaikomos. Iš pavyzdžių čia ir užsienyje žinome, kad moterys išskirtinai gerai atlieka šiuos darbus. Ir šie darbai puikiai tinka moterims. Jos teigia, kad tokios profesijos joms suteikia geresnę gyvenimo kokybę užtikrinant solidų atlyginimą ir įgūdžius, kuriuos gali panaudoti ir dirbdamos, ir ne darbo aplinkoje.“⁴⁴
- Paieškokite įkvepiančių vietinių praeities ar dabarties istorijų apie merginas ir moteris, susijusias su mechanikos sritimi ir (arba) atstovaujančias kitoms STEM profesijoms. Galite paruošti vaizdinės medžiagos (nuotraukų, internete paskelbtų vaizdo įrašų, straipsnių) ir aptarti ją pamokoje.
- Jei turite galimybę, pakvieskite į mokyklą transporto priemonių mechanik(i)ų (geriau būtų moteris), techninės priežiūros specialist(i)ų (-tų) ar STEM sričių profesional(i)ų (arba jūs jas (juos) aplankykite).
- Apsvarstykite galimybę sudalyvauti **STEM aljanso**⁴⁵ siūlomose veiklose, skatinančiose karjeros STEM srityse temų įtraukimą į pamokų programas.

Patarimai ir pastabos

- Trūksta žinių apie šią karjeros sritį – pirmiausia reikia tobulinant informacijos sklaidos būdus ir skleidžiant ją visais lygmenimis stengtis, kad karjera mechanikos srityje taptų patrauklesnė moterims.
- Nepamirškite, kokie įvairūs gali būti darbai transporto mechanikos srityje (galima dirbti, pavyzdžiui, su lokomotyvais, geležinkeliais, automobiliais, orlaiviais, laivais, baržomis, kranais).
- Nors mechanikos srityje dirbančių moterų yra mažiau nei vyrų, vis dėlto transporto istorija gali pasigirti daugybe įspūdingų moterų mechanikų pavyzdžių. Pabandykite rasti kelias tokias moteris vietiniame kontekste.

44 Natalie Levendon, „Women Urged to Start Careers in Mechanical Professions.“ Irish Times, 2017 m. kovo 26 d. Prieiga internete: <https://www.irishtimes.com/business/work/women-urged-to-start-careers-in-mechanical-professions-1.3025397>.

45 Daugiau informacijos ieškokite <http://www.stemalliance.eu/about>.

16 PRATIMO UŽDUOTIES SU DARBŲ YPATYBĖMIS LAPAS

Darbų ypatybės

Stabilus darbas
Profesinio ir asmeninio gyvenimų derinimas
Kilimas tarnyboje
Darbo vietų įvairovė
Padoringos pajamos
Pasitenkinimas darbu
Komunikaciniai įgūdžiai
Problemų sprendimo įgūdžiai
Bendradarbiavimo įgūdžiai
Skaitmeniniai įgūdžiai

± 60 min.

17 pratimas. Mano išsvajotas darbas

Mokomieji dalykai

Visi mokymo programos dalykai ir konsultavimas dėl karjeros planavimo.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokančiosios galės:

- praplėsti savo būsimos karjeros perspektyvų matymo kampą;
- pagerinti savo požiūrį į karjeros galimybes ir pasikelti motyvaciją, reikalingą siekiant išsvajotos karjeros;
- apsvarstyti savo pasirinkimus vidurinėje mokykloje ir suvokti, kokie karjeros tikslai galėtų jas dominti.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Atliekant šį pratimą vystoma mokymo(si) bendraujant technika „Pagalvok, susiporuok, pasidalyk“⁴⁶ skatinanti individualų dalyvavimą, aktyvų klausymą ir problemų sprendimą. Kitaip tariant, besimokančiosioms užduodamas klausimas, skiriamos kelios minutės pagalvoti, tada jos dalijasi savo mintimis poromis su kitomis besimokančiosiomis.
- Reikia taip susėsti, kad besimokančiosios galėtų mąstyti individualiai ir dalytis mintimis poromis.
- Interviu ([17 pratimo „Mano išsvajotas darbas“ dalijamoji medžiaga](#)), atspausdintas ir jo kopijos išdalijamos visoms besimokančiosioms.

Esmė ir baigtis

Šis pratimas orientuotas į besimokančiųjų diskusijos apie tai, kaip įgijus išsilavinimą gauti išsvajotą darbą, skatinimą. Svarbu, kad jos nustatytų veiksmus, kurių turėtų imtis. Pavyzdžiui, kokie reikalingi įgūdžiai ir kokius kursinius darbus reikia atlikti. Šiuo pratimu taip pat sudaroma gera proga pristatyti mokymosi visą gyvenimą koncepciją – kaip nuolatinį, savanorišką ir motyvuotą žinių siekimą dėl asmeninių ar profesinių priežasčių.

PAMOKOS EIGA

1
žingsnis
10 min.

Informuokite besimokančiąsias, kad atliekant pratimą bus orientuojamasi į jų būsimas karjeras. Išdalykite visoms besimokančiosioms lapo ([17 pratimo „Mano išsvajotas darbas“ dalijamoji medžiaga](#)) kopijas. Pasakykite besimokančiosioms individualiai perskaityti interviu ir užsirašyti dvi ar tris skaitant kilusias mintis apie karjeros parinkimus.

2
žingsnis
10 min.

Paprašykite besimokančiųjų pasiskirstyti poromis ir pasidalyti tarpusavyje mintimis. Pasiūlykite daryti tai

3
žingsnis
10 min.

pakaitomis, atidžiai išklausti ir užduoti vienos kitoms klausimus, kad išsiaiškintų tarpusavyje pagrindines mintis.

Paprašykite besimokančiųjų paaiškinti dialogų partnerių mintis.

4
žingsnis
10 min.

Paprašykite klasės pateikti spontaniškų idėjų, kokie galėtų būti svarbiausi klausimai, kuriuos besimokančiosios turėtų užduoti sau besirinkdamos karjerą.

46 Šis mąstymo modelis buvo sukurtas kaip vizualinio mąstymo projekto dalis „Project Zero“ (Harvardo aukštosios edukologijos mokyklos) kontekste. Daugiau informacijos rasite internete adresu En savoir plus ici <http://pz.harvard.edu/sites/default/files/Think%20Pair%20Share.pdf>.

5
žingsnis
5 min.

Jei klausimai nebetilps ant lentos, galite paprašyti besimokančiųjų peržvelgti juos ir nuspręsti, kuriuos reikėtų išbraukti (jei tokių yra).

6
žingsnis
15 min.

Atlikite aptarimą.

IDĖJOS APTARIMUI

- Pasakykite besimokančiosioms vėl pasiskirstyti poromis ir sudėlioti klausimus nuo svarbiausių iki nesvarbiausių. Tada poros turi pasidalyti sąrašais ir pagrįsti savo sprendimus.
- Padiskutuokite toliau pateiktais klausimais.
  - Ką svarbaus šiandien išmokot? Kodėl tai svarbu?
  - Kokį poveikį jums daro tai, ką išmokot? Pateikite pavyzdžių.
  - Ar kada nors svarstėt, koks galėtų būti jūsų išsvajotas darbas? Kokių veiksmų turėtumėt imtis? Kokių įgūdžių jums gali reikėti?
  - Ar tikrai galim numatyti, kur link judam? Paaiškinkite mokymosi visą gyvenimą sąvoką ir paprašykite besimokančiųjų ją susieti su interviu atskleidžiama informacija.
- Pabaigai perskaitykite šiuos žodžius:

Aviacijos pasaulis toks milžiniškas, jame – tiek daug slaptų profesijų. Kad įsivaizduotumėte mastą – vykdant kiekvieną komercinio lėktuvo skrydį dirba didelė komanda, kurią sudaro šimtai konkretaus sektoriaus specialistų, įskaitant šias sritis: inžinerija ir techninė priežiūra, skrydžių vykdymas, oro eismo kontrolė, degalų tiekimo paslaugų teikimas, meteorologinės ir skaitmeninės operacijos, antžeminė veikla, kroviniai, keleiviai, saugumas ir kt. Transporto sektorius apima daugybę pagalbinių profesijų, kurias jūs galbūt norėtumėt panagrinėti ir į jas atsižvelgti svarstydamas (-i), kokį karjeros kelią rinktis.

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

- Suorganizuokite karjeros dienų renginį ir pakvieskite viešnių ir svečių (pavyzdžiui, tėvų, mamų ar bendruomenės narių), kurios ir kurie papasakotų besimokančiosioms apie savo patirtį karjeroje. Tai galima padaryti interaktyviu būdu, pavyzdžiui, įrengiant stotis patalpoje, kur viešnios ir svečiai demonstruotų, ką kasdien veikia, o besimokančiosios judėtų iš vienos stoties į kitą ir uždavinėtų klausimus.
- Tegul besimokančiosios paima interviu iš įvairių transporto sektoriaus tarpininkų, kad sužinotų apie būsimo darbo galimybes ir įgūdžius, reikalingus tam tikrose profesijose.
- Susipažinkite su visa palete [šiolaikinių ir ateities profesijų \(2035 m.\) aviacijoje](#).⁴⁷

Patarimai ir pastabos

- Svarbu, kad besimokančiosios suvoktų, kokių galimybių turi, kokių įgūdžių joms reikia išsiugdyti ir kokių veiksmų turi imtis, kad galėtų aukštai kilti ir dirbti savo išsvajotą darbą. Jos taip pat turėtų suvokti, kad gali kilti aukštai, siekti bet kokio išsvajoto darbo ir kad jų įsitraukimas į mokslus mokykloje padės tai pasiekti.
- Taip pat besimokančiosios turėtų žinoti, kad gali keisti savo pasirinkimus ir kad mokymasis visą gyvenimą yra svarbus kiekvienos karjeros aspektas.

17 PRATIMO „MANO IŠSVAJOTAS DARBAS“ DALIJAMOJI MEDŽIAGA

Antroji pilotė Neusa Monteiro.
Interviu paimtas 2020 m. rugsėjo mėn.

Kaip tapote pilote?

Studijavau komunikacijos technologijas ir planavau žurnalistės karjerą. Bet, kai baigiau studijas, mane vienas asmuo paskatino dalyvauti konkurse dėl skrydžio palydovės pozicijos Portugalijos oro linijų bendrovėje. Man tada buvo dvidešimt vieneri. Kai pirmą kartą gyvenime užėjau į pilotų kabiną lėktuvui būnant ore, mane tiesiog pakerėjo dangaus vaizdas ir visa ta daugybė lėktuvo prietaisų ir šviesos. Tada ir supratau, kad tai yra tai, ką norėčiau veikti gyvenime.

Anksčiau apie tai nebuvote svajojusi?

Kaip ir ne. Kaip būčiau galėjusi svajoti apie kažką, apie ką nieko nežinojau ir apie ką net nebuvo susimąsčiusi, kad galėčiau? Man tokia mintis niekad nebuvo atėjusi į galvą. Manęs niekad nevaržė faktas, kad mano tėvai mažai uždirba, bet yra tokių dalykų, apie kuriuos, kiek žinau, žmonės nesvajoja.

Ar tai buvo labai sunkus procesas?

Taip. Turėjau studijuoti matematiką ir fiziką, taikomą aviacijoje. Nesimokiau nė vieno iš šių dalykų vidurinėje mokykloje, todėl viskas ilgiau užtruko... Iš tikrųjų teko praleisti studijuojant visą maksimaliai leidžiamą laiką, toliau dirbti, kad galėčiau susimokėti už mokslus – o jie gana brangūs – ir paimti banko paskolą. Tuo metu aš susituokiau ir daugianarės įgulos piloto licenciją gavau, kai dukrai buvo penki mėnesiai. Kai baigiau mokslus, 4 metus laukiau konkurso, kad tapčiau komercinės aviacijos pilote Portugalijos oro linijų bendrovėje. Kai pradėjau, man buvo 33 metai. Bet neabejotinai verta buvo!

Kiek jums dabar metų? Kokia šiuo metu jūsų pozicija šioje Portugalijos oro linijų bendrovėje?

Man 35. Esu antroji pilotė – sėdžiu dešinėje pilotų kabinos pusėje. O už skrydį atsakinga (-as) pilotė (-as) – kapitonas – sėdi kairėje pusėje. Tarp šių dviejų kėdžių yra vienas didelis skirtumas – kiek valandų nuskrusta, tiksliau, patirtis. Galiu pilotuoti „Airbus 319“, „Airbus 320“ ir „Airbus 321“. Kad galėčiau pilotuoti „Airbus 330“, turiu turėti kitą kvalifikaciją.

Ar jautėte diskriminaciją dėl to, kad esate moteris?

Taip, bet stengiausi tai ignoruoti. Manau, kad diskriminuoja labiau vyresnės kartos ir oro pajėgų pilotai, kurių lėktuvams valdyti reikia daugiau jėgų (vyrai stereotipiškai laikomi fiziškai stipresniais nei moterys). Bet komercinių lėktuvų automatizacija visiškai pakeitė scenarijų.

Kas kiek laiko jums vyksta treniruotės realaus skrydžio treniruokliais?

Kas pusę metų – o tai yra dažnai – ir kas kartą, kai kažkas pakeičiama lėktuvuose, kuriuos turiu teisę valdyti. Tai yra privaloma, jei dėl kokių nors priežasčių negalėjau skristi tam tikrą laiką.

± 65 min. ir darbas grupėmis

18 pratimas. Išskirtinė tvaraus judumo mieste sistema

Mokomieji dalykai

Pilietiškumo pagrindai, istorija ir socialiniai mokslai, geografija ir gamtos mokslai, fizika, matematika, dizainas ir technologijos, informacinės technologijos, tutoriavimas ir konsultavimas dėl karjeros planavimo.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokantieji galės:

- susieti transportą su miesto gyvenimo kokybe ir susipažinti su pažangiu ir daugiarūšiu judumu teršalų neišmetančiomis transporto priemonėmis;
- susipažinti su tvarumo sąvoka ir veiksmingo visoms ir visiems pritaikyto miesto transporto svarba.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Prieš atliekant pratimą susipažinkite su dalijamoje medžiagoje ([18 pratimo dalijamoji medžiaga su temomis darbui grupėmis](#)) pateiktais šaltiniais. Jei besimokantieji neskaito angliskai, pridėkite šaltinių savo kalba.
- Minčių schemų pavyzdžiai, kuriuos reikės parodyti klasei (žr. pavyzdžius čia: [18 pratimo minčių schemų pavyzdžiai](#)).
- Besimokantieji pasiskirsto grupelėmis po keturis ar penkis.
- [18 pratimo dalijamoji medžiaga su temomis darbui grupėmis](#) visoms besimokančiųjų grupėms ir prieiga prie interneto arba medžiagos pasirinktoms temoms plėtoti.
- Reikės: didelių lapų (bloknoto stovams) – po vieną ar du lapus grupei, lipniosios juostos (jei reikėtų suklijuoti du lapus) ir įvairių spalvų žymiklių.

Esmė ir baigtis

Šis pratimas orientuotas į pagrindinius tvaraus judumo mieste aspektus ir to sąsajas su europiečių kasdienybe, problemomis ir poreikiais. Jis parengtas pagal 2014–2020 m. vykusias [Europos judumo savaites](#)⁴⁸ ir pagrindinius svarstytus nerimą keliančius klausimus. Europos judumo savaitė (kasmet vyksta rugsėjo 16–22 dienomis) – tai Europos Komisijos kampanija, skirta sąmoningumui didinti apie tvarų judumą miestuose, pasibaigianti populiariąja „Diena be automobilio“. Tai skatina keisti elgesį atsigręžiant į aktyvų judumą, viešąjį transportą ir kitus sprendimus, užtikrinančius neteršiantį, pažangų transportą.

PAMOKOS EIGA

1
Žingsnis
20 min.

Paaiškinkite besimokantiesiems, kad reikės sukurti minčių schemą judumo mieste tema. Prireikus paaiškinkite, kas yra minčių schema, ir parodykite pavyzdžių.

Visos grupės gauna po vieną ar du didelius lapus, įvairių spalvų žymiklių minčių schemai braižyti ir temas (**18 pratimo dalijamoji medžiaga su temomis darbui grupėmis**).

Pasakykite besimokantiesiems perskaityti išdalytas temas ir pasirinkti vieną, kurią norėtų nagrinėti. Duokite jiems laiko pasirinkti ir atsakykite į klausimus ar abejones, kurių besimokantiesiems gali kilti. Užtikrinkite, kad grupės pasirinktų skirtingas temas.

Grupėms baigus rinktis temas paaiškinkite, kad besimokantieji atsakymų turės ieškoti internete. Dalijamojoje medžiagoje pateiktas

kelių šaltinių sąrašas, kuriuo jie gali naudotis ieškodami atsakymų ir plėtodami temą. Informuokite besimokančiuosius, kad grupėje visi turi pasiskirstyti darbais. Galiausiai visi grupių nariai turės pristatyti savo darbą.

2
Žingsnis

Sekite, kaip vyksta darbas, ir padėkite besimokantiesiems.

3
Žingsnis
30 min.

Paprašykite grupių pademonstruoti savo minčių schemas – priklijuoti jas ant lentos. Visi grupių nariai pristato tai, ką rado. Kitos grupės klauso prezentacijų ir rašosi klausimus ir pastabas, susijusias su prezentacijose pateikiama informacija.

4
Žingsnis
15 min.

Atlikite aptarimą.

IDĖJOS APTARIMUI

- Surenkite tarp grupių gerą klausimų ir atsakymų sesiją, kurioje besimokantieji pateiktų per prezentacijas užsirašytus klausimus ir išsakytų pastabas.
- Padiskutuokite toliau pateiktais klausimais.
  - Ar kada nors susimąstėte apie tai, kas leidžia mūsų kasdienybei tekėti sklandžiai ir įprastai sava vaga? Kokie būtų jūsų svarbiausi atradimai?
  - Kaip jums judumo sistema mieste siejasi su gyvenimo kokybe, kokia galėtų džiaugtis visos ir visi? Pateikite pavyzdžių.
  - Ar tai, ko šiandien išmokot, svarbu? Kodėl?

Patarimai ir pastabos

Jei per sudėtinga suorganizuoti prieigą prie interneto, atsispausdinkite medžiagos iš svetainių ir nukopijuokite ją.

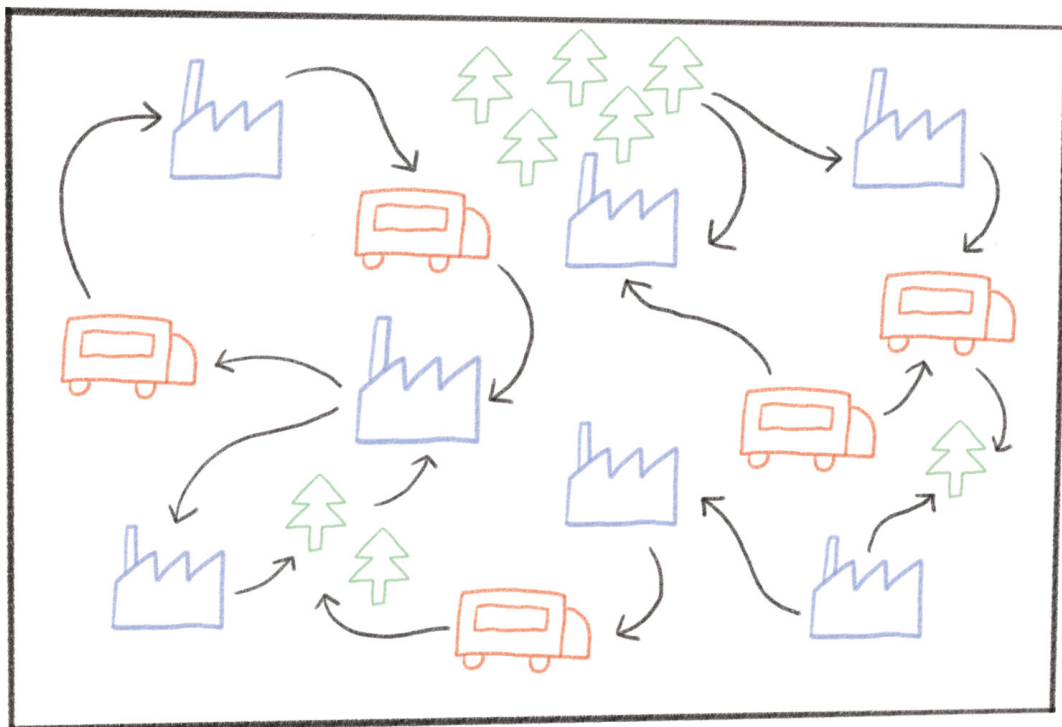
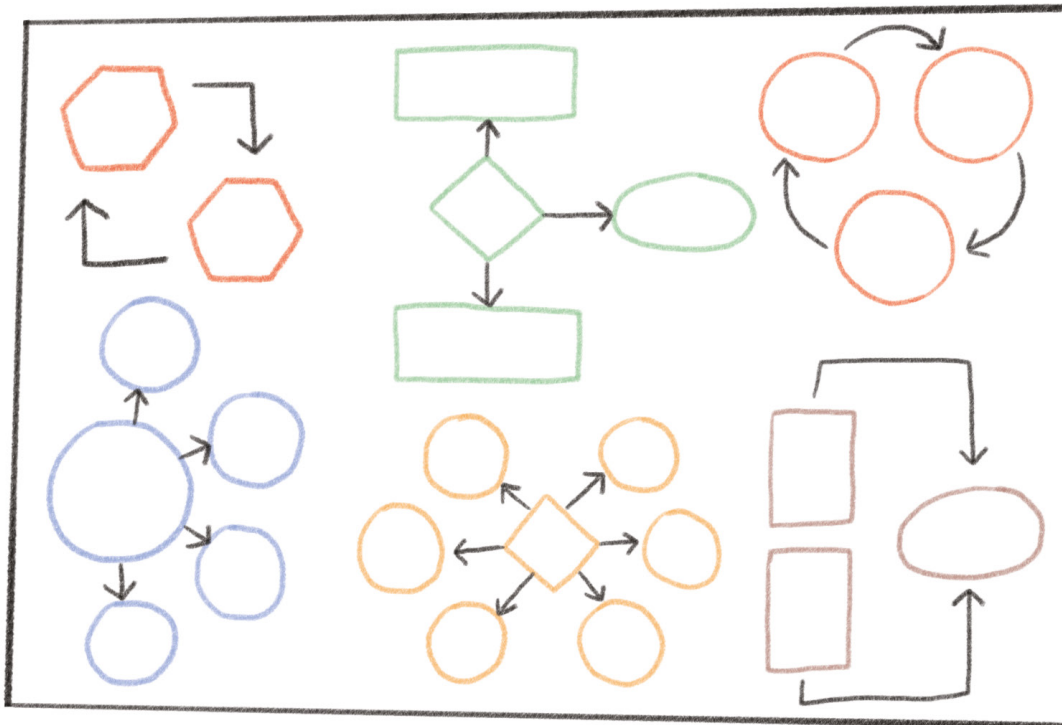
VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

- Pažiūrėkite ir pasisemkite įkvėpimo iš šių vaizdo įrašų:
  - Bogotos mero Enrique Peñalosa kalba **Why Buses Represent Democracy in Action**⁴⁹ (transkriptas ir subtitrai pateikiami 29 kalbomis).
  - Rio de Žaneiro mero Eduardo Paes kalba **The 4 Commandments of Cities**⁵⁰ (transkriptas ir subtitrai pateikiami 30 kalbų).
- Pasidomėkite jūsų bendruomenėse organizuojamais Europos judumo savaitės renginiais ir sudalyvaukite juose.

49 https://www.ted.com/talks/enrique_penalosa_why_buses_represent_democracy_in_action.

50 https://www.ted.com/talks/eduardo_paes_the_4_commandments_of_cities/transcript?language=en.

18 PRATIMO MINČIŲ SCHEMŲ PAVYZDŽIAI

18 PRATIMO DALIJAMOJI MEDŽIAGA SU TEMOMIS DARBUI GRUPĖMIS

TEMOS DARBUI GRUPĖMIS:

1. **Transportas ir gyvenimo kokybė mieste.** Kaip transportas gali paveikti gyvenimo kokybę miestuose? Kaip mes galim pagerinti visoms ir visiems gyvenimo kokybę savo miestuose taikant transportą?
2. **Judumas mieste teršalų neišmetančiomis transporto priemonėmis.** Kas tai yra ir kodėl tai svarbu? Kaip tai buvo skatinama ir plėtojama ES ar jūsų šalyje per pastaruosius penkerius metus?
3. **Išmanūs ir pažangūs sprendimai transporto srityje.** Kokie tai sprendimai? Kokia iš jų nauda? Kokių galima paminėti technologinių inovacijų pavyzdžių, keičiančių Europos miestus?
4. **Daugiarūšis miesto transportas.** Kas tai yra ir kodėl tai svarbu? Galite pateikti pavyzdžių, kaip ES miestuose pritaikyti transporto daugiarūšiškumą?

REKOMENDUOJAMI ŠALTINIAI:

- [Europos mobilumo savaitė 2020 m. Rugsėjo 16–22 d.: Teminės gairės](#) (*Zero-Emission Mobility for All* – liet. šūkis „Judumas – be jokios taršos“).⁵¹
- [Europos mobilumo savaitė 2019 m. Rugsėjo 16–22 d.: Vadovas, apimantis temines gaires ir vadovą vietos kampanijos dalyviams](#) (*Safe Walking and Cycling* – liet. šūkis „Saugus vaikščiojimas ir važiavimas dviračiu“).⁵²
- [Europos mobilumo savaitė 2018 m. Rugsėjo 16–22 d.: Vadovas, apimantis temines gaires ir gaires vietos kampanijos dalyviams](#) (*Mix and Move!* – liet. šūkis „Pasirink ir judėk!“).⁵³
- [Europos mobilumo savaitė 2017 m. Rugsėjo 16–22 d.: Teminės gairės](#) (*Clean, Shared, and Intelligent Mobility* – liet. šūkis „Dalindamasis pasieksi daugiau!“).⁵⁴
- [Europos mobilumo savaitė 2016 m. Rugsėjo 16–22 d.: Teminės gairės](#) (*Smart Mobility. Smart Economy* – liet. Pažangus mobilumas. Stipri ekonomika).⁵⁵
- [Europos mobilumo savaitė 2015 m. Rugsėjo 16–22 d.: Teminės gairės](#) (*Choose. Change. Combine* – liet. Rinkis. Keisk. Sujunk).⁵⁶
- [Europos mobilumo savaitė 2014 m. Rugsėjo 16–22 d.: Teminės gairės](#) (*Our Streets – Our Choice* – liet. Mūsų gatvės – mūsų pasirinkimas).⁵⁷
- [Europos komisija \(2021\). Mobilumas mieste.](#)⁵⁸

51 https://mobilityweek.eu/fileadmin/user_upload/materials/participation_resources/2020/Thematic_guidelines_2020/2020_EMW_Thematic_Guidelines_layout_Final.pdf.

52 https://mobilityweek.eu/fileadmin/user_upload/materials/participation_resources/2019/2019_EMW_Manual.pdf.

53 https://mobilityweek.eu/fileadmin/user_upload/materials/participation_resources/2018/2018_EMW_Manual.pdf.

54 https://mobilityweek.eu/fileadmin/user_upload/materials/participation_resources/2017/2017_EMW_Thematic_Guidelines.pdf.

55 https://mobilityweek.eu/fileadmin/user_upload/materials/participation_resources/2016/Thematic_Guidelines_2016.pdf.

56 https://mobilityweek.eu/fileadmin/user_upload/materials/participation_resources/2015/DTRM_ThematicGuidelines2015_07.pdf.

57 https://mobilityweek.eu/fileadmin/user_upload/materials/participation_resources/2014/thematic-guidance-2014.pdf.

58 https://ec.europa.eu/transport/themes/urban/urban_mobility_en.

± 60 min.

19 pratimas. Tarkim, transporto sektoriuje – lyčių pusiausvyra

Mokomieji dalykai

Pilietiškumo pagrindai, istorija ir socialiniai mokslai, geografija ir gamtos mokslai, fizika, matematika, dizainas ir technologijos, informacinės technologijos, tutoriavimas ir konsultavimas dėl karjeros planavimo.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokančiosios galės:

- susipažinti su įvairiomis transporto priemonėmis;
- suprasti, kodėl lyčių pusiausvyra transporto sektoriuje yra teigiamas reiškinys demokratinėje visuomenėje.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Prieš atliekant pratimą galite pasižvalgyti čia: [Women in Transport – EU Platform for Change](https://ec.europa.eu/transport/themes/social/women-transport-eu-platform-change_en).⁵⁹
- Internete paskelbtas vaizdo įrašas [Women in Transport](https://www.youtube.com/watch?v=-NqdyrE1hf8),⁶⁰ rodomas klasėje.
- [19 pratimo infografikai](#), rodomos klasėje.
- Besimokančiosios susėda į ratą.
- Visos besimokančiosios gauna po tuščią popieriaus lapą (A4 formato).

Esmė ir baigtis

Šio pratimo tikslas – paskatinti jaunimą įsivaizduoti transporto sektorių, kuriame būtų įsigalėjusi lyčių pusiausvyra. Transporto sektorius suteikia jaunajai kartai tiek įvairių karjeros rinkimosi galimybių, kurias besimokančiosios galėtų apsvarstyti – nesvarbu, kokios lyties būtų; jų pasirinkimo neturėtų riboti tradiciniai lyčių stereotipai ir įsitikinimai. Judumas ir transportas yra svarbūs mums visiems. Judumas užtikrina galimybę kurti ekonominį ir socialinį gyvenimą: nuo kasdienio važinėjimo į darbą, šeimos ir draugų lankymo, turizmo iki tinkamo pasaulinių tiekimo grandinių, užtikrinančių prekių mūsų parduotuvėms ir pramonei gamybai pristatymą, veikimo. Laisvas žmonių ir prekių judėjimas kertant vidaus sienas yra pagrindinė ES ir jos bendrosios rinkos laisvė. Keliavimas ES užtikrina didesnę sanglaudą ir sustiprina europietišką identitetą. Transporto sektorius, sudarydamas antrą pagal dydį išlaidų dalį Europos namų ūkiuose, 5 proc. prisideda prie Europos BVP, jame tiesiogiai dirba apie 10 milijonų darbuotojų. Paradoksalu, tačiau tik 22 proc. transporto sektoriaus darbuotojų sudaro moterys.

59 https://ec.europa.eu/transport/themes/social/women-transport-eu-platform-change_en.

60 <https://www.youtube.com/watch?v=-NqdyrE1hf8>.

PAMOKOS EIGA

1
Žingsnis
10 min.

Supažindinkite besimokančiąsias su problema: parodykite internete paskelbtą vaizdo įrašą [Women in Transport](#)⁶¹ ir infografiką ([19 pratimo infografikai](#)). Skirkite besimokančiosioms šiek tiek laiko skaičiams peržvelgti ir suprasti, kokią informaciją jie perduoda. Atsakykite visus klausimus, jei jų besimokančiosioms kils, ir tada lėtai skaitykite:

„Negalim kalbėti apie jokią lyčių pusiausvyrą, kai tik 22 proc. dirbančiųjų transporto sektoriuje sudaro moterys. 2017 m. lapkričio 27 d. pradėtos programos „Moterys transporto sektoriuje. ES pokyčių platforma“ tikslas yra didinti moterų užimtumą bei lygias moterų ir vyrų galimybes transporto sektoriuje Platformos narių imamais vykdyti veiksmais.“⁶²

2
Žingsnis
10 min.

Paaiškinkite besimokančiosioms, kad turėtų įsivaizduoti lyčių atžvilgiu subalansuotą transporto sektorių, pamąstyti ir pateikti vieną svarbų klausimą, kaip skatinti moterų užimtumą bei lygias vyrų ir moterų galimybes šiame sektoriuje. Pasakykite besimokančiosioms, kad klausimai turi prasidėti žodžiais „Ką daryti, jei...“ arba „Tarkim, ...“, ir pateikite pavyzdžių:

- Ką daryti, jei jaučiu, kad mano draugai nesijaučia gerai su manim – turėčiau valgyti viena (-as)?

3
Žingsnis
25 min.

- Tarkim, man reikia informacijos, kad galėčiau tęsti darbą, bet man draugai nepadedą – kaip galėčiau pakeisti jų požiūrį?

Besimokančiosios paima tuščią popieriaus lapą.

Paaiškinkite, kaip toliau bus atliekamas pratimas. Visos besimokančiosios parašo po klausimą išdalytų lapų viršuje, tą lapą perduoda kitai bendrklasei, sėdinčiai jų dešinėje, ir gauna lapą iš kairėje sėdinčios besimokančiosios. Tada besimokančiosios perskaito klausimus, užrašo savo mintis arba atsako į klausimą ir pasirašo vardu, jei paskui reikėtų ką nors dar pasiaiškinti. Jei besimokančiosioms nekyla jokių minčių ar jos neturi atsakymo, perduoda lapą kitam asmeniui. Kai lapas grįžta pas jį išsiuntusias besimokančiąsias, šis žingsnis baigiamas.

4
Žingsnis
15 min.

Pasidalykite mintimis ir atlikite aptarimą.

61 <https://www.youtube.com/watch?v=-NqdyrE1hf8>.

62 Europos komisija. *Women in Transport – EU Platform for Change*, https://ec.europa.eu/transport/themes/social/women-transport-eu-platform-change_en.

Patarimai ir pastabos

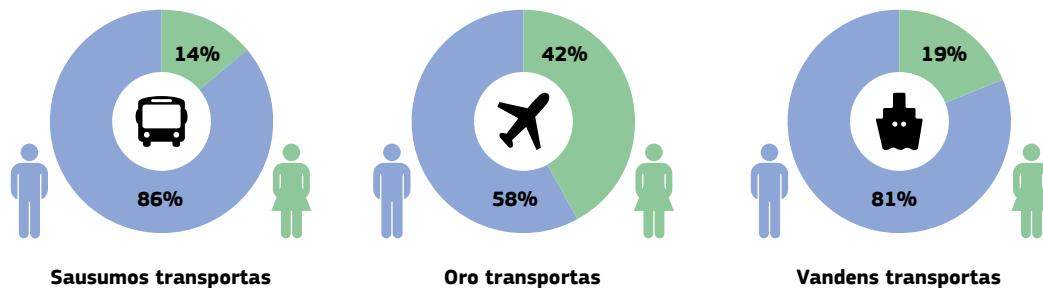
- Paraginkite besimokančiąsias panagrinėti problemas, susijusias su tuo, kad moterys nepatenka į šį sektorių (pavyzdžiui, lyčių stereotipai apie transporto sektoriaus profesijas, lyčių segregacija švietime, jų abejonės keliantis vyrų dominavimas aplinkoje), taip pat tai, kodėl jos neišsilaiko transporto sektoriuje (pavyzdžiui, susirūpinimas, ar sugebės derinti profesinį ir asmeninį gyvenimus, vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas). Taip pat pagalvokite, kad besimokančiosios šiaip gali turėti bendrą klaidingą įsivaizdavimą ar žinių trūkumą (pavyzdžiui, dėl karjeros galimybių, fizinės jėgos poreikio).
- Kai paaiškinsite užduotį, galite paleisti vaizdo įrašą iš naujo, kad besimokančiosios galėtų labiau sutelkti dėmesį į veiksnius, lemiančius tai, kad tiek mažai moterų dirba transporto sektoriuje.

IDĖJOS APTARIMUI

- Perskaitykite klausimus ir atsakymus, išsiaiškinkite visus neaiškumus ir paprašykite besimokančiųjų pasirinkti kiekvienam klausimui labiausiai tinkantį atsakymą ar kelis.
- Pratimą pabaikite mintimis, kurias besimokančiosios gali pakomentuoti:
  - Įsivaizduokite ateitį, kurioje mergaitės / merginos ir berniukai / vaikinai būtų vienodai skatinami mokytis ir dirbti STEM ir švietimo, sveikatos ir gerovės srityse.
  - Įsivaizduokite, kad ateityje už vienodą ir vienodos vertės darbą mokamas vienodas atlyginimas.
  - Įsivaizduokite, kad ateityje moterų pasirinkimų gyvenime nevaržo jokie nemokamai atliekami kitų asmenų priežiūros ir namų ruošos darbai.
  - Įsivaizduokite ateitį, kurioje įvairovė vertinama visais lygmenimis, ir visi pripažįsta, kad skirtumuose – jėga.

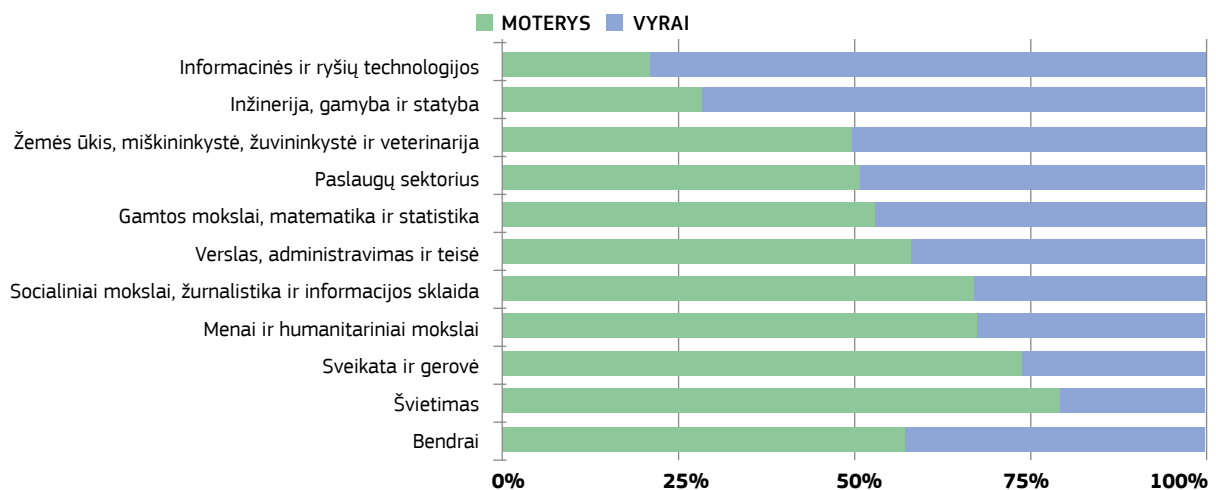
19 PRATIMO INFOGRAFIKAI

Tik 22 proc. transporto sektoriaus darbuotojų sudaro **moterys!**

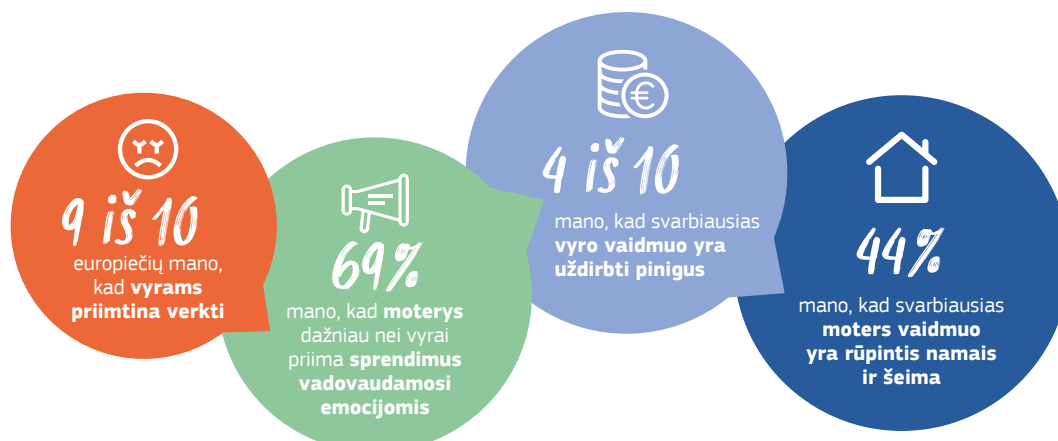
Šaltinis: Eurostatas (lfsa_egan22d), dirbančių moterų ir vyrų pasidalijimas pagal transporto rūšį 27-iose ES šalyse 15–64 metų amžiaus grupėje, 2020 m. duomenys.

Studijų krypčių pasiskirstymas ES pagal studijuojančiųjų lytis

Šaltinis: Eurostatas (educ_uoe_grad03), aukštojo mokslo absolventų pasiskirstymas pagal švietimo sritis 27-iose ES šalyse, 2018 m. duomenys.

Ką europiečiai sako apie lyčių stereotipus?

Šaltinis: specialusis „Eurobarometro“ lyčių lygybės tyrimas Nr. 465, 2017 m. duomenys. Prieiga internete: https://data.europa.eu/euodp/lt/data/dataset/S2154_87_4_465_ENG.

± 30 min. ir projektinis darbas

20 pratimas. Transportas – tai vilkikai ir jų vairuotojai

Mokomieji dalykai

Pilietiškumo pagrindai, socialiniai mokslai, istorija, tutoriavimas, konsultavimas dėl karjeros planavimo, dizainas ir technologijos.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokantieji galės:

- pažinti įvairias transporto priemones;
- padiskutuoti, kaip transporto sektorius veikia jų kasdienybę, ir susidaryti platesnį vaizdą apie transporto sektorių;
- susieti kai kurių miesto, šiuolaikinio gyvenimo būdų (įskaitant sveikatos sritį, globalizaciją, elektroninę prekybą, masinę kultūrą, turizmą, mokyklas ir kt.) ypatybių egzistavimą ir raidą su transporto sektoriaus plėtra.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Prieš atliekant pratimą apsvarstykite galimybę šiek tiek panaršyti internete, kad susidarytumėte bendresnį vaizdą apie tai, koks platus yra transporto sektorius. Galite remtis medžiaga, pateikta 7-os priemonių grupės ([7 priemonių grupė. Dar vienu žingsniu arčiau tikslo](#)) sąraše.
- Besimokantieji pasiskirsto grupelėmis po keturis.
- Prieiga prie interneto, kur besimokantieji galėtų ieškoti informacijos įvairiomis temomis (galima pakeisti atspausdinta medžiaga).
- Kitos priemonės besimokantiesiems kūrybiniam darbui atlikti, pasirinktos atsižvelgiant į norimą rezultatą (vaizdo įrašas, vaizdinė ar žodinė prezentacija, plakatas ar pan.).

Esmė ir baigtis

Šiame pratime atskleidžiami skirtingi transporto aspektai atsižvelgiant į penkias pagrindines transporto rūšis: oru, kelių, geležinkelių, jūrų, vidaus vandenų. Tai besimokantiesiems sukels susidomėjimą pasauliu, apie kurį jie gali žinoti labai mažai. Taip pat taip jie bus skatinami suprasti, kad judumas ir transportas yra svarbūs mums visoms ir visiems. Judumas užtikrina galimybę kurti ekonominį ir socialinį gyvenimą: nuo kasdienio važinėjimo į darbą, šeimos ir draugų lankymo, turizmo iki tinkamo pasaulinių tiekimo grandinių, užtikrinančių prekių mūsų parduotuvėms ir pramoninei gamybai pristatymą, veikimo.

PAMOKOS EIGA

1
Žingsnis
5 min.

Besimokantiesiems susėdus grupėmis po keturis paprašykite jų iš pradžių dirbti poromis. Paaiškinkite, kad turėtų surinkti visas mintis, staigiai šaunančias į galvą išgirdus žodį „transportas“ (pavyzdžiui, transporto subsektoriai, darbas transporto sektoriuje, transporto ateitis).

Atlikdami tokią įžangą galite taikyti bendradarbiavimo prie apskritojo stalo strategiją. Sėdėdami poromis besimokantieji pakaitomis trumpai žodžiu atsakinėja į pateiktus klausimus. Galite besimokantiesiems išdalyti didelius lapus, kad galėtų savo mintis užrašyti.

2
Žingsnis
5 min.

Paprašykite grupių palyginti mintis, kilusias per minčių lietu.

3
Žingsnis
5 min.

Grupės išsirenka atstovus, kurie visiems pristato savo minčių lietaus rezultatus.

4
Žingsnis
3 min.

Parašykite ant lentos:

KAS?	KAIP?
• Žmonės	• Oru
• Kroviniai	• Geležinkeliais
	• Keliais
	• Jūromis
	• Vidaus vandenimis

Tada paklauskite besimokančiųjų, ar visos anksčiau paminėtos kategorijos buvo įtrauktos į minčių, kuriomis jie pasidalijo su visa klase, lietu, o gal kokios nors kategorijos ar dalykai buvo praleisti.

5
Žingsnis
Neapibrėžtas

Paskirstykite paminėtas kategorijas (oru, geležinkelių, kelių, jūrų, vidaus vandenų transportas) grupėms ir skirkite besimokantiesiems užduotis:

6
Žingsnis
Neapibrėžtas

1. Nuodugniau patyrimėti kategorija, kuri jiems buvo skirta.
2. Paanalizuoti, kokią įtaką tos konkrečios kategorijos transportas daro jų kasdienybei (t. y. kaip skirtingi jų gyvenimas nuo dabartinio, jei nebūtų tos konkrečios rūšies transporto).

Pradėdami savo tyrimą, besimokantieji taip pat gali remtis internete paskelbta informacija. Savo tyrimo ir analizės rezultatus jie gali pateikti trumpo vaizdo įrašo, vaizdinės ar žodinės prezentacijos, plakato ir pan. pavidalu.

Pasakykite besimokantiesiems pasidalyti rezultatais ir sugalvoti pratimui naują pavadinimą.

7
Žingsnis
8 min.

Atlikite aptarimą.

IDĖJOS APTARIMUI

Padiskutuokite toliau pateiktais klausimais.

- Kaip jautėtės, kai perskaitėt pratimo pavadinimą?
- Ar įsivaizdavot, kad transportas jūsų gyvenime toks svarbus?
- Jei tektų gyventi pasaulyje, kuriame nebūtų transporto, kokias jūsų dabartinio gyvenimo sritis tai labiausiai paveiktų?
- Ar šis pratimas kaip nors pakeitė jūsų įsivaizdavimą apie transportą?

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

Susipažinkite su visa palete šiuolaikinių ir ateities profesijų transporto sektoriuje. Jums padės „Skillful Project“ plakatai, susiję su [aviacija nuo 2020 iki 2035 m.](#),⁶³ [kelių statyba 2020 m.](#)⁶⁴ ir [2035 m.](#),⁶⁵ [traukinių ir darbo geležinkelių srityje nuo 2020 iki 2035 m.](#) ateitimi, [darbu jūrų sektoriuje 2020 m.](#)⁶⁶ ir [2035 m.](#)⁶⁷

63 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15223>.

64 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15221>.

65 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15222>.

66 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15225>.

67 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15226>.

± 45 min.

21 pratimas. Moterims ne vieta transporto sektoriuje

Mokomieji dalykai

Tutoriavimas, konsultavimas dėl karjeros planavimo, dizainas ir technologijos, informacinės technologijos, socialiniai mokslai, pilietiškumo pagrindai, gamtos mokslai.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokančiosios galės:

- paanalizuoti įvairius transporto subsektorius ir nustatyti lyčių disbalanso priežastis;
- nustatyti įvairius įgūdžius (specifinius arba bendruosius / lengvai pritaikomus, dalykinius ir universaliuosius), reikalingus norint dirbti transporto sektoriuje.

Esmė ir baigtis

Šio pratimo esmė – suteikti besimokančiosioms erdvės apmąstyti lyčių disbalanso transporto sektoriuje priežastis, ypač kai kuriuose subsektoriuose.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Prieš atliekant pratimą pasisemkite įkvėpimo iš vaizdo įrašų ir straipsnių, kuriuose pasakojamos transporto sektoriuje dirbančių moterų istorijos. Pavyzdžiui:
  - [Inspirational Women in the Bus Industry – 100 Years of Women in Transport](#).⁶⁸
  - [Aviadoras – Making the Case for Women in Aviation](#).⁶⁹
  - [100 Years of Women in Transport – The Present and Future](#).⁷⁰
  - [Women in transport](#).⁷¹
  - [Career Advice on Becoming a Train Driver by Eva B](#).⁷²
- [21 pratimo grafikai](#) ir [21 pratimo informacinis lapas: lengvai pritaikomi įgūdžiai](#), rodomi klasėje.
- Besimokančiosios pasiskirsto grupelėmis po keturias (būtų geriau, jei būtų panašus skaičius berniukų / vaikinų ir mergaičių / merginų).

68 https://www.youtube.com/watch?v=ZVLSD_E4pc8&ab_channel=TransportforLondon.

69 <https://www.eurocockpit.be/news/making-case-women-aviation>.

70 https://www.youtube.com/watch?v=WfzfbH_IVTM.

71 https://ec.europa.eu/transport/themes/social/women-in-transport_en.

72 <https://icould.com/stories/eva-b/>.

PAMOKOS EIGA

1
žingsnis
5 min.

Pasakykite, kad šio pratimo pavadinimas – „Moterims ne vieta transporto sektoriuje“. Parodykite besimokančiosioms grafikus ([21 pratimo grafikai](#)) ir paprašykite individualiai parašyti pagal du pateiktus grafikus tris teiginius.

2
žingsnis
5 min.

Pasakykite besimokančiosioms perskaityti visus teiginius savo grupėse ir išsirinkti tris, kuriuos vėliau pristatys visai klasei.

3
žingsnis
5 min.

Paprašykite besimokančiųjų pasidalyti savo teiginiais ir visus juos aptarti su klase. Pagrindinės išvados turėtų būti tai, kad visuose transporto subsektoriuose ir transporto sektoriaus profesijose moterų yra mažiau nei vyrų. O kai kuriuose subsektoriuose ir kai kuriose profesijose moterų yra išvis labai mažai.

4
žingsnis
5 min.

Paprašykite besimokančiųjų pažvelgti į informacinį lapą ([21 pratimo informacinis lapas: lengvai pritaikomi įgūdžiai](#)). Be formaliai įgytų įgūdžių ir techninių žinių jame pateikiami įvairūs lengvai pritaikomi įgūdžiai, reikalingi dirbant transporto sektoriuje (aukštos, vidutinės ar žemos kvalifikacijos reikalaujančius darbus). Siekdamas patikrinti, ar besimokančiosios supranta, kokie tai įgūdžiai, paprašykite pateikti jų pavyzdžių.

5
žingsnis
3 min.

Paprašykite mergaičių / merginų įvardyti įgūdžius, kurių, jų manymu, moterys negali įgyti arba jie bus prastesni, ir pažymėkite juos varnele dešiniajame stulpelyje.

6
žingsnis
6 min.

Reikėtų manyti, kad tokių įgūdžių, kurių negali įgyti moterys, nebus įvardyta, taigi paprašykite besimokančiųjų savo grupėse surašyti įvairias priežastis, kodėl transporto sektorius, regis, nevilioja moterų.

7
žingsnis
6 min.

Paprašykite grupių pasidalyti priežastimis, kurias surašė, su visa klase ir tada jas aptarti.

8
žingsnis
2 min.

Pasakykite besimokančiosioms, kad pratimui sugalvotų naują pavadinimą.

9
žingsnis
8 min.

Atlikite aptarimą.

Patarimai ir pastabos

Jums gali tekti užginčyti kai kurias prielaidas, kurias besimokančiosios gali išreikšti apie moterų ir vyrų gebėjimus atlikti tam tikrus dalykus.

IDĖJOS APTARIMUI

Padiskutuokite toliau pateiktais klausimais.

- Kaip jautėtės, kai perskaitėt pratimo pavadinimą?
- Kaip jautėtės, kai reikėjo analizuoti grafikus (**21 pratimo grafikai**)? Įdomu būtų pažvelgti iš mergaičių / merginų, berniukų / vaikinų ir jūsų perspektyvų.
- Jei moterų mažiau nei vyrų transporto sektoriuje, kieno tuomet balsai jame labiau girdimi?
- Remdamosi mąstymo modeliais **Žmonės, sistemos, galia, dalyvavimas**⁷³ ir **Balsas ir pasirinkimas**,⁷⁴ paklauskite:

Jei sektoriuje būtų daugiau moterų, kaip, jūsų manymu, jos galėtų pakeisti sistemą? Kokių sisteminių pokyčių galėtume tikėtis, jei šioje sistemoje dalyvautų daugiau moterų (pavyzdžiui, viename iš vaizdo įrašų sunkvežimių vairuotoja sako, kad moterys sukelia mažiau eismo įvykių, nes jos atsargiau vairuoja)? Pabandykite pateikti pavyzdžių.

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

- Pažiūrėkite kartu su besimokančiosiomis kelis rekomenduojamus vaizdo įrašus.
- 5-oje priemonių grupėje (**5 priemonių grupė. Transportas**) yra daugiau pratimų, kuriuose analizuojami tam tikri transporto subsektoriai, bet jei besimokančiasias domina kažkokie konkretūs subsektoriai, galima joms pasiūlyti patyrinėti formaliai įgyjamus įgūdžius ir technines žinias, kurių reikia norint dirbti tame subsektoriuje.
- Jei sužinosite, kad kai kurias besimokančiasias domina bet koks su transportu susijęs darbas, padėkite joms rasti reikalingos informacijos apie karjerą transporto sektoriuje, įskaitant įgūdžius, mokymo programas ir karjeros perspektyvas.⁷⁵

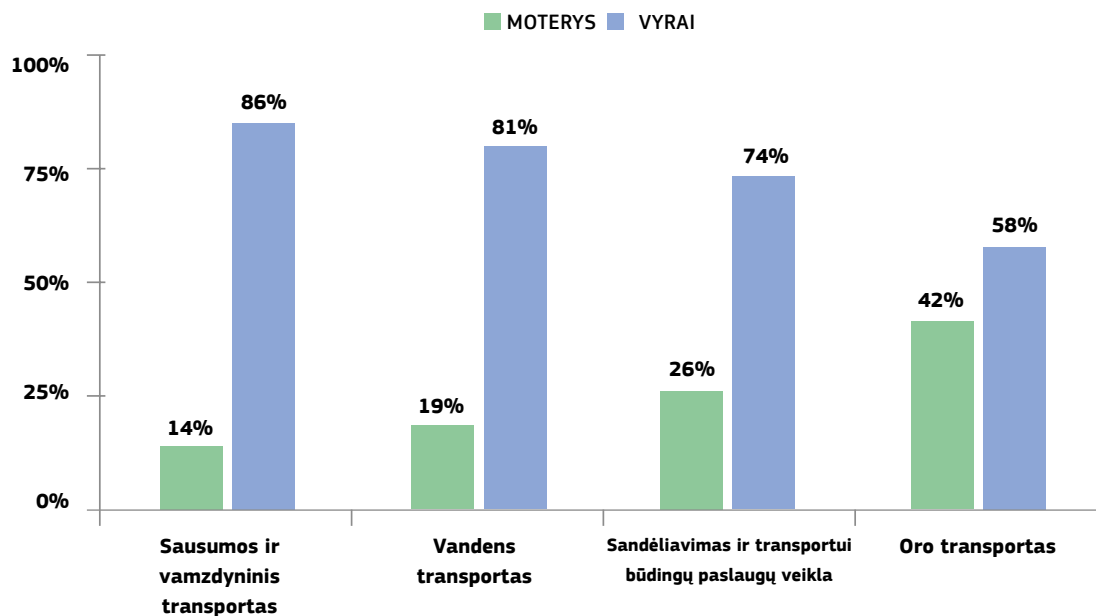
73 Šį mąstymo modelį sukūrė Sarah Sheya ir projektas „Design Justice“. Daugiau informacijos ieškokite <http://www.pz.harvard.edu/sites/default/files/People%2C%20Systems%2C%20Power%2C%20Participation.pdf>.

74 Šis mąstymo modelis buvo sukurtas kaip „Agency by Design“ projekto dalis „Project Zero“ (Harvardo aukštosios edukologijos mokyklos) kontekste. Daugiau informacijos ieškokite https://pz.harvard.edu/sites/default/files/Voice%20and%20Choice_0.pdf.

75 Čia galite rasti bendrą apžvalgą: Europos komisija. *Educational toolkits to help fight gender stereotypes based on the example of the transport sector: Final study report on the development of the toolkits*. 2021. DOI: 10.2832/11827.

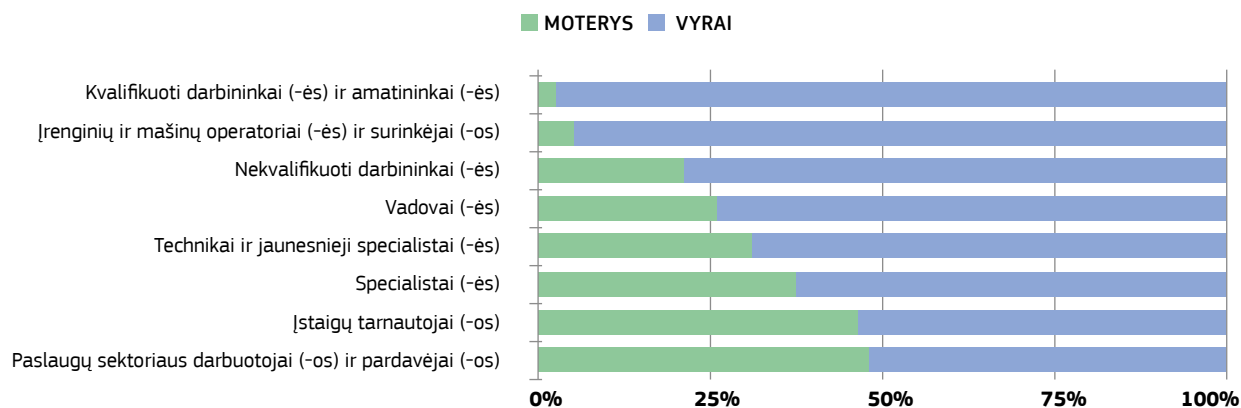
21 PRATIMO GRAFIKAI

1 pav. Užimtumas transporto subsektoriuose 27-iose ES šalyse 15–64 amžiaus grupėse, 2020 m. duomenys

Šaltinis: Eurostatas (lfsa_egan22d).

2 pav. Dirbančių moterų ir vyrų pasidalijimas transporto sektoriaus profesijose 27-iose ES šalyse nuo 15 metų amžiaus, 2018 m. duomenys

Šaltinis: Eurostatas, darbo jėgos tyrimas (lfsa_eisn2).

21 PRATIMO INFORMACINIS LAPAS: LENGVAI PRITAIKOMI ĮGŪDŽIAI

Transporto sektoriuje reikalingi įgūdžiai ir gebėjimai: lengvai pritaikomi įgūdžiai (gerosios savybės, kurias galima perimti keičiant darbus), skaitmeninis raštingumas ir kalbų mokėjimas		
1	Gebėjimas dirbti grupėmis ir bendradarbiavimas	
2	Gebėjimas prisitaikyti prie pokyčių	
3	Gebėjimas naudotis kompiuteriu	
4	Anglų kalba	
5	Klientų aptarnavimas	
6	Gebėjimas spręsti problemas	
7	Vadovavimas projektams	
8	Gebėjimas dirbti savarankiškai	
9	Reaktyvus mąstymas	
10	Kūrybiškas mąstymas	

± 45 min. ir projektinis darbas

22 pratimas. Transporto sektoriuje skatinamas darnus judumas

Mokomieji dalykai

Tutoriavimas, konsultavimas dėl karjeros planavimo, dizainas ir technologijos, informacinės technologijos, socialiniai mokslai, pilietiškumo pagrindai, gamtos mokslai.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokantieji galės:

- apsvarstyti ryšį tarp transporto ir tvarumo;
- ištirti, kaip patobulinti ateities transportą;
- vertinti ekologiškas ir efektyvesnes transporto priemones;
- lavinti mąstymo įgūdžius.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Iš anksto peržvelkite informaciją, susijusią su [darnaus vystymosi tikslais](#),⁷⁶ ir apmąstykite santykį tarp transporto ir tvarumo,⁷⁷ apie ką užsimenama informaciniame lape ([22 pratimo informacinis lapas: transportas ir darnaus vystymosi tikslai](#)).
- [17 darnaus vystymosi tikslų piktogramų](#),⁷⁸ rodomų klasėje. Šiek tiek panaršius internete galima rasti įvairių pasirinkimo variantų, gal net jūsų kalba.
- Besimokantieji pasiskirsto į grupes po keturis (būtų geriau, jei grupėje būtų panašus mergaičių / merginų ir berniukų / vaikinų skaičius, jei besimokantieji pasižymėtų įvairiais įgūdžiais).
- [22 pratimo informacinis lapas: transportas ir darnaus vystymosi tikslai](#), kurio kopijos išdalijamos besimokantiesiems.

76 <https://sdgs.un.org/goals>.

77 Pavyzdžiui, žr. SLoCaT. *Sustainable Transport: A Critical Driver to Achieve the Sustainable Development Goals Infographic*. 2019. Prieiga internete: http://slocat.net/wp-content/uploads/2020/02/SLOCAT_2019_transport_and_vnrs_2014-2019_final_version.pdf.

78 <https://www.globalgoals.org/resources>.

Esmė ir baigtis

Nors tvarus transportas nėra vienas iš atskirų JT tikslų, jis tiesiogiai ar netiesiogiai įtrauktas į daugelį darnaus vystymosi tikslų. Ir tikrai – rimčiausias iššūkis, su kuriuo susiduria transporto sektorius, yra tai, kaip stipriai sumažinti išmetamų teršalų kiekį ir tapti tvaresniu. Šiuo pratimu siekiama susieti pagrindines tvarumo sąvokas su transportu. Besimokantieji apmąsto ir atlieka aktyvų vaidmenį siūlydami, ką daryti, kad transportas būtų tvaresnis, ir patys kuria projektus.

PAMOKOS EIGA

1
Žingsnis
4 min.

Pasakykite besimokantiesiems, kad grupėmis apsitartų, ką žino apie darnaus vystymosi tikslus. Besimokantieji gali taikydami bendradarbiavimo prie apskritojo stalo strategiją surengti minčių lietu: vienas besimokantysis parašo ant popieriaus lapo pirmą mintį ir perduoda jį kitam, kuris perskaito tai, kas parašyta, ir prirašo kažką naujo. Lapas kelis kartus apsiskus grupėje, kol besimokantieji baigia rašyti savo mintis.

2
Žingsnis
5 min.

Užrašykite ant lentos „Kas, kada ir kaip“ ir iš visų grupių išgaukite mintis apie darnaus vystymosi tikslus, bandant atsakyti į šiuos klausimus.

3
Žingsnis
5 min.

Parodykite besimokantiesiems 17 darnaus vystymosi tikslų piktogramų ir papildykite informaciją apie juos, kurią išgavote iš besimokančiųjų.

4
Žingsnis
4 min.

Dar kartą paskelbkite minčių lietu: besimokantieji savo grupėse turi aptarti, kaip transporto sektorius galėtų prisidėti prie darnaus vystymosi tikslų pasiekimo.

5
Žingsnis
5 min.

Paprašykite grupių pasidalyti savo mintimis.

6
Žingsnis
5 min.

Parodykite besimokantiesiems informaciją ([22 pratimo informacinis lapas: transportas ir darnaus vystymosi tikslai](#)), papildančią besimokančiųjų mintis, ir užduokite jiems esminį viso pratimo klausimą, kurį jiems teks analizuoti kituose žingsniuose: ką turėtume daryti, kad transportas būtų tvaresnis?

7
Žingsnis
Neapibrėžtas

Skirkite besimokantiesiems užduotį grupėmis padiskutuoti apie tai, kaip transportą paversti tvaresniu. Pasakykite besimokantiesiems, kad toliau jiems reikės daryti tai:

1. Pasirinkti vieną konkrečią jiems gerai žinomą ar tyrinėtą transporto sistemą (tai gali būti bet kas – nuo metro iki, pavyzdžiui, vamzdyninio transporto).
2. Jei įmanoma, atsižvelgiant į pasirinktą transporto sistemą, susipažinti su sistema.
3. Susirinkti visą informaciją apie sistemą: užsirašyti visas dalis, pasižymėti, kokia dalis su kokia sąveikauja, kokie procesai atliekami, kokie žmonės dalyvauja eksploatuojant.
4. Vizualiai pavaizduoti visą sistemą; pabandyti grafiškai pateikti viską ir visus, kas dalyvauja ją eksploatuojant.
5. Pagalvoti, kaip ją patobulinti. Taip pat galima bendrai apsvarstyti, kaip ją paversti veiksmingesne, efektyvesne, ekologiškesne, pažangesne, etiškesne, tvaresne ir t. t.⁷⁹

8
Žingsnis
Neapibrėžtas

Paprašykite besimokančiųjų grupėmis parengti projektą apie tai, ką tobulintų. Šio projekto rezultatas galėtų būti pateiktas plakato, prezentacijos ar pan. pavidalu.

9
Žingsnis
10 min.

Klasėje pristatomi ir aptariami visi rezultatai.

10
Žingsnis
8 min.

Atlikite aptarimą.

79 Dėliojant šiuos žingsnius įkvėpimo semtasi iš mąstymo metodų, padedančių analizuoti sistemų kompleksiskumą. Mąstymo modelį sukūrė „Project Zero“, Harvardo aukštosios edukologijos mokyklos tyrimų centro grupė. Daugiau informacijos rasite internete adresu <http://www.pz.harvard.edu/thinking-routines#ObjectsSystems>.

IDĖJOS APTARIMUI

Padiskutuokite toliau pateiktais klausimais.

- Kaip jautėtės galėdamos (-i) kurti patobulintą – tvaresnį – transportą?
- Kas jums labiausiai patiko išgyvenant tokią patirtį?
- Kodėl svarbu, kad transportas būtų tvarus? Kaip tai gali teigiamai paveikti žmones ir planetą?
- Ar šis pratimas kaip nors pakeitė jūsų įsivaizdavimą apie transportą?
- Ar galite įsivaizduoti save ateityje dirbant inžiniere (-iumi) ar mokslininke (-u)? Kodėl?
- Kokios žinios, kurių įgijot rengdamos (-i) projektą ir klausydamosi (-iesi) kitų bendraklasių, pristatinėjančių savo projektus, jums vertingiausios?

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

- Jei žingsnių per daug, pratimą galima skelti į dvi dalis ir atlikti jį per du kartus: pirmą kartą aiškintis tvaraus transporto sąvoką, kitą – pradėti kurti projektą apie tvarų judumą.
- Apsilankykite kartu vietoje, kur jus supažindintų su tam tikra sistema, pavyzdžiui, metro, ir paimkite iš darbuotojų ar transporto sektoriaus atstovų interviu.

22 PRATIMO INFORMACINIS LAPAS: TRANSPORTAS IR DARNAUS VYSTYMOSI TIKSLAI

TRANSPORTAS IR DARNAUS VYSTYMOSI TIKSLAI

Tvarus transportas yra kertinė darnaus vystymosi tikslų tema. Apie tai užsimenama bent 8 iš 17 darnaus vystymosi tikslų (žr. toliau). Be to, transportas suteikia žmonėms prieigą naudotis socialinėmis ir ekonominėmis galimybėmis, tad jis atlieka esminį vaidmenį formuojant sąžiningą ir įtraukią visuomenę bei kuriant gerovę. Taigi transportas gali prisidėti prie daugelio kitų darnaus vystymosi tikslų, įskaitant skurdo mažinimą, lyčių lygybę, kokybišką švietimą, sveikatos apsaugą ir kitus svarbiausius poreikius.

- **2 tikslas.** Panaikinti bada, užtikrinti apsirūpinimą maistu ir geresnę mitybą, skatinti darnų žemės ūkį.
- **3 tikslas.** Užtikrinti sveiką gyvenseną ir skatinti visų amžiaus grupių gerovę.
- **6 tikslas.** Užtikrinti visiems vandens prieinamumą, darnų valdymą ir sanitariją.
- **7 tikslas.** Užtikrinti visiems galimybę naudotis prieinama, patikima, darnia ir modernia energija.
- **9 tikslas.** Kurti atsparią infrastruktūrą, skatinti visa apimančią industrializaciją ir skatinti naujoves.
- **11 tikslas.** Pasiiekti, kad miestai ir gyvenvietės taptų įtraukūs, saugūs, atsparūs ir darnūs.
- **12 tikslas.** Užtikrinti darnius vartojimo ir gamybos modelius.
- **13 tikslas.** Imtis skubių kovos su klimato kaita ir jos poveikiu veiksmų.

Šaltinis: SLoCaT. Sustainable Transport: A Critical Driver to Achieve the Sustainable Development Goals. 2019. Prieiga internete: http://sdghelpdesk.unescap.org/sites/default/files/2019-11/transport_and_vnrs_2014-2019_final_version.pdf.

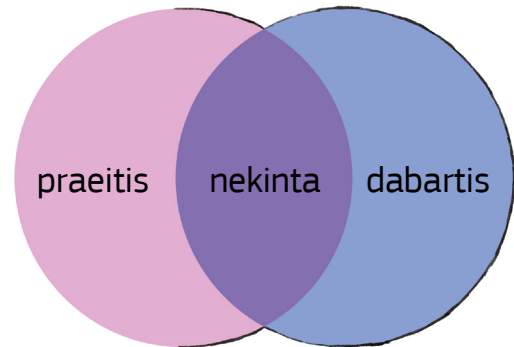

± 45 min.

23 pratimas.

Ateityje darbo vietos transporto sektoriuje bus ekologiškos ir pažangios

VENO DIAGRAMA

Esmė ir baigtis

Tai, kas vyksta transporto sektoriuje, visada lėmė technologinė plėtra, o technologinės inovacijos prisidėjo prie to, kad žmonių ir krovinių transportavimas tapo labiau prieinamas, saugesnis ir efektyvesnis.⁸⁰ Pats rimčiausias iššūkis, su kuriuo susiduria transporto sektorius, yra tai, kaip stipriai sumažinti išmetamų teršalų kiekį ir tapti tvaresniu. Pokyčiai sektoriuje, ypač susiję su automatizavimu ir skaitmenizacija, kelia daug naujų iššūkių. Vykstant automatizacijos plėtrai ir pažangai tvarumo srityje gali kilti grėsmė darbo vietoms transporto sektoriuje, ypač reikalaujančioms žemos ir vidutinės kvalifikacijos.⁸¹ Kita vertus, nuolat vykstančios skaitmeninės permainos suteikia naujų galimybių, pavyzdžiui, užtikrina geresnę darbo aplinką ir kokybiškas darbo vietas, kurios galėtų labiau traukti moteris ir jaunimą. Šis pratimas leidžia iš arčiau pažvelgti į naujas profesijas, kurios jau randasi transporto sektoriuje, su jomis susijusias atsakomybes ir tai, kaip jos galėtų pritraukti daugiau moterų.

Mokomieji dalykai

Tutoriavimas, konsultavimas dėl karjeros planavimo, dizainas ir technologijos, informacinės technologijos, socialiniai mokslai, pilietiškumo pagrindai, gamtos mokslai ir fizika.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokančiosios galės:

- susipažinti, kaip transporto sektoriuje naudojamos naujos technologijos;
- pripažinti techninių ir skaitmeninių įgūdžių svarbą transporto sektoriuje.

80 World Maritime University, *Transport 2040: Automation, Technology, Employment — The Future of Work*. Reports, 58. 2019. Prieiga internete: https://commons.wmu.se/lib_reports/58.

81 Europos Komisija, *Sustainable and Smart Mobility Strategy: Putting European Transport on Track for the Future*. 2020. Prieiga internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0789&from=EN>.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Prieš atliekant pratimą galite peržvelgti su tema susijusią pagalbinę informaciją apie besirandančias naujas profesijas ([23 pratimo pagalbinė informacija mokytojoms](#) ir čia: „[Skillful Project](#)“ svetainė).⁸²
- [23 pratimo lentelė „Transporto sektoriuje besirandančios naujos profesijos“](#), atspausdinta, sukarpyta, dalijama visoms grupėms.
- [23 pratimo duomenų apie transporto sektoriuje besirandančias naujas profesijas lentelė](#), rodoma klasėje.
- Kiekvienai grupei po popieriaus lapą, ant kurio pieš Veno diagramą.
- Besimokančiosios pasiskirsto nedidelėmis grupelėmis po tris ar keturias.

PAMOKOS EIGA

- 1 žingsnis**
3 min.

Pasakykite besimokančiosioms užsimerkti ir įsivaizduoti, kad keliauja kažkokia transporto priemone. Paraginkite įsivaizduoti, kaip ta transporto priemonė pasikeitė per pastaruosius 50 ar 100 metų.
- 2 žingsnis**
5 min.

Grupėmis pasiskirsčiusių besimokančiųjų paprašykite palyginti ir sugretinti transportą praeityje ir ateityje. Naudodamos Veno diagramas, kurias pačios nusipiešia, besimokančiosios turi parašyti 10 su transportu susijusių dalykų (pavyzdžiui, darbo vietos, darbų ypatybės), kas egzistavo praeityje, bet ko nebėra dabar arba kas labai pasikeitė, ir 10 su transportu susijusių dalykų (pavyzdžiui, darbo vietos, darbų ypatybės), kurie dabar randasi, nes jų reikės ateityje. Susikertanti dalis viduryje skirta dalykams, kurie per laiką nepakito ir, tikėtina, nepakis (pavyzdžiui, autobusai ir automobiliai visada turės ratus).
- 3 žingsnis**
7 min.

Nupieškite didelę Veno diagramą ant lentos ir užpildykite ją surinkusios visų grupių mintis.
- 4 žingsnis**
5 min.

Paklauskite besimokančiųjų, ar jos mato tarp surinktų minčių kažkokių bendrų bruožų.
- 5 žingsnis**
10 min.

Išdalykite visoms grupėms iškirptas devynias besirandančias naujas profesijas ir su jomis susijusias atsakomybes ([23 pratimo lentelė „Transporto sektoriuje besirandančios naujos profesijos“](#)), paprašykite besimokančiųjų sugrupuoti profesijas su atsakomybėmis ir surikiuoti pagal tikėtiną paklausą ateityje.
- 6 žingsnis**
3 min.

Parodykite duomenų lentelę ([23 pratimo duomenų apie transporto sektoriuje besirandančias naujas profesijas lentelė](#)) visai klasei ir pasakykite besimokančiosioms palyginti savo atsakymus su lentelėje atskleidžiama informacija.
- 7 žingsnis**
3 min.

Paaškindinkite sąvoką „lyčių disbalanso didėjimo grėsmė“ ir pasakykite besimokančiosioms įvardyti tokio lyčių disbalanso priežastis.
- 8 žingsnis**
3 min.

Paminėkite ar parodykite pratimo pavadinimą ir paklauskite besimokančiųjų, ar pritaria tam, kas teigiama.
- 9 žingsnis**
10 min.

Atlikite aptarimą.

IDĖJOS APTARIMUI

Padiskutuokite toliau pateiktais klausimais.

- Ar lengva / sunku / smagu buvo įsivaizduoti transporto ateitį? Kodėl?
- Kodėl, jūsų manymu, vis dar taip stipriai supriešinami „vyriški“ ir „moteriški“ darbai?
- Ar manot, kad vyrų ir moterų profesiniai interesai skiriasi?
- Kaip manot, ar ateityje tai pasikeis? Kodėl?
- Ar įsivaizduojat save dirbančias ar dirbančius kurį nors iš šių darbų? Kurį ar kuriuos?

Patarimai ir pastabos

Nerodykite besimokančiosioms pratimo pavadinimo iki pat galo, kad tai nepaveiktų jų atsakymų.

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

Besimokantiesiems didžiulį poveikį padarytų tai, kad į klasę pasikviestumėte tų profesijų atstov(i)ų ir kartu pakalbėtumėte apie jų darbus; mergaitėms / merginoms dar didesnę įspūdį paliktų, jei tai būtų moterys. Susitikimą galima suorganizuoti ir internetu, jei profesijų atstovės ar atstovai negalėtų lankytis klasėje.

23 PRATIMO PAGALBINĖ INFORMACIJA MOKYTOJOMS

Didžiausią aukštos kvalifikacijos transporto sektoriaus darbo jėgos paklausą turi programinės įrangos kūrimo ir skaitmeninių bei automatizuotų sistemų priežiūros sričių profesijos. Jei šios profesijos nebus tinkamai traktuojamos, ateityje šiose srityse įsigalės didžiausias lyčių disbalansas, nes jose ne tik transporto, bet ir kituose ekonomikos sektoriuose tradiciškai dominuoja vyrai.

Yra tokių profesijų, kurių paklausa ateityje augs. Sektoriuje laikomasi tradicinio požiūrio į rinkodarą bei klientų aptarnavimą ir siekiama pardavimų rinkoje, rinkodaroje bei klientų aptarnavime plačiau naudoti skaitmenines technologijas. Be to, kai darbo jėga transporto sektoriuje darysis įvairesnė, tuo didesnis poreikis rasis ir įvairovės vadybininkams (-ams). Kalbant apie profesijas, kurioms ateityje gali kilti lyčių disbalanso didėjimo grėsmė, inžinierių, techninės priežiūros specialistų (-tų) ir vairuotojų darbo vietos transporto sektoriuje yra tos, į kurias tiek šiuo metu nepavyksta, tiek galimai ir ateityje nepavyks pritraukti pakankamai moterų ir merginų. Apibendrinant galima teigti, kad transporto sektoriuje vykstantys pokyčiai yra šie:

- Automatizuojami įvairūs procesai, diegiamos ar plečiamos skaitmeninės ar kompiuterinės technologijos, tampa pripažintas alternatyvios energijos naudojimas.
- Vyksta perėjimas prie ekologiškesnio ir tvaresnio transporto.
- Kai kuriuose sektoriuose visa tai lemia geresnes darbo sąlygas, nes sumažėja nešvarių, pavojingų ir sunkių darbų.
- Mažėja darbų, reikalaujančių fizinės jėgos, ir daugėja darbų, reikalaujančių aukštesnių techninių kompetencijų.
- Pastebima aukštos kvalifikacijos reikalaujančių profesijų augimo ir žemos bei vidutinės kvalifikacijos profesijų nykimo tendencija.
- Kai kurie vidutinės kvalifikacijos subsektoriai, kuriuose dirbant reikalinga vidutinė kvalifikacija ir kuriuose daugiausia dirba moterys, jau nyksta dėl didėjančios automatizacijos ir mechanizacijos.
- Profesijas, kurios, kaip tikimasi, turėtų atsirasti dėl pažangos technologijų srityje ir perėjimo prie ekologiškesnio transporto, galima iš esmės suskirstyti į profesijas, susijusias su programinės įrangos kūrimu ir skaitmeninių bei automatizuotų sistemų priežiūra, nuotoliniu valdymu ir alternatyviųjų degalų platinimu.
- Didžiausią paklausą turės programinės įrangos kūrimo ir skaitmeninių bei automatizuotų sistemų priežiūros sričių profesijos. Šioms sritims gresia didelis lyčių disbalansas, jei jos nebus tinkamai traktuojamos.
- Taip pat kyla pavojus, kad transporto sektoriui nepavyks pritraukti pakankamai merginų ir inžinierių, techninės priežiūros specialistų ir vairuotojų darbo vietas.

Šaltinis: Europos Komisija, *Educational toolkits to help fight gender stereotypes based on the example of the transport sector: Final study report on the development of the toolkits*. 2021. DOI: 10.2832/11827.

23 PRATIMO LENTELĖ „TRANSPORTO SEKTORIUJE BE-SIRANDANČIOS NAUJOS PROFESIJOS“

Nauja profesija	Atsakomybės
Dirbtinio intelekto, skaitmeninių technologijų ekspertės (-ai), didžiųjų duomenų analitikės (-ai)	Atsakingos (-i) už naujos transporto / kelionių programinės įrangos kūrimą siekiant keliones ir transportą pritaikyti visų reikmėms. Siekiant didesnio efektyvumo ekspertai taikys mašinių mokymosi algoritmus, įgyvendindami autonominių duomenų aiškinimą ir stebėseną.
Programinės įrangos specialistės (-ai) ir kūrėjos (-ai)	Atsakingos (-i) už klientams pritaikytų sprendimų kūrimą.
Automatizacijos ir robotikos ekspertės (-ai), automatizuotų sistemų techninės priežiūros technikės (-ai)	Atsakingos (-i) už automatizuotų sistemų kūrimą ir techninę priežiūrą.
(Kibernetinio) saugumo ekspertės (-ai), teisinių paslaugų teikėjos (-ai) ir privatumo apsaugos specialistės (-ai)	Atsakingos (-i) už saugumo politikas.
Informacinių technologijų adaptavimo judumo veikloje ekspertės (-ai)	Atsakingos (-i) už transporto paslaugų prijungimą prie internetinio tinklo.
Transporto ir judumo priemonių integravimo specialistės (-ai)	Atsakingos (-i) už specializuotų žinių apie judumą integravimą taikant informacinių technologijų galimybes ir naujų transportavimo sprendimų, sukurtų remiantis prognozėmis, pagrįstomis realiais duomenimis, teikimą.
Transporto planuotojos (-ai) ir pristatymo išmaniuoju būdu priemonių kūrėjos (-ai)	Atsakingos (-i) už transporto priemonių, naudojamų prekėms pristatyti klientams, valdymą.
Automatizuotų transporto priemonių, dronų ir nuotoliniu būdu valdomų skraidančių objektų operatorės (-iai)	Atsakingos (-i) už stipriai automatizuotų transporto priemonių valdymą, automatizuotų transporto priemonių parkų stebėseną ir valdymą nuotoliniu būdu, pusiau autonominių laivų, transporto priemonių, lėktuvų, dronų ir kt. valdymą.
Alternatyviųjų degalų platintojos (-ai) ir įkrovimo stotelių operatorės (-iai) bei valdytojos (-ai)	Atsakingos (-i) už alternatyviųjų degalų platinimo veiklos operavimą ir valdymą.

23 PRATIMO DUOMENŲ APIE TRANSPORTO SEKTORIJE BE-SIRANDANČIAS NAUJAS PROFESIJAS LENTELE

Nauja profesija	Atsakomybės	Didžiausias poreikis ateityje	Didžiausia lyčių disbalanso didėjimo grėsmė ateityje
Dirbtinio intelekto, skaitmeninių technologijų ekspertės (-ai), didžiųjų duomenų analitikės (-ai)	Atsakingos (-i) už naujos transporto / kelionių programinės įrangos kūrimą siekiant keliones ir transportą pritaikyti visų reikmėms. Siekiant didesnio efektyvumo ekspertai taikys mašinių mokymosi algoritmus, įgyvendindami autonominių duomenų aiškinimą ir stebėseną.	65.4 %	46.8 %
Programinės įrangos specialistės (-ai) ir kūrėjos (-ai)	Atsakingos (-i) už klientams pritaikytų sprendimų kūrimą.	44.2 %	46.8 %
Automatizacijos ir robotikos ekspertės (-ai), automatizuotų sistemų techninės priežiūros technikės (-ai)	Atsakingos (-i) už automatizuotų sistemų kūrimą ir techninę priežiūrą.	44.2 %	31.9 %
(Kibernetinio) saugumo ekspertės (-ai), teisinių paslaugų teikėjos (-ai) ir privatumo apsaugos specialistės (-ai)	Atsakingos (-i) už saugumo politikas.	30.8 %	23.4 %
Informacinių technologijų adaptavimo judumo veikloje ekspertės (-ai)	Atsakingos (-i) už transporto paslaugų prijungimą prie internetinio tinklo.	23.1 %	6.4 %
Transporto ir judumo priemonių integravimo specialistės (-ai)	Atsakingos (-i) už specializuotų žinių apie judumą integravimą taikant informacinių technologijų galimybes ir naujų transportavimo sprendimų, sukurtų remiantis prognozėmis, pagrįstomis realiais duomenimis, teikimą.	25.0 %	21.3 %
Transporto planuotojos (-ai) ir pristatymo išmaniuoju būdu priemonių kūrėjos (-ai)	Atsakingos (-i) už transporto priemonių, naudojamų prekėms pristatyti klientams, valdymą.	26.9 %	10.6 %
Automatizuotų transporto priemonių, dronų ir nuotoliniu būdu valdomų skraidančių objektų operatorės (-iai)	Atsakingos (-i) už stipriai automatizuotų transporto priemonių valdymą, automatizuotų transporto priemonių parkų stebėseną ir valdymą nuotoliniu būdu, pusiau autonominių laivų, transporto priemonių, lėktuvų, dronų ir kt. valdymą.	19.2 %	40.4 %
Alternatyviųjų degalų platintojos (-ai) ir įkrovimo stotelių operatorės (-iai) bei valdytojos (-ai)	Atsakingos (-i) už alternatyviųjų degalų platinimo veiklos operavimą ir valdymą.	11.5 %	27.7 %

± 25 min.

24 pratimas. Renkuosi transportą

Mokomieji dalykai

Tutoriavimas, konsultavimas dėl karjeros planavimo, dizainas ir technologijos, informacinės technologijos, socialiniai mokslai, pilietiškumo pagrindai.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokantieji galės:

- atrasti transporto sektoriaus potencialą, suteikiantį įvairių užimtumo galimybių;
- pripažinti, kad transporto sektorius gali būti patrauklus ir moterims.

Esmė ir baigtis

Besimokantieji jau atliko kelis 5-os priemonių grupės (5 priemonių grupė. Transportas) pratimus ir įgijo žinių apie transporto sektorių (apie sektoriaus svarbą, įvairovę, ateities perspektyvas ir kt.), jie svarsto apie tai, ar šis sektorius galėtų pasiūlyti jiems galimybių ateityje čia dirbti.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- 24 pratimo klausimynas visiems besimokantiejiems.
- Į klausimą klausimus reikia atsakyti individualiai, bet būtų geriau, jei tolesnius žingsnius besimokantieji atliktų sėdėdami po keturis (o dar geriau, jei per aptarimą kiekvienoje grupėje būtų ir berniukų / vaikų, ir mergaičių / merginų).

PAMOKOS EIGA

1
žingsnis
10 min.

Išdalykite klausimynus (24 pratimo klausimynas) ir pasakykite besimokantiejiems individualiai juos užpildyti. Padėkite jiems išsklaidyti bet kokias abejones, jei tokių kils.

2
žingsnis
5 min.

Paprašykite besimokančiųjų pasidalyti grupėje savo atsakymais į 14-tą klausimą.

3
žingsnis
10 min.

Atlikite aptarimą.

IDĖJOS APTARIMUI

Padiskutuokite toliau pateiktais klausimais.

- Ar jaučiat, kad transportas galėtų tapti jūsų aistra? Kodėl?
- Jei atsakėte „ne“, kas turėtų sektoriuje pasikeisti, kad galėtumėt atsakyti „taip“?
- Ar mergaičių / merginų ir berniukų / vaikinų atsakymai stipriai skyrėsi? Paanalizuokite tuos skirtumus.
- Paskutiniai du klausimai gali padėti sugriauti kai kuriuos stereotipus apie transporto sektorių:
  - Transporto sektorius purvinas.
  - Blogos darbo sąlygos.
  - Toks darbas reikalauja daug fizinės jėgos.
  - Dažnai tenka būti atsiskyrus nuo šeimos.

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

- Pasiskirstę poromis besimokantieji gali pažaisti vaidmenų žaidimą – suvaidinti darbo į poziciją transporto sektoriuje pokalbį. Visi galėtų sužinoti viską apie mėgstamą pasirinktą darbą ir būti išklausinėti kaip klasėje apsilankę specialistai.
- Pasiskirstę nedidelėmis grupelėmis besimokantieji gali sukurti trumpą reklaminį vaizdo klipą apie transporto bendrovę arba jaunimui skirtą darbo transporto sektoriuje skelbimą.
- Jei sužinosite, kad kai kurias besimokančiąsias domina bet koks su transportu susijęs darbas, padėkite joms rasti reikalingos informacijos apie karjerą transporto sektoriuje, įskaitant įgūdžius, mokymo programas ir karjeros perspektyvas.⁸⁸

Patarimai ir pastabos

- Šis pratimas suponuoja tai, ką jau esate aptarę atlikdami ankstesnius 5-os priemonių grupės (5 priemonių grupė. Transportas) pratimus. Arba galite į pratimą įtraukti susipažinimą su visa palete šiuolaikinių ir ateities profesijų transporto sektoriuje. Jums padės „Skillful Project“ plakatai, susiję su aviacija nuo 2020 iki 2035 m.,⁸³ kelių statyba 2020 m.⁸⁴ ir 2035 m.,⁸⁵ traukinių ir darbo geležinkelių srityje nuo 2020 iki 2035 m., ateitimi, darbu jūrų sektoriuje 2020 m.⁸⁶ ir 2035 m.⁸⁷
- Jei ši tema sukėlė kai kurių besimokančiųjų susidomėjimą, jiems turėtų būti suteikta galimybė ją toliau nagrinėti padedant kitiems mokytojams, atliekant daugiau pratimų, naudojant nuorodas ir t. t.

83 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15223>.

84 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15221>.

85 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15222>.

86 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15225>.

87 <http://skillfulproject.eu/ajax/DownloadHandlerFM.php/downloadFile?id=15226>.

88 Čia galite rasti bendrą apžvalgą: Europos Komisija. *Educational toolkits to help fight gender stereotypes based on the example of the transport sector: Final study report on the development of the toolkits*. 2021. DOI: 10.2832/11827.

24 PRATIMO KLAUSIMYNAS

Prie kiekvieno klausimo parašykite po tris atsakymus.

1. Kas ateina į galvą pagalvojus apie transportą?	
a	
b	
c	
2. Kas ateina į galvą pagalvojus apie kelių transportą?	
a	
b	
c	
3. Įvardykite tris kelių transporto profesijas:	
a	
b	
c	
4. Kas ateina į galvą pagalvojus apie geležinkelių transportą?	
a	
b	
c	
5. Įvardykite tris geležinkelių transporto profesijas:	
a	
b	
c	
6. Kas ateina į galvą pagalvojus apie oro transportą?	
a	
b	
c	
7. Įvardykite tris oro transporto profesijas:	
a	
b	
c	

8. Kas ateina į galvą pagalvojus apie miesto transportą?	
a	
b	
c	
9. Įvardykite tris miesto transporto profesijas:	
a	
b	
c	
10. Kas ateina į galvą pagalvojus apie vandens transportą?	
a	
b	
c	
11. Įvardykite tris vandens transporto profesijas:	
a	
b	
c	
12. Kas ateina į galvą pagalvojus apie transporto logistiką?	
a	
b	
c	
13. Įvardykite tris transporto logistikos profesijas:	
a	
b	
c	
14. Kas jums svarbu galvojant apie savo būsimą profesiją?	
a	
b	
c	

± 30 min.

25 pratimas. Trys plus trys

Mokomieji dalykai

Tutoriavimas, konsultavimas dėl karjeros planavimo, dizainas ir technologijos, informacinės technologijos, socialiniai mokslai, pilietiškumo pagrindai, gamtos mokslai.

Kokių rezultatų tikimasi?

Besimokančiosios galės:

- analizuoti nuveiktą darbą naudojantis priemonių rinkiniu ir reflektuoti savo idėjas ir mintis;
- ugdyti metakognityvinius įgūdžius aiškinantis, ką mano, ir perteikti tai visai klasei.

Esmė ir baigtis

Taikant šį mąstymo modelį, kuris yra modelio +1⁸⁹ adaptuota versija, besimokančiosios galės reflektuoti anksčiau aptartus klausimus, pasidalyti nuomonėmis su savo bendraklasėmis ir joms prieštarauti. Šis pratimas taip pat suteikia galimybę toliau nagrinėti visus kitus juos dominančius klausimus.

Pasiruošimas ir reikalingos priemonės

- Jei priemonių rinkinio pratimus atlikote ne iš eilės ir su pertraukom, galite greitai apžvelgti pasirinktus 5-os priemonių grupės (**5 priemonių grupė. Transportas**) pratimus ir tai, kas jau nuveikta.
- Besimokančiosios pasiskirsto grupelėmis po keturias.
- Reikės: po popieriaus lapą visom besimokančiosioms ir lipniųjų lapelių.
- **25 pratimo „Trys plus trys“ užduočių lapas**, kurio kopijos išdalijamos visoms besimokančiosioms.

PAMOKOS EIGA

1
žingsnis
3 min.

Greitai apžvelkite su besimokančiosiomis 5-os priemonių grupės (**5 priemonių grupė. Transportas**) pratimus.

2
žingsnis
3 min.

Paprašykite besimokančiųjų individualiai pagalvoti ir užrašyti tris svarbiausius su transportu susijusius dalykus, kuriuos gali atkurti atmintyje ir kurie, jų manymu, yra aktualūs jų gyvenime.

89 Šis mąstymo modelis buvo sukurtas kaip vizualinio mąstymo projekto dalis „Project Zero“ (Harvardo aukštosios edukologijos mokyklos) kontekste. Daugiau informacijos rasite internete adresu <http://pz.harvard.edu/sites/default/files/%2B1%20Routine.pdf>.

3
Žingsnis
4 min.

Besimokančiosioms sėdint grupelėmis po keturias pasakykite joms perduoti popieriaus lapą dešinėje pusėje sėdinčiai besimokančiajai, kuri perskaitys tai, kas parašyta, ir prirašys svarbų dalyką iš savo sąrašo. Tai reikėtų pakartoti dar du kartus, kol visos bus perskaičiusios visų grupės narių sąrašus ir pridėjusios visoms po vieną dalyką.

4
Žingsnis
4 min.

Paprašykite besimokančiųjų palyginti ir aptarti savo sąrašus, kuriuose dabar jau bus šeši punktai. Jos turi paaiškinti kitoms grupės narėms, kodėl tie trys pirmi dalykai joms tokie svarbūs, ir nuspręsti, ar norėtų į savo naują trijų svarbiausių dalykų sąrašą įtraukti kurias nors kitų pasidalytas idėjas.

5
Žingsnis
4 min.

Besimokančiosios gali savo galutinį sąrašą surašyti užduočių lape ([25 pratimo „Trys plus trys“ užduočių lapas](#)).

Paprašykite besimokančiųjų ant popieriaus lapo ar lipniųjų lapelių užrašyti sąvokas ar idėjas, kurias norėtų pasiaiškinti.

6
Žingsnis
6 min.

Surinkite lapelius ir balsu perskaitykite vieną iš klausimų. Padėkite besimokančiosioms rasti galimus atsakymus. Paklauskite, ar kuri nors besimokančioji norėtų jį atsakyti. Jei niekas negali klausimų atsakyti, tada atsakykite jūs.

7
Žingsnis
6 min.

Atlikite aptarimą.

IDĖJOS APTARIMUI

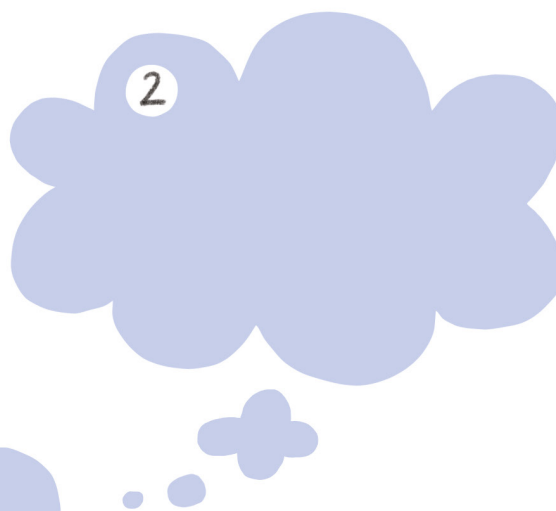
- Paruoškite klausimų aptarimui pagal besimokančiųjų lapelius.
- Jei šis pratimas atliekamas paskutinis baigiant visą priemonių grupės ciklą, būtų gerai paklausti mergaičių / merginų ir berniukų / vaikinų, ar pasikeitė jų įsivaizdavimas apie transportą. Jei taip, tai kaip jis pasikeitė.

VARIANTAI IR PAPILDOMOS VEIKLOS

- Galima taikyti šį mąstymo modelį nagrinėjant bet kokią kitą klausimą.
- Apsvarstykite galimybę paskatinti besimokančiųjų įsitraukimą, pavyzdžiui, besimokančiosios gali sukurti internetinę apklausą, kurioje pasidalytų savo trimis svarbiausiomis idėjomis, susijusiomis su transportu, ir ekrane parodytų žodžių debesį.
- Atitinkamai pritaikius šį pratimą juo taip pat galima pabaigti visą priemonių rinkinio ciklą.

25 PRATIMO „TRYS PLIUS TRYS“ UŽDUOČIŲ LAPAS

Parašykite savo tris svarbiausias idėjas.

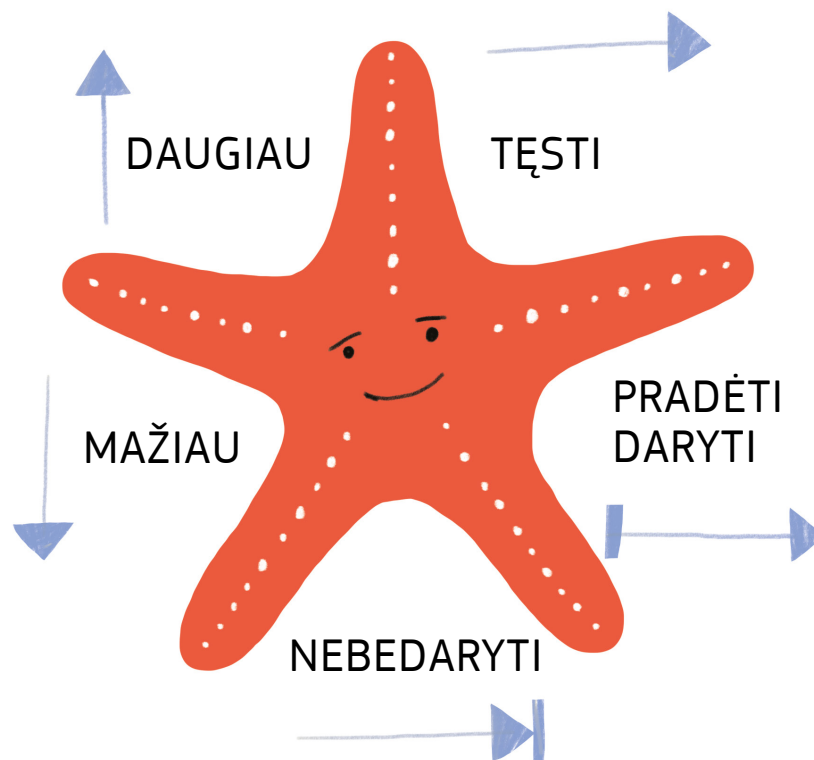

6 PRIEMONIŲ GRUPĖ. TOLESNIS MOKYTOJŲ ĮSIVERTINIMAS

Šios grupės priemonėmis skatiname jus įsivertinti, kaip sekėsi dirbti su priemonių rinkiniu klasėje ir kaip šita patirtis pakeitė jūsų požiūrį į lytims jautrią pedagogiką ir visus kitus priemonių rinkinyje keliamus klausimus. Atlikus mokymosi pratimus klasėje raginame išbandyti vieną iš trijų toliau pateiktų įsivertinimo priemonių arba jas visas.

1 tolesnio įsivertinimo priemonė. Retrospektyvi jūrų žvaigždė

Priemonės esmė

- Tai – intuityvi, paprasta, bet galinga iš verslo pasaulio paimta priemonė, skatinanti retrospektyvią refleksiją ir permainas.
- Išskiriamos penkios kategorijos, kuriomis galite vadovautis, jei norite apsvarstyti savo mokymo praktiką ir darbą, nuveiktą naudojantis šiuo priemonių rinkiniu.

Į ką reikia atsižvelgti?

Jei nenorite, į klausimus neprivalote atsakyti raštu. Pirminį įsivertinimą galima atlikti mintyse. Vis dėlto naudojantis atspausdintu lapu ir rašikliu galima tikėtis gilesnės refleksijos.

1. Tęsti tai, kas jus visiškai tenkina:

a.

b.

c.

2. Mažiau to, ką reikia patobulinti:

a.

b.

c.

3. Daugiau to, kas patinka ir ką galbūt ne iki galo išnaudojate:

a.

b.

c.

4. **Nebedaryti** to, kas netenkina:

- a.
- b.
- c.

5. **Pradėti daryti** naujai išmokus dalykus, kurie galbūt galėtų jūsų mokymo praktikai suteikti pridėtinės vertės:

- a.
- b.
- c.

2 tolesnio įsivertinimo priemonė. Ką sako jūsų jaustukas?

Priemonės esmė

Šios įsivertinimo lentelės tikslas – apsvarstyti kai kuriuos priemonių rinkinyje aptartus aspektus. Keturi aspektai ir keturi „efektyvumo lygiai“ padės jums nustatyti, kur jūsų vieta šioje schemoje.

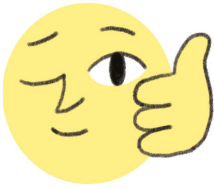

Į ką reikia atsižvelgti?

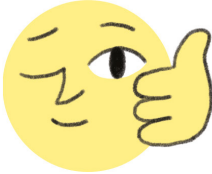

Reikėtų išsikelti sau tikslą pabandyti pasiekti aukštesnį „efektyvumo lygį“ kiekvienu analizuojamu aspektu (t. y. turėtumėte paklausti savęs, ką galėtumėte padaryti, kad pajudėtumėte lentelėje į kairę pusę).

Galimi variantai

Toliau pateikta įsivertinimo skalė. Jums gali būti paprasčiau žymėti varnele reikiamą langelį schemoje, nei rasti savo vietą įsivertinimo lentelėje.

Kaip ten bebūtų, kaip ir naudojantis įsivertinimo lentele, taip ir čia reikėtų išsikelti sau tikslą pasiekti aukštesnį „efektyvumo lygį“ ir judėti į kairę pusę.

				
Atpažįstu mokykloje pasitaikančius lyčių stereotipus.	Aiškiai galiu atpažinti mokykloje pasitaikančius lyčių stereotipus ir visada bandau juos griauti.	Manau, kad galiu atpažinti daugelį stereotipų, bet supratau, kad dar yra kur tobulėti.	Nežinau, ar man pavyktų atpažinti kai kuriuos pratimuose paminėtus lyčių stereotipus, ar suprasčiau, kokią įtaką jie turi mergaičių ir berniukų vystymuisi.	Nemanau, kad galėčiau atpažinti mokykloje pasitaikančius lyčių stereotipus. Kai kurie pratimai mane nustebino.
Mano mokymo praktikoje paslėptasis ar nesamasis ugdymo turiniai nevykdomi.	Savo mokymo praktikoje visada sąmoningai priešinuosi paslėptajam ir nesamajam ugdymo turiniams.	Dažniausiai sąmoningai seku savo kalbą ir tai, kaip kreipiuosi į berniukus ir mergaites ar kokius lūkesčius jiems keliu, bet daryti tai visą laiką labai sunku.	Gal tai ir svarbu, ir aš kartais apie tai susimąstau, bet nėra lengva daryti tai visada.	Mokytojoms (ams) ir taip keliama tiek daug reikalavimų – neturiu laiko sukti galvos apie tokius dalykus.
Stereotipų nevaržomas švietimas labai prisidėtų prie stereotipų nevaržomo karjeros rinkimosi.	Mano manymu, jei mokykloms, mokymo programoms, praktikoms ir kt. lyčių stereotipai darytų mažiau įtakos, mūsų visuomenėje būtų daugiau moterų inžinierių ir vyrų slaugytojų.	Mano nuomone, net jei mokyklose nebūtų vadovaujamos lyčių stereotipais, vis tiek yra daugybė kitų veiksnių, turinčių įtakos tam, kokias karjeras asmenys renkasi.	Gal mokykla, šeimos ar visuomenė ir daro įtaką berniukų ir mergaičių karjeros ir gyvenimo kelio pasirinkimams, bet pagrindinė priežastis, kodėl jie taip renkasi, yra ta, kad berniukus ir mergaites gyvenime domina skirtingi dalykai.	Berniukai ir mergaitės domisi nevienodais mokomaisiais dalykais tiesiog todėl, kad jie skirtingi.
Karjera transporto sektoriuje vilioja vienodai ir mergaites, ir berniukus.	Transporto sektorius suteikia puikių galimybių įsidarbinti tiek mergaitėms, tiek berniukams. Ir berniukai, ir mergaitės gali išsiugdyti įgūdžius, tinkamus požiūrius ir prikaupti žinių, kurių reikės ateityje dirbant transporto sektoriuje.	Gal transporto sektorius ir suteikia geras galimybes įsidarbinti ir berniukams, ir mergaitėms, bet jame tenka susidurti su daugybe stereotipų.	Manau, kad švietimo sistema gali vienodai ugdyti tiek mergaites, tiek berniukus, bet mergaitės natūraliai bus mažiau linkusios į tokį darbą.	Gal moterys ir dirba transporto sektoriuje, bet tokie požiūriai, įgūdžiai ir žinios, kokių reikia, labiau dera vyrams.

				
Atpažįstu mokykloje pasitaikančius lyčių stereotipus.				
Mano mokymo praktikoje paslėptasis ar nesamasis ugdymo turiniai nevykdomi.				
Stereotipų nevaržomas švietimas labai prisidėtų prie stereotipų nevaržomo karjeros rinkimosi.				
Karjera transporto sektoriuje vilioja vienodai ir mergaites, ir berniukus.				

3 tolesnio įsivertinimo priemonė. Teiginių serija

Priemonės esmė

Sėkmingiausi mokytojų profesinį tobulėjimą skatinantys pratimai yra tokie, kuriuos atliekant negailima skirti laiko. Įsivertinimas – svarbus informacijos šaltinis, reikalingas mokymo(si) procesui vertinti. Mokytojos (ai), kurios (ie) periodiškai kartoja ir fiksuoja įsivertinimo rezultatus, pripažįsta, kad tai efektyviai veikia mokymo praktiką ir padeda tobulėti.

Į ką reikia atsižvelgti?

Pagrindinis veiksnys, kuriuo grindžiami pedagoginiai priemonių rinkinio metodai, yra tai, kad mokytojų profesinis tobulėjimas yra susijęs su mokymusi per jų pačių patirtį ir šios patirties refleksija, o tai mokytojoms (iems) labai padeda tobulinant vėlesnius mokymo procesus.

	Teiginių serija mano mokymo praktikai reflektuoti	Taip	Nesu tikra (as)
1.	Gerbiu visų besimokančiųjų orumą.		
2.	Skatinu besimokančiausias ir besimokančiuosius jaustis saugiai mokykloje ir nebijoti reikšti savo nuomonės, idėjų ir vertybių.		
3.	Siekiu, kad besimokančiosios ir besimokantieji konstruktyviai teiktų grįžtamąjį ryšį.		
4.	Gerbiu visų besimokančiųjų požiūrį, net jei su juo nesutinku.		
5.	Skatinu besimokančiųjų empatijos kitų atžvilgiu lavinimą.		
6.	Nepritariu pajuokoms ir sarkazmui klasėje.		
7.	Stengiuosi taktiškai koreguoti netinkamą elgesį.		
8.	Stengiuosi stiprinti visų besimokančiųjų pasitikėjimą savimi.		
9.	Stengiuosi nenusigręžti ir prijausti besimokančiųjų poreikiams.		
10.	Stengiuosi įtraukti kiekvieną besimokančiąją ir besimokantįjį į klasėje vykdomas veiklas.		
11.	Vengiu per daug mokytojiškai kalbėti, suprantu, kad mano bendravimas būna tiek verbalinis, tiek neverbalinis.		
12.	Suprantu, kad mano balso tonas ir judesiai veikia besimokančiųjų motyvaciją.		
13.	Suprantu, kas yra lyčių stereotipai ir seksizmas, nežiūriu į tai pro pirštus.		

	Teiginių serija mano mokymo praktikai reflektuoti	Taip	Nesu tikras (as)
14.	Mokydama (as) turiu tikslą skatinti asmeninį besimokančiųjų tobulėjimą.		
15.	Į klasę įžengiu entuziastingai nusiteikusi (ęs).		
16.	Pasisakau už požiūrį „Ką darai, daryk gerai“.		
17.	Prisiderinu prie besimokančiųjų, jei jos ir jie rodo norą diskutuoti neplanuotomis temomis ir (arba) apie aktualius įvykius.		
18.	Ruošiu užduotis ir pasirūpinu, kad besimokančiosios ir besimokantieji suprastų jų paskirtį ir turinį.		
19.	Mano medžiaga pamokoms gerai parengta ir naudojama efektyviai (t. y. lenta tvarkinga, užduočių lapai gerai įskaitomi ir pan.).		
20.	Aiškiai pabrėžiu svarbius pratimų ir užduočių punktus.		
21.	Skatinu besimokančiausias ir besimokančiuosius aktyviai griauti lyčių stereotipus ir prisidėti prie atmosferos mokykloje gerinimo.		
22.	Megzdama (as) bet kokią kontaktą su besimokančiosiomis (aisiais), tiek klasėje, tiek už jos durų skatinu tokį požiūrį ir elgesį, kuriuo puoselėjama lyčių lygybė.		
23.	Griaudama (as) lyčių stereotipus ir gerindama (as) atmosferą mokykloje naudojuosi besimokančiųjų pastangomis ir pasiekimais, kad įvertinčiau, ar mano darbas duoda vaisių.		
24.	Esu atvira (as) besimokančiųjų pasiūlymams, kaip skatinti tam tikrus požiūrius ir elgesį siekiant puoselėti lyčių lygybę.		
25.	Suprantu, kad egzistuoja mokyklos ir tėvų tarpusavio priklausomybės ryšys, todėl iš anksto pranešu tėvams apie besimokančiųjų nepamokinę veiklą.		
26.	Pakviečiau bendruomenės narių, turinčių profesinės kompetencijos ar patirties ir atstovaujančių transporto sektoriaus profesijoms, pakalbėti su besimokančiosiomis bei besimokančiaisiais ir motyvuoti apsvarstyti galimybę rinktis mažiau žinomas profesijas nepaisant lyties.		
	Susumavus		

BAIGIAMOJI REFLEKSIJA

Ar darau tai, ką turėčiau daryti?

Ką darau gerai?

Ką turėčiau daryti, kad patobulinčiau savo mokymo praktiką?

Ar turėčiau įtraukti besimokančiausias ir besimokančiuosius į savo mokymo praktikos įsivertinimo procesą? Kodėl?

7 PRIEMONIŲ GRUPĖ.
DAR VIENU ŽINGSNIU ARČIAU TIKSLO

Šios grupės priemonės suteikia galimybę papildomai patyrinti visus šiame priemonių rinkinyje aptartus klausimus, jei tik to norėsite. Čia pateikta įvairių papildomų šaltinių, terminų žodynėlių, lytims jautrios kalbos gidų, papildomos mokomosios medžiagos, naudingos informacijos ir skaitinių šaltinių.

PAPILDOMI ŠALTINIAI

1. Su lyčių lygybe susijusių terminų žodynėliai

Lyčių lygybės žodynis (*Europos Taryba*). Europos Tarybos parengtas lyčių lygybės terminų žodynis: sąvokų, besiremiančių Europos Tarybos dokumentų ir standartų terminais, apibrėžtys.

Lyčių lygybės žodynis (*JT Moterys*). Jungtinių Tautų lyčių lygybės ir moterų įgalinimo padalinio parengtas lyčių lygybės terminų žodynis: internetinė priemonė, pateikianti sąvokas ir apibrėžtis atsižvelgiant į lyčių aspektą.

Lyčių lygybės žodynis ir „Thesaurus“ (*Europos lyčių lygybės institutas*). Europos lyčių lygybės instituto parengtas lyčių lygybės terminų žodynis ir tezasauras: specializuota terminologijos priemonė, skatinanti visuotinai vienodą lyčių lygybės terminų supratimą visoje ES.

2. Lytims jautrios kalbos gidai

Lyti įtraukiančios kalbos gairės (*JT Moterys*). Jungtinių Tautų lyčių lygybės ir moterų įgalinimo padalinio parengtos lyčių požiūriu įtraukios kalbos gairės: lyčių lygybės skatinimas per vartojamą kalbą.

Lyčiai jautrios komunikacijos internetinis įrankių rinkinys (*Europos lyčių lygybės institutas*). Europos lyčių lygybės instituto parengtas internetinis priemonių rinkinys, padedantis užtikrinti lytims jautrią komunikaciją: paprasto naudojimo gidas, kaip vartoti lytims jautrią kalbą.

3. Informacijos apie lyčių lygybę švietimo ir mokymo srityse šaltiniai

Lyčių statistikos duomenų bazė (*Europos lyčių lygybės institutas*). Europos lyčių lygybės instituto parengta lyčių statistikos duomenų bazė: išsamus informacijos apie lyčių statistiką ir įvairius moterų ir vyrų (ne)lygybės ES aspektus šaltinis.

Lyčių lygybės mokytojų švietimo politikoje ir praktikoje vadovas (*UNESCO*). Priemonė, skirta supažindinti su lyčių aspektu visas mokytojų rengimo ir mokymo sritis, ypač politikos ir planavimo, biudžeto sudarymo, mokymo programų, pedagoginės ir mokomosios medžiagos rengimo, pagalbos tarnybų, stebėjimo ir vertinimo.

Lyties svarba švietime ir mokyme (*Europos lyčių lygybės institutas*). Europos lyčių lygybės instituto parengta diskusija, kurioje aptarti pagrindiniai lyčių klausimai švietimo srityje ir pokyčių galimybės.

4. Informacijos apie transporto sektorių ir profesijos pasirinkimą šaltiniai

„Drawing the Future“ (*Education and Employers*). Remiantis viso pasaulio vaikų apklausa parengta ataskaita, kurioje pateikiama apžvalga to, kaip įvairūs socialiniai, kultūriniai ir ekonominiai veiksniai daro įtaką vaikų karjeros siekiams.

ES transportas skaičiais (*Europos Komisija*). ES transporto sektoriaus statistiniai duomenys: kasmet atnaujinamos statistikos leidiniai.

Darbai, suskirstyti pagal lyčių linijas (*Eurostat*). Eurostato parengti lyčių segregacijos visų ES šalių darbo rinkoje statistikos duomenys.

Projektas „LEARN!“ (*Europos transporto saugos taryba*). Europos transporto saugos tarybos projektas, naudingas informacijos apie saugaus eismo mokymą šaltinis.

Projektas „Skillful“ (*Knowledge Centre of the Forum of European National Highway Research Laboratories*). ES finansuojamas projektas, suteikiantis prieigą prie įvairių šaltinių, kuriuose galima susipažinti su būsimų transporto sektoriaus specialistų įgūdžių ir kompetencijos ugdymu visais lygmenimis.

Transporto ES statistika (*Eurostat*). Eurostato parengti visų ES šalių transporto statistikos duomenys ir su tuo susiję šaltiniai.

Transporto infografika ir žemėlapiai (*Europos Komisija*). Europos Komisijos surinkti įspūdingi faktai įvairiomis temomis ir klausimais, susijusiais su transportu ir judumu.

5. Internetiniai mokymo šaltiniai apie lytis, švietimą, ir (arba) karjeros siekius

Pameistrystės įrankių rinkinys #STEMappkit (*WISE, Sema, Institution of Civil Engineers*). Gerosios praktikos, kompetencijų ir atvejų analizių rinkinys, skirtas moterims į STEM mokymo programą pritraukti, įtraukti, jas palaikyti ir toje programoje išlaikyti.

Babble Dabble Do: „Babble Dabble Do“: prisijungimas per kūrybiškumą (*Make My Day: Visions LLC*). Kūrybinių ir STEM projektų vaikams rinkinys.

Berniukai slaugos darbe (*Dissens – Institute for Education and Research*). Įrankis, kurio tikslas – padėti mokytojoms (ams) ir su jaunuimu dirbantiems asmenims profesinio orientavimo srityje, suteikiant galimybę teikti stereotipų nevaržomas konsultacijas karjeros klausimais ir palaikyti berniukus, jiems renkant netipinius profesinius kelius.

„BREAK!“ (*Soolise vördöguslökkuse ja vördse kohtlemise volinik*). Estijos Lyčių lygybės ir lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos parengtas, ES finansuojamas mišrių medijų projektas, kurio viena iš dalių – mokomoji medžiaga mokytojoms (ams) apie tai, kaip su besimokančiosiomis (iaisiais) kalbėti apie (lyčių) stereotipus skirtingose klasėse ir amžiaus grupėse.

„Breaking the Mould“ (*National Education Union of the United Kingdom*). Šaltinių, padedančių ikimokyklinio ir pradinio ugdymo mokytojoms (ams) pagalvoti, kokias knygas naudoja savo klasėse, rinkinys.

Kompasas: Žmogaus teisių ugdymo su jaunais žmonėmis vadovas. Dėmesys lyčiams (*Europos Taryba*). Europos Tarybos parengti pagrindinių lyčių lygybės sąvokų paaiškinimai. .

Lyčių lygybės ir pilietiškumo ugdymo vadovas (*CIG, Comissão para a Cidadania e a Igualdade de Género*). Portugalijos Pilietybės ir bendros lygybės komisijos parengtas edukacinis gidas, kurio tikslas – padėti mokytojoms (ams) integruoti lyčių lygybės perspektyvas į mokyklų mokymo programas ir mesti iššūkį lyčių stereotipams.

Lyties švietimo tinklo Azijos ir Ramiojo vandenyno regione (GENIA) priemonių rinkinys: Lyčių lygybės skatinimas švietimo srityje (*UNESCO*). Priemonių rinkinys, kuriame pristatomos pagrindinės koncepcijos bei teorinės diskusijos ir pateikiami praktiniai metodai, kaip lyčių lygybę integruoti į švietimo sistemą ir švietimo politiką.

Lyčių kilpos: priemonės, ištekčiai ir strategijos, susijusios su lytims jautriu ankstyvojo vaikų ugdymu (*Dissens – Institut für Bildung und Forschung e.V.*). Praktinės medžiagos, skirtos ankstyvojo ugdymo mokytojoms (ams) ir mokytojų rengėjoms (ams) ir padedančios nagrinėti lyčių klausimus, rinkinys.

Lyties atžvilgiu reaguojanti pedagogika: priemonių rinkinys mokytojams ir mokykloms (*Forum for African Women Educationalists*). Priemonių rinkinys, suteikiantis mokytojoms (ams) žinių, įgūdžių ir formuojantis tinkamą požiūrį, kad galėtų atsižvelgdamos (i) į lyčių lygybės aspektą tinkamai atliepti mergaičių ir berniukų mokymosi poreikius ir pritaikyti mokymo(si) procesus ir mokymo praktiką klasėje.

Gairės mokytojų sąjungoms kovojant su lyčių stereotipais švietime (*European Trade Union Committee for Education*). Europos švietimo profesinių sąjungų komiteto (ETUCE) parengtos gairės, pateikiančios (nacionaliniu ir ES lygmenimis) mokytojų profesinėms sąjungoms rinkinį rekomendacijų, kaip būtų galima megzti socialinį dialogą ir imtis kolektyvinių derybų veiksmų, siekiant užkirsti kelią lyčių stereotipams švietimo sektoriuje, turint dar platesnių užmojų – daryti didelį poveikį lyčių segregacijai darbo rinkoje.

„Hypatia’s“ Įrankių rinkinys (*Hypatia project partners*). Skaitmeninis paauglėms (iams) skirtas novatoriškų pratimų rinkinys, kuriame pagrindinis dėmesys skiriamas lyties požiūriu įtraukiems būdams informuoti apie STEM, paauglėms (iams) įgalinti ir supažindinti su įgūdžiu, reikalingu renkantis jaunimui prieinamas STEM studijų programas ir karjeras STEM srityse, įvairove.

Tegul žaislai būna žaislai. Kampanija, kuria siekiama mesti iššūkį lyčių stereotipams; pateikiami informacijos šaltiniai mokytojoms (ams) ir praktiniai patarimai, kuriais galima naudotis klasėje.

„Bendraamžiai už lygybę“ rinkinys apie kovą su diskriminacija dėl lyties (*Ofensiva Tinerilor et al.*). Pateikiama praktinė informacija, kaip palengvinti darbą grupėse, diskusijas ir bendraamžių švietimą lyčių nelygybės ir stereotipų temomis.

Išteklų paketas, skirtas lyčiai jautriam STEM švietimui: mokymo priemonės ugdymo programoms (BE-UNESCO). Rekomendacijos, kaip geriau suprasti į lyčių lygybę orientuoto STEM mokymo teoriją ir praktiką, siekiant palaikyti veiksmingą mokymo raidą švietimo politikos, mokyklų, klasių ir bendruomenės lygmenimis.

Ištekliai iš priimančių mokyklų (*Human Rights Campaign Foundation*). Projektas, kuriame pateikiamos pamokos, padedančios suprasti, kas yra socialinė lytis, siekiant palaikyti įtraukią atmosferą mokykloje lytinės tapatybės bei lyties raiškos pagrindu ir užkirsti kelią lyčių stereotipų formavimuisi.

STING projektas: STEM mokytojų rengimo naujovės lyčių pusiausvyrai užtikrinti (*Elhuyar Foundation*) Priemonių rinkinys ir internetiniai šaltiniai, skatinantys visų lyčių įsitraukimą į STEM mokymą.

TWIST: link moterų mokslo ir technologijų srityje (*Science Center NEMO*). Mokslo centro NEMO parengtas vadovas, padedantis mokytojoms (ams) lavinti profesinius įgūdžius, reikalingus sąmoningumui apie lyčių lygybę didinti klasėje, pateikiant informacijos, gerosios praktikos pavyzdžių ir praktinių patarimų.

Iš kur aš stoviu: lyčių lygybės projektas pasauliniams tikslams įgyvendinti (*World's Largest Lesson*). Kūrybinis projektas švietimo darbuotojoms (ams) ir į veiklą orientuota mokymosi patirtis vaikams ir jaunimui, ugdantiems įgūdžius ir motyvaciją imtis veiksmų lyčių lygybei užtikrinti, kaip vieno iš darnaus vystymosi tikslų.

6. Vizualinės medžiagos apie lyčių stereotipus, transportą ir (arba) karjeros siekius šaltiniai

100 metų moterų transporto srityje (*Transport for London*). Internetinis vaizdo įrašas, kuriuo minimas istorinis transporto darbuotojų moterų indėlis šiame sektoriuje nepamirštant paminėti, kad jis galėtų ateityje būti dar didesnis.

Lyčių stereotipai (*Fawcett Society*). Vaizdo įrašų ir literatūros šaltinis, kuriame pateikiama būdų, kaip kovoti su lyčių stereotipais ankstyvoje vaikystėje, apžvalga.

Moterų aviacijos pavyzdžiai (*European Cockpit Association*). Europos skrydžių įgulų asociacijos parengtas straipsnis ir sukurtas vaizdo įrašas, kuriame supažindinama su pilotėmis moterimis, dirbančiomis šioje tradiciškai vyrų dominuojamoje srityje. Šia medžiaga prisidedama prie sąmoningumo apie lyčių stereotipus didinimo, joje demonstruojamos aviacijoje dirbančios moterys, matomos kaip sėkmingas pavyzdys.

Susipažinkite su 22%: moterų kalba apie karjerą (*Diversity@Eurocontrol*). Vaizdo įrašas, kuriame supažindinama su aviacijoje dirbančiomis moterimis. Jo tikslas – didinti moterų matomumą ir skatinti atstovavimą, apžvelgti įvairias karjeras ir motyvacijas.

Moterys Meksiko viešojo transporto operatorės (CENFES). Meksiko viešojo transporto sektoriuje dirbančios moterys: internetinis vaizdo įrašas apie Meksiko gatvėse taksi vairuotojomis dirbančių moterų kasdienybę.

Nebėra berniukų ir mergaičių: ar mūsų vaikai gali būti laisvi nuo lyčių? (Episodes 1 and 2) (BBC2). Dviejų dalių dokumentinis filmas apie pradinės mokyklos išsilaisvinimą iš lyčių stereotipų pančių. Šis filmas – geras pavyzdys, kaip praktikoje griaunami lyčių stereotipai.

Pilotai atsako į 50 dažniausiai ieškomų keleivių klausimų (*Captain Joe*). Įtraukiantis vaizdo įrašas, kuriame pilotai atsako į dažnai užduodamus klausimus apie pilotavimą ir aviacijos pramonę.

„#RedrawTheBalance“ (*Education and Employers*). Internetinis vaizdo įrašas, kuriame griaunami lyčių stereotipai apie profesijas; pradinių klasių vaikų paprašoma nupiešti ugniagesio, naikintuvo piloto ir chirurgo profesijos asmenis (nenurodant lyties), o paskui jie susitinka su tikromis tų profesijų atstovėmis, kurios visos yra moterys.

Taip, ji pilotuoja! (*Yes, She Pilots!*) Pilotės tinklaraštis, kuriame ji dalijasi asmenine tapimo pilote istorija ir aptaria įvairius su aviacijos pramone susijusius klausimus, įskaitant tai, kaip ši pramonė tampa vis palankesnė moterims.

Sunny Swift: Skrydžio instruktorė (*Europos Sąjungos aviacijos saugos agentūra*). Europos aviacijos saugos agentūros užsakymu instruktorės moters parengta medžiaga, pavyzdžiui, skrajutės, plakatai ir komiksai, teikianti informaciją apie bendrąją aviaciją ir skrydžių saugą.

Moterys jūrininkystėje (*Tarptautinė jūrų organizacija*). Tarptautinės jūrų organizacijos projektas, pateikiantis įvairios medžiagos apie lyčių įvairovę jūrų sektoriuje.

Judančios Moterys (*Ferrovie dello Stato*). Projektas, skatinantis moteris siekti karjeros technikos srityse (tokiose kaip techninė priežiūra, infrastruktūra ir kt.). Jis pateikia besimokančiosioms (iems) informacijos apie darbą geležinkelių sektoriuje šaltinių rinkinį.

Moterys transporto srityje: susipažink... (*Europos Komisija*). Europos Komisijos parengti vaizdo įrašai, kuriuose apžvelgiami darbo įvairiuose transporto sektoriuose motyvai. Juose vaizduojamos moterys, dirbančios logistikos konsultante, orlaivių pilote, sunkvežimių vairuotoja ir locmane.

NAUDINGI SKAITINIAI

Culhane, L. ir Bazeley, A. (2019). *Gender Stereotypes in Early Childhood: A Literature Review*. London: Fawcett Society. Prieiga internete: <https://www.fawcettsociety.org.uk/gender-stereotypes-in-early-childhood-a-literature-review>.

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO). *The OECD Handbook for Innovative Learning Environments*. Educational Research and Innovation. Paris: OECD Publishing, 2017. Prieiga internete: <https://doi.org/10.1787/9789264277274-en>.

Eliot, L. (2009). *Pink Brain, Blue Brain: How Small Differences Grow into Troublesome Gaps — and What We Can Do About It*. New York: Houghton Mifflin Harcourt.

Europos Komisija (2021). *Educational toolkits to help fight gender stereotypes based on the example of the transport sector: Final study report on the development of the toolkits*. DOI: 10.2832/11827.

Frei, S. ir Leowinata, S. (2014). *Gender Mainstreaming Toolkit for Teachers and Teacher Educators*. Vancouver: Commonwealth of Learning. Prieiga internete: <http://oasis.col.org/handle/11599/566>.

Henderson, E. (2014). *Gender Pedagogy: Teaching, Learning and Tracing Gender in Higher Education*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

- Illeris, K. (2002). *The Three Dimensions of Learning: Contemporary Learning Theory in the Tension Field Between the Cognitive, the Emotional and the Social*. Leicester: NIACE.
- Kashefpakdel, E., Rehill, J. ir Hughes, D. (2018). *What Works? Career-Related Learning in Primary Schools*. London: Careers and Enterprise Company. Prieiga internete: <https://cica.org.au/wp-content/uploads/What-works-in-Primary.pdf>.
- Mompoin-Gaillard, P. ir Lázár, I. (2018). *TASKs for Democracy: 60 Activities to Learn and Assess Transversal Attitudes, Skills and Knowledge* (2nd ed.). Pestalozzi series no. 4, Huber, J. (ed). Strasbourg: Council of Europe. Prieiga internete: <https://rm.coe.int/tasks-2nd-edition/16807860c1>.
- Rodríguez, M. E. S. (2010). *La igualdad también se aprende: cuestión de coeducación*. Madrid: Narcea Ediciones.
- Schleicher, A. (2018). *World Class: How to Build a 21st-Century School System, Strong Performers and Successful Reformers in Education*. Paris: OECD Publishing. Prieiga internete: <https://www.oecd.org/education/world-class-9789264300002-en.htm>.

NAUDOTI ŠALTINIAI

- 2018 m. gegužės 22 d. Tarybos rekomendacija dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų (OL C 189, 2018 6 4, p. 1–13). Prieiga internete: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01))
- Ananiadou, K. ir Claro, M. (2009). *21st-Century Skills and Competences for New Millennium Learners in OECD Countries*. OECD Education Working Papers, 41. Prieiga internete: <https://doi.org/10.1787/218525261154>.
- Barnes, D. R. (1989). *Active Learning*. Leeds University TVEI Support Project.
- Chambers, N., Kashefpakdel, E. T., Rehill, J. ir Percy, C. (2018). *Drawing the Future: Exploring the Career Aspirations of Primary School Children from Around the World*. London: Education and Employers. Prieiga internete: <https://www.voced.edu.au/content/ngv:78832>.
- Eisner, E. W. (2005). *Reimagining Schools: The Selected Works of Elliot W. Eisner*. London: Routledge.
- Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO). *The Future at Five. Gendered aspirations of five-year-olds*. 2021. Prieiga internete: <http://www.oecd.org/education/school/early-learning-and-child-well-being-study/>.
- Europos Komisija. Lygybės sąjunga. 2020–2025 m. lyčių lygybės strategija, 2020 03 05, COM (2020) 152 final. Prieiga internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152>.
- Europos Komisija. Darnaus ir išmanaus judumo strategija. Europos transporto kelias į ateitį, 2020 12 09, COM (2020) 789 final. Prieiga internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0152&from=EN>.
- Europos Komisija. *Study on a Pilot Project: Making the EU Transport Sector Attractive to Future Generations*. 2017. Prieiga internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0789&qid=1624987830592&from=EN>.
- Europos lyčių lygybės institutas. *Gender in education and training*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016. Prieiga internete: <https://eige.europa.eu/publications/gender-education-and-training>.
- Fathman, A. K. ir Kessler, C. (1992). 'Cooperative Language Learning in School Contexts'. *Annual Review of Applied Linguistics*, 13, 127–140.

Harvard Graduate School of Education (2016). *Project Zero*. Prieiga internete: <http://www.pz.harvard.edu/>.

Johnson, D. W. ir Johnson, R. T. (2017). *Cooperative Learning*. I Congreso Internacional Innovación Educación, Zaragoza, 22–23 September. Prieiga internete: http://ecoasturias.com/images/PDF/ponencia_zaragoza_David_Johnson.pdf.

Kolb, A. ir Kolb, D. „Eight Important Things to Know About the Experiential Learning Cycle.“ ACEL National Conference, 2018. Prieiga internete: <https://experientiallearning.net/listing/8-important-things-to-know-about-the-experiential-learning-cycle/>.

Levendon, N. (2017). ‘Women Urged to Start Careers in Mechanical Professions. Irish Times. Prieiga internete: <https://www.irishtimes.com/business/work/women-urged-to-start-careers-in-mechanical-professions-1.3025397>.

SLoCaT (2019). Sustainable Transport: A Critical Driver to Achieve the Sustainable Development Goals Infographic. Prieiga internete: http://slocat.net/wp-content/uploads/2020/02/SLOCAT_2019_transport_and_vnrs_2014-2019_final_version.pdf.

World Maritime University (2019). Transport 2040: Automation, Technology, Employment — The Future of Work. Reports. 58. Prieiga internete: https://commons.wmu.se/lib_reports/58.

KAIP SUSISIEKTI SU ES

Asmeniškai

Visoje Europos Sąjungoje yra šimtai *Europe Direct* informacijos centrų. Artimiausio centro adresą rasite svetainėje https://europa.eu/european-union/contact_lt

Telefonu arba el. paštu

Europe Direct tarnyba atsakys į jūsų klausimus apie Europos Sąjungą. Su šia tarnyba galite susisiekti:

- nemokamu numeriu: 00 800 6 7 8 9 10 11 (kai kurie operatoriai už šiuos skambučius gali imti mokestį),
- šiuo standartiniu numeriu: +32 22999696 arba
- elektroniniu paštu svetainėje https://europa.eu/european-union/contact_lt

KAIP RASTI INFORMACIJOS APIE ES

Internetas

Informacijos apie Europos Sąjungą visomis oficialiosiomis ES kalbomis galima rasti svetainėje Europa (https://europa.eu/european-union/index_lt)

ES leidiniai

Nemokamų ir mokamų ES leidinių galite atsisiųsti arba užsisakyti <https://op.europa.eu/lt/publications>. Jeigu jums reikia daugiau nemokamų leidinių egzempliorių, kreipkitės į Europe Direct arba į vietos informacijos centrą (žr. https://europa.eu/european-union/contact_lt)

ES teisė ir susiję dokumentai

Norėdami susipažinti su ES teisine informacija, įskaitant visus ES teisės aktus nuo 1952 m. visomis oficialiosiomis kalbomis, apsilankykite svetainėje EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>)

ES atvirieji duomenys

ES atvirųjų duomenų portale (<http://data.europa.eu/euodp/lt>) galima susipažinti su ES duomenų rinkiniais. Duomenis galima nemokamai parsisiųsti ir pakartotinai naudoti tiek komerciniais, tiek nekomerciniais tikslais.

